

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ - Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΙΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Μετέχουσες σπουδαστρίες

Γαρμπή Κατερίνα

Μικρούτσικου Χριστίνα

Πάγγελου Ελένη

Υπεύθυνη Καθηγήτρια

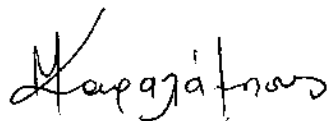
Χαραλάμους Μαρία

Καθηγήτρια Εφαρμογών

Π τ υ χ ι α κ ή Ε ρ γ α σ ί α για την λήψη του πτυχίου
στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας
της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Τεχνολογι-
κού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 107

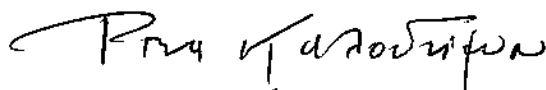
Η Επιτροπή για την έγκριση της πτυχιακής εργασίας

Μαρία Χαράλαμπος

Καθηγήτρια Εφαρμογών του

Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας

Ρίτα Καλοδήμου

Επίκουρη Καθηγήτρια

του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας

Γωγώ Ζαφειροπούλου

Καθηγήτρια Εφαρμογών

του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας

Α Ν Α Γ Ν Ω Ρ Ι Σ Η

Ευχαριστούμε πολύ την υπεύθυνη Καθηγήτρια Εφαρμογών Μαίρη Χαραλάμπους για την βοήθεια που μας πρόσφερε στην συγγραφή αυτής της μελέτης.

Ευχαριστούμε επίσης τους Ανδρέα Ζωγράφου, Θάνο Παπαδημητρίου για την πολύτιμη συνεργασία τους κατά την διάρκεια της εργασίας μας και τους φίλους μας που βοήθησαν με διάφορους τρόπους για την καλύτερη συγγραφή αυτής της εργασίας.

Τέλος θα θέλαμε ιδιαιτέρως να ευχαριστήσουμε τους γονείς μας για την κατανόηση και την υποστήριξη που μας πρόσφερα, όλο αυτό το διάστημα που εργαζόμασταν για την συγγραφή αυτής της μελέτης.

Π Ε Ρ Ι Α Η Ψ Η Μ Ε Λ Ε Τ Η Σ

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι να διαπιστώσουμε αν υπάρχουν και ποιά είναι αυτά τα προβλήματα που επηρεάζουν τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, πως οι Κοινωνικοί Λειτουργοί συμμετέχουν στην επίλυση των προβλημάτων αυτών και πως εργάζονται για την προώθηση της Κοινωνικής Εργασίας.

Ξεκινώντας την εργασία μας, κάνουμε μια γενική αναφορά στα προβλήματα που παρουσιάζονται κατά την άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, επιχειρούμε μια σύντομη αναφορά στις ιστορικές εξελίξεις στην Κοινωνική Πρόνοια, τόσο στον διεθνή όσο και στον Ελλαδικό χώρο. Επίσης προσπαθούμε να αναλύσουμε την σχέση που υπάρχει μεταξύ Κρατικής Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Εργασίας. Στην συνέχεια αναφερόμαστε στους παράγοντες που επηρεάζουν τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού (αντιλήψεις για την Κοινωνική Πρόνοια, το σύστημα Κοινωνικής Πολιτικής και τη μορφή της Οργάνωσης και Διοίκησης των Κοινωνικών Υπηρεσιών). Τέλος, αναφερόμαστε στον κεντρικό φορέα άσκησης Κοινωνικής Πρόνοιας στην χώρα μας, το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και στον ρόλο που έχει ο Κοινωνικός Λειτουργός στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας.

Στο τρίτο κεφάλαιο, αναφερόμαστε στην έρευνα που κάναμε απευθυνόμενοι στους Κοινωνικούς Λειτουργούς που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας. Περιγράφουμε το είδος της έρευνας που χρησιμοποιήσαμε, την μεθοδολογία που

ακολουθήσαμε και το ερωτηματολόγιο που συντάξαμε για τον σκοπό της έρευνάς μας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, κάνουμε μια ποσοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνάς μας.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας μας, αναλύουμε τα αποτελέσματα της έρευνας, βάση και της εμπειρίας μας. Στο ίδιο επίσης κεφάλαιο κάνουμε κάποιες σκέψεις-προτάσεις, που θα βοηθήσουν στην αντιμετώπιση της κατάστασης.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίδα
Αναγνώριση.....	I
Περίληψη Μελέτης.....	II
Πίνακας περιεχομένων.....	IV
Πίνακας υπολογισμών.....	VI
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ I</u>	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
Το πρόβλημα.....	2
Σκοπός της μελέτης.....	4
Ορισμοί όρων.....	5
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ II</u>	
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	8
A.1. Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Κοινωνικής Πρόνοιας διεθνώς από τον 19ο έως τον 20ο αιώνα.....	9
2. Ο θεσμός της Κοινωνικής Πρόνοιας.....	12
3. Η εξέλιξη του ρόλου του Κράτους.....	14
4. Οι εξελίξεις στην Κοινωνική Εργασία.....	15
5. Ο παρεμβατικός ρόλος του Κράτους (Κράτος Πρόνοιας)	17
6. Μοντέλα Κοινωνικής Πολιτικής στο Κράτος Πρόνοιας..	19
B.1. Η εξέλιξη της Κοινωνικής Πρόνοιας στην Ελλάδα.....	21
2. Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνική Πρόνοια στην Ελλάδα.....	24
3. Ο θεσμός της Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα.....	26
Γ.1. Η σχέση μεταξύ της Οργάνωσης και Διοίκησης των Κοινωνικών Υπηρεσιών με την εφαρμογή του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού.....	29
2. Υπουργείο Υγείας-Πρόνοιας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων.....	36

3. Η άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας στις Διευθύν- σεις και Τμήματα του Υπουργείου Υγείας-Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.....	47
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	
Είδος της Έρευνας.....	51
Ερωτήματα - Υποθέσεις.....	51
Δειγματοληψία.....	52
Ερωτηματολόγιο.....	54
Γενικότερο πλαίσιο για την μελέτη.....	56
Περιορισμοί της Έρευνας.....	57
Τρόπος Ανάλυσης των στοιχείων.....	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ:.....	59
--------------------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ.....	90
--------------------------------	----

<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α</u>	117
--------------------------	-----

<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β</u>	126
--------------------------	-----

<u>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ</u>	147
--------------------------	-----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	152
-------------------	-----

ΠΙΝΑΚΕΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

	Σελίδα
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: Πρόσθετα πτυχία των Κοινωνικών Λειτουργών...	61
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: Χρόνια προϋπηρεσία Κοινωνικών Λειτουργών....	63
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: Κοινωνικές Έρευνες που έχουν γίνει στις περιοχές όπου εργάζονται Κοινωνικοί Λειτουργοί.....	64
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4: Ενημέρωση του κοινού από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς.....	66
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: Πως συναλλάσσονται οι Κοινωνικοί Λειτουργοί με τους εξυπηρετούμενους.....	68
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6: Αντικείμενο εργασίας των Κοιν.Λειτουργών....	71
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7: Τρόποι για την βελτίωση του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού.....	73
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8: Συσχέτιση χρόνου προϋπηρεσίας-και αντιλήψεων για τον ρόλο του Κοιν.Λειτουργού.....	75
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9: Επάρκεια μέσων για τους Κοιν.Λειτουργούς....	77
ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10: Λόγοι επιβάρυνσης των Κοινωνικών Λειτουργών με διοικητικά καθήκοντα.....	79
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11: Τρόποι απαλλαγής των Κοινωνικών Λειτουργών από τα Διοικητικά καθήκοντα.....	81
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12: Αναγνώριση του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού από την Υπηρεσία.....	83
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13: Συνεργασία μεταξύ συναδέλφων για την αξιολόγηση των προγραμμάτων.....	85
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14: Ενέργειες των Κοινωνικών Λειτουργών για την προώθηση των απόψεών τους.....	86
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 15: Προτάσεις των Κοινωνικών Λειτουργών.....	89

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 16:Οι σχολές όπου αποφοίτησαν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί.....	126
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 17:Χρονολογία απόκτησης πτυχίου στην Κοινωνι- κή Εργασία.....	127
ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 18:Τρόποι ενημέρωσης του κοινού.....	128
ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 19:Λόγοι που οι εξυπηρετούμενοι της Υπη- ρεσίας ζητούν ως επί το πλείστον οικονομική βοήθεια.....	129
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 20:Σε ποιούς απευθύνονται τα προγράμματα της υπηρεσίας.....	130
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 21:Η δυνατότητα των Κοινωνικών Λειτουργών να συνεργάζονται με τους εξυπηρετούμενους.....	131
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 22:Τρόποι αντιμετώπισης, της έλλειψης χρονι- κής δυνατότητας των Κοινωνικών Λειτουργών να συνεργάζονται με τους εξυπηρετούμενους....	132
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 23:Οι απόψεις για την αλλαγή του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού.....	133
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 24:Διατιθέμενα μέσα, τηλέφωνο.....	134
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 25:Διατιθέμενα μέσα, αυτοκίνητο.....	135
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 26:Διατιθέμενα μέσα, χώρος συνεντεύξεων.....	136
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 27:Διατιθέμενα μέσα, γραφική ύλη.....	137
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 28:Αριθμός Κοινωνικών Λειτουργών που στεγάζο- νται στο ίδιο γραφείο.....	138
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 29:Σχέσεις Κοινωνικών Λειτουργών-Διοικητικών Υπαλλήλων.....	139
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 30:Η συνεργασία μεταξύ Κοινωνικών Λειτουργών και Διοικητικών.....	140

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 31:Γνώση του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού από τους διοικητικούς υπαλλήλους.....	141
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 32:Η λειτουργία της οργάνωσης.....	142
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 33:Προτάσεις που αφορούν την επικοινωνία Κοι- νωνικών Λειτουργών-Εξυπηρετούμενου-Οργά- νωσης.....	143
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 34:Προτάσεις που αφορούν την σχέση των Κοινωνι- κών Λειτουργών μεταξύ τους.....	144
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 35:Προτάσεις που αφορούν τη σχέση Κοινωνικών Λειτουργών και διοικητικών υπαλλήλων.....	145
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 36:Προτάσεις που αφορούν την σχέση των Κοινωνι- κών Λειτουργών με άλλες υπηρεσίες.....	146

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Τ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Κοινωνική Εργασία ξεκίνησε από ένα βασικό ενδιαφέρον ώστε να βοηθηθεί το άτομο να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που συνεχώς αυξάνονται στο περιβάλλον του. Τα αίτια των κοινωνικών προβλημάτων δεν ενδιέφεραν τους Κοινωνικούς Λειτουργούς, που εξέταζαν το πρόβλημα, από την πλευρά του πως αυτό επηρέαζε το άτομο που συνεργάζονταν.

Σήμερα έχει αλλάξει ο προσανατολισμός της κοινωνικής εργασίας, όπου θέλει τον Κοινωνικό Λειτουργό να συμμετέχει με τον κοινωνικό σχεδιασμό στην διαμόρφωση της Κοινωνικής Πολιτικής και να εργάζεται στο επίπεδο της κοινότητας, ώστε να δραστηριοποιεί τους κατοίκους να συμμετέχουν συλλογικά στην διαδικασία επίλυσης των προβλημάτων τους.

Παρόλη την εξέλιξη της θεωρίας της Κοινωνικής Εργασίας τουλάχιστον στην χώρα μας, η εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας στους τομείς όπου ασκείται (Κοινωνικές Υπηρεσίες) δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης έτσι ώστε να αξιολογηθούν οι δυνατότητες εφαρμογής και αποτελεσματικότητας της. Πολλοί είναι αυτοί οι παράγοντες που επηρεάζουν την κοινωνική εργασία και το ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού στις κοινωνικές υπηρεσίες, όπως οι αντιλήψεις που επικρατούν σε κάθε εποχή για την κοινωνική πρόνοια, για τον ρόλο του κράτους και τα μέτρα Κοινωνικής Πολιτικής.

Στην εργασία μας αυτή, θα μελετήσουμε πως αυτοί οι παράγοντες επηρεάζουν την κοινωνική εργασία και τον τρόπο που αυτή ε-

φαρμόζεται από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, που είναι από τους κατ'εξοχήν φορείς άσκησης κοινωνικής Πρόνοιας της Ελλάδας.

2. Το πρόβλημα

Το πρόβλημα που παρουσιάζεται στην άσκηση του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού, στις διευθύνσεις και τα τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, έχει επισημανθεί και συζητηθεί από ένα μεγάλο αριθμό επαγγελματιών Κοινωνικών Λειτουργών που εργάζονται στο χώρο αυτό, τόσο με σχετικές παρουσιάσεις σε συνέδρια του κλάδου όσο και με δημοσιεύσεις σε διάφορα επιστημονικά περιοδικά.

Ενδεικτικά, η Μ. Στεφανίδου (1984) αναφέρει ότι ο Κοινωνικός Λειτουργός στις Διευθύνσεις και τα τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας επιτελεί το έργο που του έχουν ορίσει σύμφωνα με τα προγράμματα κοινωνικής προστασίας του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (διενέργεια κοινωνικοοικονομικών ερευνών και υποβολή σχετικής έκθεσης για την ένταξη του εξυπηρετούμενου στα προγράμματα), δεν συμμετέχει στην κοινωνική έρευνα και τον σχεδιασμό και δεν δρα ώστε να επιφέρει αλλαγή των κοινωνικών συνθηκών με συγκεκριμένες παρεμβάσεις.

Επίσης, η Δ. Πανταζοπούλου (1984) αναφέρεται στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί και δεν επιτρέπουν την συμμετοχή τους στον κοινωνικό σχεδιασμό των προγραμμάτων. Τα προβλήματα που εντοπίζει είναι η έλλειψη συνεχούς ενημέρωσης και επιμόρφωσης και η έλλειψη χρόνου εξ' αιτίας του μεγάλου

φόρτου εργασίας.

Η Διεύθυνση Κοινωνικής Εργασίας του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας έχοντας εντοπίσει τα προβλήματα στην άσκηση του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού έκανε μία έρευνα το 1984, που σκοπό είχε να διερευνήσει τις δυνατότητες άσκησης του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού, στις Διευθύνσεις και τα τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας σύμφωνα με την υπουργική απόφαση Δια 5716/74 (Παράρτημα Γ).

Τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα, συμφωνούν με τις απόψεις των Κοινωνικών Λειτουργών που αναφέραμε παραπάνω για τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού και προσδιορίζουν τον ρόλο, όπως αυτός ασκείται στις Διευθύνσεις και τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας.

Όπως προέκυψε ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού περιορίζεται στην εφαρμογή των κρατικών προγραμμάτων, αφού το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας τους καταναλώνεται στις κοινωνικοοικονομικές έρευνες και στην υποβολή των σχετικών εκθέσεων. Συγκεκριμένα ο μέσος αριθμός των κοινωνικών ερευνών είναι 195,6 κοινωνικές έρευνες για κάθε Κοινωνικό Λειτουργό ανά εξάμηνο και ο μέσος αριθμός εκθέσεων είναι 163,5 για κάθε Κοινωνικό Λειτουργό.

Όσον αφορά την εφαρμογή της κοινωνικής Εργασίας, προέκυψε ότι ενώ ένα ποσοστό Κοινωνικών Λειτουργών 81,1% θεωρεί εφικτή την εφαρμογή Κοινωνικής Εργασίας με τις υπάρχουσες συνθήκες στις υπηρεσίες, μόνο ένα ποσοστό 0,6% από αυτούς απάντησε ότι οι προσφερόμενες υπηρεσίες παρέχονται με συστηματικό τρόπο.

Βλέπουμε λοιπόν πως οι απόψεις των Κοινωνικών Λειτουργών συμφωνούν ότι ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στις Διευθύνσεις και τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας αφορά την εφαρμογή των κρα-

τικών προγραμμάτων και ότι η περιορισμένη εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας οφείλεται σ'ένα μεγάλο ποσοστό στο φόβο εργασίας που προκύπτει από την συμμετοχή των Κοινωνικών Λειτουργών στην εφαρμογή των προγραμμάτων κοινωνικής προστασίας.

Η περιορισμένη εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας στις Διευθύνσεις και τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, είναι το πρόβλημα που απασχολεί όλους τους Κοινωνικούς Λειτουργούς που εργάζονται στις υπηρεσίες αυτές. Παρόλη την σοβαρότητα του προβλήματος δεν έχει γίνει καμιά συστηματική μελέτη που να αφορά τον προσδιορισμό των παραγόντων και πως αυτά επηρεάζουν την εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας.

Αυτό είναι το θέμα με το οποίο θα απασχοληθούμε στην εργασία μας αυτή.

Σκοπός

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι να διαπιστώσουμε αν υπάρχουν και ποιά είναι αυτά τα προβλήματα που επηρεάζουν τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, πως οι Κοινωνικοί Λειτουργοί συμμετέχουν στην επίλυση των προβλημάτων αυτών και πως εργάζονται για την προώθηση της Κοινωνικής Εργασίας.

Ιδιαίτεροι στόχοι της εργασίας μας είναι:

- α. Ποιά είναι αυτά τα προβλήματα που δυσχεραίνουν την άσκηση της κοινωνικής εργασίας.
- β. Πόσο γνωρίζουν τα προβλήματα οι Κοινωνικοί Λειτουργοί και πόσο είναι ευαισθητοποιημένοι σ'αυτά.
- γ. Πως συναλλάσσονται οι Κοινωνικοί Λειτουργοί με το κοινό και πως επικοινωνούν με την κοινότητα.

δ. Αν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί έχουν την δυνατότητα να κάνουν προτάσεις και να συμμετέχουν στον κοινωνικό σχεδιασμό.

Ορισμοί όρων

Στην εργασία μας αυτή θα αναφερθούμε σε ορισμένους όρους των οποίων την ερμηνεία παραθέτουμε παρακάτω. Οι όροι είναι οι εξής:

1. Σύμφωνα με τον Pincus κοινωνική εργασία είναι μία επαγγελματική δραστηριότητα που παρεμβαίνει στον τομέα των σχέσεων του ατόμου με το περιβάλλον του. Επιδίωξή της είναι α) να επαυξήσει την προσαρμοστική ικανότητα των ατόμων και την ικανότητά τους στην επίλυση προβληματικών καταστάσεων, β) να συνδέσει τα άτομα με τις υπάρχουσες πηγές στο περιβάλλον τους και με τα συστήματα που προσφέρουν υπηρεσίες, παροχές και ευκαιρίες, γ) να προαγάγει την αποτελεσματική και εξανθρωπιστική λειτουργία των συστημάτων αυτών, δ) να συμβάλλει στην ανάπτυξη και βελτίωση της κοινωνικής πολιτικής.

2. Κράτος Ευημερίας (Πρόνοιας) Κοινωνικοοικονομική οργάνωση η οποία έχει ως αντικειμενικό σκοπό την κοινωνική ευημερία, δηλαδή την εξασφάλιση στο λαό ελάχιστων επιπέδων καλής διαβίωσης από άποψη παιδείας, υγείας, στεγασέως και εισοδήματος σε περίπτωση ανεργίας, γηρατειών κ.λ.π..

3. Σύμφωνα με τον Ιατρίδη Κοινωνική Πολιτική είναι η επιστήμη η οποία έχει σαν αντικείμενο έρευνας το σύστημα κοινωνικής προστασίας προς τις ασθενέστερες κοινωνικές τάξεις με σκο-

πό την κοινωνική ανάπτυξη.

4. Σύμφωνα με τον Ιατρούδη (Γ' Πανελλήνιο Συνέδριο 1987 σελ. 49-67) ο Κοινωνικός Σχεδιασμός ασχολείται με το γιατί ένα εθνικό σύστημα, απέδωσε μία σειρά αποτελεσμάτων σε μια χρονική περίοδο και πως αυτό το σύστημα μπορεί να τροποποιηθεί ώστε να επιφέρει έναν περισσότερο ευνοϊκό συνδυασμό αποτελεσμάτων απ' ό,τι προηγούμενα.

5. Σύμφωνα με τον Moore Η Κοινωνική αλλαγή αναφέρεται στις ουσιαστικές μεταβολές που υφίστανται οι κοινωνικές δομές (δηλαδή τα πρότυπα κοινωνικής δράσεως και αντιδράσεως) συμπεριλαμβανομένων και των συνεπειών αυτών των μεταβολών, όπως αντανakλούνται στους κανόνες συμπεριφοράς, τις αξίες καθώς επίσης και στα πολιτιστικά παράγωγα και τα σύμβολα της Κοινότητας.

6. Κοινωνική Πρόνοια (Λεξιλόγιο Κοιν. Επιστήμης τόμος Β σελ. 87). Σύνολο μέτρων που αποβλέπουν στην ανακούφιση και την γενικότερη προστασία εκείνων που δεν είχαν τα μέσα να ικανοποιήσουν τις βασικές τους ανάγκες. Με την ευρύτερή του έννοια ο όρος καλύπτει και την ασφάλιση, ενώ με την στενή του έννοια εντοπίζεται στα διάμεσα μέτρα που αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση όσων έχουν ανάγκη κοινωνικοασφαλιστικής προστασίας. Στο λεγόμενο κράτος κοινωνικής πρόνοιας ο όρος χρησιμοποιείται με την ευρεία έννοιά του.

7. Κοινωνική Ασφάλιση (Λεξιλόγιο Κοιν. Επιστήμης τόμος Α σελ. 32) είναι το σύνολο από συλλογικά και νομικά μέτρα που αποσκοπούν στο να δημιουργήσουν στο να δημιουργήσουν, υπέρ των ατόμων και της οικογένειάς τους, εγγυήσεις απέναντι σε

μια σειρά κοινωνικών κινδύνους (αρρώστια, μητρότητα, αναπηρία, γηρατειά, εργατικά ατυχήματα κ.α.). Πρόκειται για ενδεχόμενα συμβάντα τα οποία είτε επηρεάζουν ή σταματούν την δραστηριότητα των εργαζομένων είτε του επιβάλλουν πρόσθετα βάρη.

8. Κοινωνικά Δικαιώματα (Λεξικό Κοιν. Επιστήμης τόμος Α σελ. 45). Τα Κοινωνικά Δικαιώματα συνίστανται στην επιβολή υποχρεώσεων στο Κράτος να παρέχει ορισμένες εξυπηρετήσεις στα άτομα, για βελτίωση των κοινωνικών όρων της ζωής τους λαμβάνοντας γι' αυτό θετικά μέτρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΑΤΩΝ

Οι εξελίξεις στο ρόλο του Κράτους και στην Κοινωνική Πρόνοια έχουν άμεση σχέση μεταξύ τους και επηρεάζουν την Κοινωνική Εργασία.

Στην σχέση αυτή θα αναφερθούμε στο κεφάλαιο αυτό και πιο συγκεκριμένα θα μας απασχολήσουν τα παρακάτω θέματα:

Πως εξελίχθηκε ο θεσμός της Κοινωνικής Πρόνοιας, ποιός ο ρόλος του κράτους, πως αναπτύχθηκε η Κοινωνική Εργασία και πως επηρεάστηκε από τις αντιλήψεις για την Κοινωνική Πρόνοια και από τον ρόλο του κράτους.

Ποιά ήταν η εξέλιξη της Κοινωνικής Πρόνοιας και της Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα. Ποιά είναι τα προβλήματα που εμφανίζονται στις Κοινωνικές Υπηρεσίες και επηρεάζουν την άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας. Τέλος θα βρούμε πως ασκείται η Κοινωνική Εργασία στην χώρα μας σ'έναν από τους κύριους κρατικούς φορείς Κοινωνικής Πρόνοιας, όπως είναι οι Διευθύνσεις και τα τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

ΜΕΡΟΣ Α

1. Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Κοινωνικής Πρόνοιας διεθ-
νώς από τον 19ο έως τον 20ο αιώνα

Ο 19ος αιώνας χαρακτηρίζεται από την εκβιομηχάνιση την έντονη αστικοποίηση και την ανάπτυξη των κοινωνικών επιστημών. Εμφανίστηκαν οι συνθήκες εκείνες ώστε να μελετηθεί το θέμα της Κοινωνικής Πρόνοιας και έγιναν οι πρώτες προσπάθειες αντιμετώπισης των Κοινωνικών προβλημάτων σε επιστημονική βάση. Για τον λόγο αυτό αρχίζουμε την ιστορική αναδρομή στις εξελίξεις στην Κοινωνική Πρόνοια από την εποχή αυτή.

Η κ. Πανουτισσοπούλου (1977) αναφερόμενη στις κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις του 19ου αιώνα, γράφει ότι υπήρξε η εποχή της προόδου, των επιστημών και της βιομηχανικής επανάστασης.

Η ανάπτυξη της μεγάλης βιομηχανίας δημιούργησε δυσμενείς συνθήκες ζωής κυρίως στα αστικά κέντρα. Η εργατική τάξη αποτελούσε την περισσότερο μειονεκτική τάξη, του αστικού καθεστώτος κατά τα πρώτα βήματά του. Το κύριο μέλημα της οικονομίας ήταν η δημιουργία μεγάλων κεφαλαίων, για τον σκοπό αυτό ήταν αναγκαία η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη εκμετάλλευση των μηχανών και η διατήρηση του χαμηλού κόστους παραγωγής. Αυτό είχε σαν συνέπεια την ελάττωση των μισθών και την επιδείνωση των όρων εργασίας του εργατικού δυναμικού. Η κατάσταση αυτή έδωσε αφορμή για σκληρές επικρίσεις κατά του κεφαλαιοκρατικού συστήματος. Αναπτύχθηκαν οι θεωρίες του σοσιαλισμού και του κομμουνισμού που ζητούσαν την αντικατάσταση του κεφαλαιοκρατικού συστήματος, με ένα πιο δίκαιο και πιο ανθρωπιστικό καθεστώς.

Η Κοινωνική Πρόνοια σύμφωνα με τον Μαστρογιάννη (1960) είχε την ακόλουθη μορφή:

Τα πρώτα προνοιακά μέτρα που πάρθηκαν από το κράτος αποσκοπούσαν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της εργατικής τάξης. Συγκεκριμένα στην Αγγλία ο πολιτικός Sir Robert Peel (1802) θέσπισε τον νόμο <<περί ηθικής και υγείας>>, ο οποίος καθόριζε ό-τα ανήλικα παιδιά των φτωχών δεν έπρεπε να εργάζονται πάνω από 12 ώρες. Αργότερα (1833) με τον νόμο <<περί εργοστασίων>>, περιορίστηκε η εργασία στα εργοστάσια για τις γυναίκες και τα παιδιά των 18 ετών σε δέκα το πολύ ώρες την ημέρα.

Στην Σκωτία ο κοινωνικός μεταρρυθμιστής και ουτοπιστής Robert Owen (1771-1858), ιδιοκτήτης μεγάλων κλωστήριων, έλαβε προστατευτικά μέτρα για τους εργάτες του φθηνά σπίτια με κήπους, γυμναστήρια, συνεργατικά καταστήματα, βιβλιοθήκες κ.λ.π.. Τα προστατευτικά αυτά μέτρα επηρέασαν την κυβέρνηση της Αγγλίας (1819) όπου ψηφίστηκε νεότερος προστατευτικός εργατικός νόμος. Ο νόμος αυτός αφορούσε: καθορισμό κατώτατων ημερομισθίων, μέτρα προφύλαξης της υγείας των εργατών πρόβλεψη αποζημίωσης σε περίπτωση ανεργίας κ.λ.π.. Τα προστατευτικά αυτά μέτρα επηρέασαν την πολιτική και άλλων Ευρωπαϊκών Κρατών, άρχισε να θεσπίζεται η εργατική νομοθεσία και να αναπτύσσεται η έννοια του κοινωνικού δικαίου.

Επίσης την περίοδο αυτή έχουμε την κατάργηση του θεσμού της δουλείας και της δουλεμπορίας, την ίδρυση του Ερυθρού Σταυρού, την δράση διάφορων φιλανθρωπικών οργανώσεων, της Εκκλησίας και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, την ανάπτυξη του θεσμού των κοινωνικών ασφαλίσεων και της δημόσιας αντίληψης.

Μεγάλη σημασία για την εξέλιξη της Κοινωνικής Πρόνοιας τον 19ο αιώνα αποτέλεσε, η άσκηση κριτικής από τους οικονομολόγους

στις κατευθύνσεις της κοινωνικής προστασίας και οι σκέψεις και τα μέτρα που εφαρμόστηκαν, ώστε να αντιμετωπισθεί ο κίνδυνος επαγγελματοποίησης της φτώχειας των εξαρτημένων τάξεων, από τις αυξημένες φιλανθρωπικές παροχές. Οι μελετητές των κοινωνικών θεμάτων της περιόδου αυτής, επέκριναν την αλόγιστη παροχή οικονομικής βοήθειας στους φτωχούς και υποστήριξαν ότι, η παρεχόμενη βοήθεια με την μορφή μετρομένης ελεημοσύνης, δημιουργεί κλίμα σκηνρίας, νωθρότητας, εφουχασμού, αποκοιμίζει την ιδιωτική πρωτοβουλία και δραστηριότητα, επίσης οδηγεί στην εκμετάλλευση των αισθημάτων φιλανθρωπίας.

Παρά την αυστηρή κριτική των οικονομολόγων και κοινωνιολόγων, που ζητούσαν την ριζική θεραπεία των αιτίων της φτώχειας, επικράτησε η τάση της εδραίωσης του κράτους πρόνοιας.

Τον 20ο αιώνα με την εισαγωγή του θεσμού του κράτους Πρόνοιας, το κράτος αναλαμβάνει την ευθύνη της αντιμετώπισης της μεγαλύτερης έκτασης των κοινωνικών θεμάτων. Η ιδιωτική πρωτοβουλία τέθηκε υπό την εποπτεία, τον έλεγχο και την ενίσχυση της πολιτείας, απέβαλλε σε μικρό ποσοστό την μορφή της ελεημοσύνης και άλλαξε μορφή με την δημιουργία μεγάλων οργανισμών με υπαλληλικό προσωπικό.

Από τις αρχές του αιώνα προβλήθηκε έντονα το Κοινωνικό ζήτημα και επιβιβάθηκε η κατοχύρωση της έννοιας του Κοινωνικού δικαιώματος. Ο 20ος αιώνας χαρακτηρίστηκε σαν τον αιώνα της αλλαγής ανάπτυξης των Κοινωνικών θεσμών, είναι ο αιώνας του <<Κράτους Δικαίου>>, του <<Κράτους Πρόνοιας>>, της <<Κοινωνικής Ασφάλειας>>.

Τα πορίσματα από την πρόοδο της ψυχολογίας, της ψυχιατρικής, της κοινωνιολογίας και της κοινωνικής ιατρικής επηρέασαν

τις μεθόδους αντιμετώπισης των κοινωνικών προβλημάτων. Γίνεται έκδηλη η περιορισμένη αποτελεσματικότητα των υλικών παροχών και εμφανίζεται η ανάγκη για παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών από άτομα που γνωρίζουν την φύση των αναγκών του ανθρώπου της ατομικής και κοινωνικής συμπεριφοράς του. Η κατάσταση αυτή είχε σαν αποτέλεσμα, την ανάπτυξη της επιστήμης της κοινωνικής εργασίας και την αναπροσαρμογή της δραστηριότητας των ιδρυμάτων και οργανισμών που εφαρμόζαν επιστημονικές μεθόδους προστασίας για το άτομο, την οικογένεια ή την ομάδα.

2.0 Θεσμός της Κοινωνικής Πρόνοιας

Όπως προκύπτει από την ιστορική αναδρομή η κοινωνική πρόνοια έχει εκδηλωθεί με τρεις μορφές.

Η πρώτη μορφή της Κοινωνικής Πρόνοιας, ήταν αυτή της ιδιωτικής πρωτοβουλίας όπου η ανώτερη κοινωνικοοικονομική τάξη, με την μορφή ελεημοσύνης προσπαθούσε να καλύψει προσωρινά τις υλικές ανάγκες των φτωχών ατόμων, θεωρώντας το σαν θρησκευτικό και κοινωνικό τους καθήκον.

Η δεύτερη μορφή της Κοινωνικής Πρόνοιας χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι, εκτός από την ιδιωτική πρωτοβουλία, παίρνει και το κράτος ενεργό ανάμειξη στην κάλυψη των υλικών αναγκών των φτωχών, ώστε να αντιμετωπισθούν τα γενικότερα προβλήματα της φτωχής τάξης, όπως ανεργία, ασθένειες, αναπηρίες κ.λ.π..

Η τρίτη μορφή της Κοινωνικής Πρόνοιας που είναι και η περισσότερο ανεπτυγμένη, εκδηλώνεται μέσα από επιστημονικά οργανωμένες κοινωνικές υπηρεσίες, από εξειδικευμένο προσωπικό και

σε κάθε άτομο που έχει ανάγκη, ανεξάρτητα από το κοινωνικοοικονομικό του επίπεδο.

Τα χαρακτηριστικά αυτής της μορφής της Κοινωνικής Πρόνοιας είναι ότι, το κράτος είναι ο κύριος φορέας άσκησης κοινωνικής πρόνοιας μέσω οργανωμένων υπηρεσιών που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα των ανθρώπινων αναγκών (οικονομικές, συναισθηματικές, κοινωνικές). Τα άτομα που εξυπηρετεί η Κοινωνική Πρόνοια ανήκουν σε όλες τις κοινωνικές τάξεις, η ιδιωτική πρωτοβουλία τίθεται πια υπό τον έλεγχο και την εποπτεία του κράτους.

Μια παρόμοια προσέγγιση του θέματος, όσον αφορά τις εξελίξεις του θεσμού της Κοινωνικής Πρόνοιας κάνει και η Α.Καλούτη (1984) όπου αναφέρει ότι η Κοινωνική Πρόνοια καλείται να επιτελέσει διάφορες λειτουργίες κάθε φορά ανάλογα με την εποχή και το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της κάθε χώρας, όπως αναπτυξιακές, διορθωτικές, λειτουργικές, μεταρρυθμιστικές, προληπτικές κ.α.. Η ύπαρξη της κάθε μίας λειτουργίας καθώς και η έμφαση που δίνεται σε αυτή χαρακτηρίζει τον θεσμό της κοινωνικής Πρόνοιας. Στις φάσεις που πέρασε ο θεσμός της Κοινωνικής Πρόνοιας όπως τις διασκόπτει η Άνα Myrdal (1941) αναφέρεται η Καλούτη (Γ' Παν. Συνέδριο Κ.Α. 1987, σελ.79-82). Τα μεταρρυθμιστικά κοινωνικά μέτρα πέρασαν από τρεις φάσεις:

Α.Την πατερναλιστική-συντηρητική περίοδο, όπου αντιμετωπίζονται επείγουσες οικονομικές ανάγκες της χαμηλής κοινωνικοοικονομικής τάξης μέσω της κρατικής πρόνοιας και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Β.Την φιλελεύθερη-θεσμική περίοδο, όπου θεραπεύονται τα συμπτώματα και όχι οι αιτίες των προβλημάτων.

Γ.Την δημοκρατική περίοδο, όπου επιχειρείται η πρόληψη των προβληματικών καταστάσεων.

3. Η εξέλιξη του ρόλου του κράτους

Η σημερινή μορφή του ρόλου του Κράτους (παρεμβατικού) στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, πέρασε από τρία διαφορετικά εξελικτικά στάδια όπως υποστηρίζει ο Ιατρίδης (1978).

Α. Ο πρώτος ρόλος του Κράτους, στις αρχές του 20ου αιώνα, ήταν αυτός του παρατηρητή, της αποχής, από την οικονομική αγορά για την ανάπτυξη της χώρας. Αυτή η θέση του Κράτους ήταν βασισμένη στην θεωρία του Adam Smith και πολλών άλλων οικονομολόγων που υποστήριζαν ότι η οικονομική αγορά, μπορεί χωρίς την επέμβαση του Κράτους ή άλλων δυνάμενων, να επιταχύνει την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Θεωρούσαν ότι κάθε επέμβαση του Κράτους στην οικονομική αγορά θα έχει καταστροφικά αποτελέσματα.

Β. Την θέση του παρατηρητή το κράτος διατηρεί μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όπου ανάλαμβάνει το ρόλο του διατηρητή των δυνάμενων (που συνήθως είχαν αντίθετα συμφέροντα) που συμβάλλουν στην ανάπτυξη των Εθνικών κοινωνιών. Σ' αυτή την φάση ο ρόλος του Κράτους είναι μεσολαβητικός, παύει να είναι τελείως αμέτοχος. Αρχίζει να επεμβαίνει στην οικονομική αγορά με στόχο την σταθεροποίηση της, γίνεται επίσης εμφανής η ανάγκη για δημόσια οικονομική πολιτική προσανατολισμένη στην ανάπτυξη.

Γ. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο αλλάζει ο ρόλος του Κράτους και της κοινωνικής πολιτικής. Το Κράτος παίζει τον κύριο ρόλο στην ανάπτυξη της χώρας. Μαζί με τις μεγάλες εταιρείες γίνεται ο ενεργός συνέταιρος της κοινωνικής αλλά και της οικονομικής ανάπτυξης.

4. Οι εξελίξεις στην Κοινωνική Εργασία

Όπως αναφέρει ο Ιατρούδης (1981) Γ' Παν. Συνέδριο Κ.Λ. σελ. 170-173 η σημαντική επίδραση στον παρεμβατικό ρόλο του Κράτους έχει άμεση επίδραση στην εξέλιξη της Κοινωνικής Εργασίας. Όπως ο ίδιος υποστηρίζει υπάρχει έντονη ανάγκη για συνεργασία αφού η εσπευσμένη παρέμβαση για κοινωνική αλλαγή αποτελεί τον κοινό τους στόχο.

Την σχέση αυτή που υπάρχει μεταξύ του ρόλου του Κράτους και της Κοινωνικής Εργασίας εκφοράζει και η M. Mathieu (1985) αφού αναφέρει σαν έναν από τους βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν την εικόνα που έχει σήμερα το επάγγελμα είναι ότι το Κράτος είναι ο κύριος φορέας Κοινωνικών Υπηρεσιών και ότι αποτελεί τον εργοδότη των Κοινωνικών Λειτουργών.

Τα στάδια εξέλιξης και κοινωνικής εργασίας αντιστοιχούν χρονικά και εννοιολογικά με αυτά της εξέλιξης του ρόλου του κράτους. Η αντιστοιχία αυτή παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα όπως έχει σχεδιαστεί από τον Ιατρούδη (1978). (Πίνακας 1, σελ. 16..)

Πίνακας 1: Συγκριτικές εξελίξεις στον ρόλο του Κράτους και στην Κοινωνική Εργασία

ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΡΟΛΟΣ ΚΡΑΤΟΥΣ	ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
I. Αρχή του 1900 Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος	Παρατηρητή Αποχής	Φιλανθρωπία, ηθική διαμόρφωση και έμφαση στις συνθήκες φυσικού περιβάλλοντος.
II. Μεταξύ των δύο παγκόσμιων πολέμων	Διατηρητή Μεσολαβητή	Ανάπτυξη ικανότητας και ψυχοκοινωνικής λειτουργίας του ατόμου.
III. Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και μετά	Ρυθμιστή, ενεργός επέμβαση στην οικονομική αγορά, συνέτακτος στην ηγεσία για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.	Παρέμβαση για κοινωνική αλλαγή, κυρίως με την μέθοδο της Κοινωνικής Εργασίας με άτομα

A. Το πρώτο στάδιο της Κοινωνικής Εργασίας όπως αναφέρει ο Ιατοΐδης (1981) αντιστοιχεί με τον πρώτο ρόλο του Κράτους, αυτόν του παρατηρητή. Η Κοινωνική εργασία την περίοδο αυτή διαπνέεται από φιλανθρωπικά αισθήματα, ή ηθική συμπεριφορά του ατόμου και ο εξωραϊσμός του φυσικού περιβάλλοντος αποτελούν τους στόχους της, ασκείται δε από εθελοντές.

B. Το δεύτερο στάδιο της Κοινωνικής εργασίας εμφανίζεται με την εξέλιξη του ρόλου του κράτους σαν μεσολαβητή. Η Κοινωνική Εργασία έχει προσανατολιστεί στην βελτίωση των κοινωνικών και ψυχολογικών λειτουργιών του ατόμου, ώστε να αξιοποιήσει τις ικανότητές του και να προάγει το βιοτικό του επίπεδο. Δίνεται έμ-

φαση από την Κοινωνική Εργασία στην προσαρμογή του ατόμου στο περιβάλλον του, με την αλλαγή της συμπεριφοράς του.

Γ. Στο τρίτο στάδιο της εξέλιξης της η Κοινωνική Εργασία παίρνει συγκεκριμένη επαγγελματική μορφή και κατεύθυνση. Βασίζεται στην διαδικασία παρεμβολής για κοινωνική αλλαγή τόσο στο ατομικό όσο και στο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο.

5. Ο παρεμβατικός ρόλος του Κράτους - Κράτος Πρόνοιας

Ο θεσμός του Κράτους πρόνοιας εδραιώθηκε το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα στις δυτικές κοινωνίες σαν αποτέλεσμα της αλλαγής του ρόλου του κράτους στην κοινωνική όσο και στην οικονομική ανάπτυξη.

Η Καλούτση (1982) αναφέρει τις πρώτες εξελίξεις που έγιναν στην Αγγλία και αργότερα στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες και αφορούσαν τον ρόλο του κράτους που δημιούργησε και ανέπτυξε ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών προστατευτικών μέτρων για τον πληθυσμό.

Η ενεργός αυτή συμμετοχή του κράτους, η παρεμβατική του στάση αποπεύουν στην δικαιώτερη κατανομή των αγαθών και ευκαιριών σε όλους τους πολίτες.

Για την υπόσταση του κράτους πρόνοιας, ένας από τους επιστήμονες που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της θεωρίας του, ο Titmus όπως αναφέρει η Καλούτση (1987 σελ. 79-82), υποστηρίζει ότι:

«η θεμελιώδη αρχή του κράτους πρόνοιας είναι η ισοτιμία ευκαιριών στην εκπαίδευση, η πρόσβαση στην ιατρική φροντίδα και η ισοτιμία μεταχείρισης στην αντιμετώπιση κάθε φυσικής και τεχνικής αντιξοότητας της ζωής»

(Titmus 1963, σελ. 78)

Θα αναφέρουμε μερικά μεγέθη που είναι ενδεικτικά της έντασης και ανάπτυξης του θεσμού του κράτους πρόνοιας στην Αγγλία

όπως αναφέρει ο Robertson σε εργασία του βασισμένος σε υπολογισμούς του Gough. Ο Gough (1975) μελέτησε την χρονική περίοδο 1951-1973 και διαπίστωσε ότι αυξήθηκαν οι δαπάνες για κοινωνικές υπηρεσίες από 16,1% σε 24,9% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος.

Κατά την εφαρμογή του Κράτους Πρόνοιας φάνηκαν πολλές αδυναμίες αφού το κράτος πρόνοιας σύμφωνα με την γενική άποψη που επικρατεί δεν κατάφερε να επιτελέσει τον στόχο του που ήταν η ανακατανομή του εισοδήματος των πολιτών και οι ίδιες ευκαιρίες σε όλους τους πολίτες. Έτσι διάφοροι επιστήμονες είτε μεμονωμένα είτε μέσω των πολιτικών ρευμάτων άσκησαν κριτική στο κράτος πρόνοιας σε τρία βασικά σημεία όπως αναφέρει η Ζαρναρη (1984):

Α.Ο βασικότερος στόχος του Κράτους πρόνοιας ήταν η εξάλειψη της φτώχειας για όλες τις ομάδες του πληθυσμού. Τα αποτελέσματα όμως από την εφαρμογή του κράτους πρόνοιας ιδιαίτερα στις χώρες που αναπτύχθηκε περισσότερο ο θεσμός (Αγγλία, Σκανδιναβικές χώρες), δεν είναι ικανοποιητικά αφού ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού είναι ακόμη κάτω από χαμηλές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες.

Β.Η αυξημένη γραφειοκρατία των υπηρεσιών του Κράτους Πρόνοιας δημιούργησε πολλά προβλήματα στις σχέσεις ανθρώπου προς άνθρωπο, ενώ οι υπηρεσίες έγιναν απρόσιτες στο κοινό, τεχνητές, άκαμπτες.

Γ.Παρουσιάστηκε έντονη αντίδραση από τις ομάδες του πληθυσμού, που πλήρωναν υψηλή φορολογία για τις κοινωνικές υπηρεσίες που παρέχονταν σε ομάδες πληθυσμού με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, με την αιτιολογία ότι, δεν ήταν δίκαιο να ε-

πωμίζονται οι άλλοι τις οικονομικές συνέπειες εκείνων που έδειξαν ανευθυνότητα ή αντιμετώπισαν υπερβολικές αντιξοότητες στην ζωή τους.

Σε κριτικές των πολιτικών ρευμάτων που αφορούν το κράτος Πρόνοιας αναφέρεται ο N. Perfontaine.

«Η Αριστερά βλέπει το κράτος πρόνοιας σαν το κατευναστικό που έχει προορισμό να απαλύνει και να κρύψει τις απαιτήσεις και τις αντιθέσεις της καπιταλιστικής οικονομίας και που ουσιαστικά έχει αποτύχει στον προορισμό αυτό»

«Η Δεξιά απορρίπτει την ανάγκη για την ύπαρξη οποιουδήποτε κατευναστικού και διατείνεται ότι οι άνθρωποι έχουν ανάγκη για να είναι ελεύθεροι να επιδιώκουν τα ενδιαφέροντά τους και να διασφαλίζουν από μόνοι τους τα συμφέροντά τους. Βλέπει το κράτος πρόνοιας να συντελεί στην δημιουργία μιας μεγάλης κυβερνητικής μηχανής και κάτι τέτοιο είναι επίσημο για την ατομική ελευθερία».

(N.Perfontaine, 1985

σελ.131)

6. Μοντέλα Κοινωνικής πολιτικής στο Κράτος Πρόνοιας

Την κρατική Κοινωνική πολιτική των χωρών που ανάπτυξαν και εφήρμοσαν τον θεσμό του κράτους πρόνοιας μελέτησαν πολλοί επιστήμονες και αναφέρθηκαν ιδιαίτερα στα μοντέλα κοινωνικής πολιτικής, που υιοθέτησαν οι χώρες αυτές.

Ο Townsend (1985) διακρίνει δύο μοντέλα κρατικής κοινωνικής πολιτικής.

Α. Το «περιθωριακό μοντέλο», όπου είναι συνδεδεμένο με την κυριαρχία και τις διαδικασίες της αγοράς και δίνει έμφαση στην ατομική ευθύνη και πρωτοβουλία. Οι χώρες, όπως, αναφέρει,

που έχουν εφαρμόσει το μοντέλο αυτό είναι οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και η Αυστραλία.

Β. Το «θεσμικό μοντέλο» το οποίο περιορίζει το ρόλο της αγοράς σαν αναδιανεμητικό μηχανισμό κοινωνικών υπηρεσιών. Σαν παραδείγματα εφαρμογής αυτού του μοντέλου αναφέρει τις Σκανδιναβικές χώρες, Αυστρία, Ουγγαρία, Τσεχοσλοβακία κ.α..

Ο Ιατρίδης (1987) υποστηρίζει ότι υπάρχει ένα βασικό μοντέλο κρατικής κοινωνικής πολιτικής που εφαρμόζεται σε όλες τις χώρες με ελεύθερη οικονομική αγορά. Το μοντέλο αυτό είναι επηρεασμένο από την συντηρητική ιδεολογία και έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

<<ανταγωνισμός μεταξύ των ανθρώπων (αντί αμοιβαίες, συνεργασίες, ανθρώπινες σχέσεις), οικονομικός ανταγωνισμός, ενίσχυση του status quo και όχι της κοινωνικής αλλαγής, η ανισότητα στην εισοδηματική κατανομή που προέρχεται από την ελεύθερη οικονομική αγορά και την προνομιούχα θέση των ανωτέρων οικονομικά ομάδων του πληθυσμού, ο περιορισμός ή εκμηδενισμός των κρατικών παρεμβάσεων, η διάλυση της κρατικής κοινωνικής πρόνοιας>>.

(Ιατρίδης 1987, σελ. 5 Β)

ΜΕΡΟΣ Β

1. Η εξέλιξη της Κοινωνικής Πρόνοιας στην Ελλάδα

Η Ελλάδα μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους (1821), προσπάθησε να ακολουθήσει τις κοινωνικές εξελίξεις που σημειώθηκαν το 18ο και 19ο αιώνα στην Ευρώπη και επηρέασαν την Κοινωνική Πρόνοια, είχε όμως να αντιμετωπίσει πρόσθετα προβλήματα που οφείλονταν στην ανάπτυξη του νεοσύστατου Ελληνικού Κράτους στις καταστροφές του πολέμου, στην δύσκολη περίοδο των μεταπολιτεύσεων, στην έλλειψη εργατικών χεριών και σοβαρής βιομηχανίας και στα προσφυγικά προβλήματα. Όλα αυτά είχαν ανασταλτική επίδραση στην εξέλιξη της Κοινωνικής Πρόνοιας στην Ελλάδα, η οποία περιορίστηκε σε έκτακτα θεραπευτικά μέτρα.

Τα πρώτα Προνοιακά μέτρα πάρθηκαν κατά την διάρκεια της διακυβέρνησης του Ι.Καποδίστρια (1828) και αφορούσαν τους τομείς: α) Προστασίας του παιδιού με την δημιουργία ορφανοτροφείων β) Την καταστολή των επιδημιών με την δημιουργία των νοσοκομείων και την λήψη μέτρων υγιεινής, γ) Αποκατάσταση των προσφύγων.

Οι φορείς της Κοινωνικής Πρόνοιας την εποχή αυτή ήταν η Δημογεροντία, η Εκκλησία, η αγαθοεργός ιδιωτική πρωτοβουλία και οι Εθνικοί ευεργέτες.

Κατά την διάρκεια της Αντιβασιλείας του Όθωνα (1833-1863) δεν παρουσιάστηκαν αξιόλογες εξελίξεις στον χώρο της Κοινωνικής Πρόνοιας. Το πιο σημαντικό μέτρο ήταν η θέσπιση του Β.Δ. 3-4-1833, που υποχρέωνε τους Δήμους και τις Κοινότητες να παρέχουν βοήθεια σε κάθε περίπτωση φτώχειας και αποδεδειγμένης ανικανότητας (με την μορφή ιδρυματικής περίθαλψης). Την αρμοδιό-

τητα της οργάνωσης και εποπτείας της άσκησης Κοινωνικής Πρόνοιας, είχε αναλάβει το νεοσύστατο υπουργείο Εσωτερικών. Παρόλες τις προσπάθειες του Κράτους για αντιμετώπιση των αναγκών, το μεγαλύτερο μέρος τους καλυπτόταν από τις εισφορές των εθνικών ευεργετών και των φίλων της Ελλάδας στο εξωτερικό.

Κατά την περίοδο της Συνταγματικής Βασιλείας του Γεώργιου Α' (1864-1912), η Κοινωνική Πρόνοια παρουσιάζει στασιμότητα με μόνη ανάπτυξη στον τομέα της υγιεινής (δημιουργία πολλών νοσοκομείων- ίδρυση Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού 1877).

Οι ιδιόμορφες κοινωνικές συνθήκες που δημιουργήθηκαν στις αρχές του 20ου αιώνα από την επανάσταση του 1909, την ψήφιση του Συντάγματος το 1911, τους Βαλκανικούς πολέμους (1912-1913) μέχρι την Μικρασιατική καταστροφή είχαν σαν αποτέλεσμα την σταθερή εξέλιξη της Κοινωνικής Πρόνοιας και την ενεργό ανάμειξη του Κράτους στην άσκηση Κοινωνικής Πρόνοιας.

Χαρακτηριστικά την περίοδο αυτή όσον αφορά τους φορείς Κοινωνικής Πρόνοιας, αλλάζει η μορφή της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και έχουμε την δημιουργία μεγάλων οργανισμών όπως: ΠΙΚΠΑ. Περιορίζεται η δράση των Δήμων και Κοινοτήτων λόγω έλλειψης πόρων και η εκκλησία εξακολουθεί να παίζει σημαντικό ρόλο στην Προνοιακή δράση. Σχετικά με το είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών επικρατεί η ιδρυματική παράδοση. Όσον αφορά τα προνοιακά μέτρα έχουμε: α) θέσπιση της εργατικής Νομοθεσίας το 1911, β) Σύσταση του Υπουργείου Υγιεινής και Κοινωνικής Πρόνοιας με τον νόμο 2882/1922, γ) Σύσταση διάφορων ασφαλιστικών ταμείων όπως ΙΚΑ, ΝΑΤ κ.α., δ) θέσπιση του Νόμου 551/1915 για τα εργατικά ατυχήματα που αποτέλεσε σημαντικό σταθμό στην εξέλιξη των Κοινωνικών ασφαλίσεων στην χώρα μας.

Μετά την Μικρασιατική καταστροφή τα Βασιικά Προνοιακά μέτρα του κράτους ήταν η αποκατάσταση των προσφύγων με την παροχή στέγασσης και την παραχώρηση γης.

Αργότερα το 1937 όπως αναφέρει ο Κονάρας (1977) ιδρύεται η ελεύθερα σχολή Κοινωνικής Πρόνοιας, με σκοπό να εφοδιάσει με ειδικές γνώσεις τα πρόσωπα που θα επιθυμούσαν να εργαστούν σε φιλανθρωπικά ιδρύματα. Η λειτουργία της σχολής σταμάτησε στην έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Κατά την διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου η κύρια δραστηριότητα της Κρατικής Πρόνοιας ήταν η λήψη γενικών μέτρων για την αντιμετώπιση του επισιτισμού. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, με την βοήθεια του ΟΗΕ και άλλων διεθνών οργανισμών έγινε προσπάθεια ανασυγκρότησης της Κοινωνικής Πρόνοιας, η οποία επικεντρώθηκε στους τομείς της παιδικής προστασίας, αποκατάστασης προσφύγων και αναπήρων από τον πόλεμο, της Δημόσιας και Κοινωνικής Υγείας και της λαϊκής στέγης με την μορφή υλικής βοήθειας.

Με την υποστήριξη των ξένων οργανισμών και επηρεασμένη από τις ιδέες που επικρατούσαν στο εξωτερικό στον τομέα της Κοινωνικής Πρόνοιας, η Ελλάδα προσπάθησε να αποβάλλει τον χαρακτήρα της ελεημοσύνης και φιλανθρωπίας και να υιοθετήσει την αντίληψη ότι η Κοινωνική Πρόνοια είναι καθήκον του Κράτους.

Στην προσπάθειά της όμως ν' αναπτύξει την οικονομία της έδωσε προτεραιότητα στην ανάπτυξη της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, με αποτέλεσμα οι παροχές οικονομικών μέσων στην Κοινωνική Πρόνοια να είναι πολύ περιορισμένες, σε τέτοιο βαθμό ώστε η Κοινωνική Πρόνοια να μην μπορεί να εξασφαλίσει το ελάχιστο όριο συντήρησης του ατόμου και επαρκές κατάλληλο προσωπικό στις υπη-

ρεσίες Κοινωνικής Προστασίας.

Η Κοινωνική Πρόνοια είχε την μορφή ασυντόνιστων και απρογραμμάτιστων ενεργειών από διάφορους φορείς. Δεν υπήρχε πλαίσιο προγραμματισμού και την αμοδιότητα άσκησης Κοινωνικής Πρόνοιας είχαν διάφορα Υπουργεία (όπως Κοινωνικής Πρόνοιας, Δικαιοσύνης, Εργασίας, Οικονομίας κ.α.).

Μετά το 1950, δημιουργήθηκαν ελάχιστα σύγχρονα προγράμματα Κοινωνικής Πρόνοιας όπως η καθολική σχεδόν κάλυψη των Ελλήνων με Νοσοκομειακή και Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, χρηματικά επιδόματα σε ορισμένες κατηγορίες φτωχών καθώς και προγράμματα υιοθεσίας και ανάδοχων οικογενειών. Παρόλα αυτά το βασικό πρότυπο της Κοινωνικής Πρόνοιας διατήρησε την ασυντόνιστη και απρογραμμάτιστη μορφή του.

2. Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνική Πρόνοια στην Ελλάδα

Η Κοινωνική Πολιτική που η Ελλάδα εφάρμοσε στην μέχρι τότε πορεία της, επηρεάστηκε από τα προγράμματα Κοινωνικής Πολιτικής που επικρατούσαν διεθνώς. Έτσι υιοθετούσε κάποια προγράμματα που σκοπό είχαν να αντιμετωπίσουν έκτακτες ανάγκες στην ευρεία τους έκταση, χωρίς να υπάρχει κάποιος ορθολογικός σχεδιασμός για τον εντοπισμό των αναγκών της Ελλάδας και την καταλληλότητα ενός προγράμματος.

Η αντίληψη ότι το άτομο είναι υπεύθυνο για τις πράξεις του καθώς και η άποψη ότι τα ατομικά συμφέροντα υπερτερούν των ομαδικών επιδιώξεων επηρεάζουν την κρατική κοινωνική πολιτική της Ελλάδας. Εκτός από τα προβλήματα που απορρέουν από την υιοθέτηση και μόνο της παραπάνω αντίληψης, και τα οποία έχουν α-

ναφερθεί σε προηγούμενο σημείο της εργασίας μας, η κρατική κοινωνική πολιτική της Ελλάδας παρουσίασε κάποια πρόσθετα χαρακτηριστικά, Ο Ιατροίδης (1980) αναφέρει ότι: α) Ο Εθνικός Κοινωνικός Σχεδιασμός χαρακτηρίζεται από απραξία, παρά από δράση για την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων και ο ρόλος του κράτους είναι μη παρεμβατικός στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη χωρίς να επιδιώκει τον στόχο του που είναι η αναδιανομή του εισοδήματος. β) Οι διάφορες μορφές Κοινωνικού Σχεδιασμού αφορούν αλλαγές του περιβάλλοντος που επηρέαζαν την συμπεριφορά του ατόμου και δεν προσανατολιζόνταν στην αιτία των κοινωνικών προβλημάτων και στην αλλαγή των κοινωνικών δομών.

γ) Ο Κοινωνικός Σχεδιασμός δεν αποτελεί βασική επιδίωξη του κράτους και όταν αυτός επιχειρείται έχει ασυντόνιστη μορφή και είναι διασκορπισμένος σε διάφορα υπουργεία.

δ) Ο Κοινωνικός Σχεδιασμός είναι επηρεασμένος από την γραφειοκρατία του συστήματος και δεν είναι στελεχομένος από ειδικευμένους κοινωνικούς επιστήμονες.

Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι έκδηλα και στον τομέα της Κοινωνικής Πρόνοιας. Όπως αναφέρει ο Ιατροίδης (1980) η Κοινωνική Πρόνοια παρουσιάζεται με την μορφή έκτακτων μέτρων που αφορούν την κάλυψη κρίσιμων περιστάσεων χωρίς να είναι αποτέλεσμα οργανωμένου κοινωνικού σχεδιασμού. Η Ελλάδα έχει να παρουσιάσει ελάχιστα επιτεύγματα στον τομέα της Κοινωνικής Πρόνοιας. Μερικά από αυτά είναι η ανάπτυξη του θεσμού της Κοινωνικής Ασφάλισης για όλο σχεδόν τον πληθυσμό, η κάλυψη άμεσων οικονομικών αναγκών ορισμένων κατηγοριών του πληθυσμού. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό της εικόνας που παρουσιάζει η Κοινωνική Πρόνοια στην Ελλάδα είναι η ελλειπής ενημέρωση του πληθυσμού για τα υπάρχοντα

προγράμματα και η απροσιτότητα των κοινωνικών υπηρεσιών λόγω της εκτεταμένης γραφειοκρατίας.

3. Ο θεσμός της Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα

Ο θεσμός της Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα ήταν άγνωστος μέχρι το 1945. Τότε έχουμε την δημιουργία των πρώτων σχολών, στελεχών Κοινωνικής Πρόνοιας. Το Αμερικάνικο Κολλέγιο (το 1945) οργανώνει τμήμα Κοινωνικής Εργασίας για απόφοιτους Γυμνασίου και το 1948 η ΧΕΝ ιδρύει σχολή Κοινωνικής Πρόνοιας μονοετούς φοίτησης που σκοπό είχαν την προετοιμασία στελεχών για την εφαρμογή των κρατικών προνοιακών προγραμμάτων.

Οι καθηγητές των σχολών για τα μαθήματα της ειδικότητας είχαν έρθει από το εξωτερικό ενώ τα υπόλοιπα μαθήματα διδάσκονταν από Έλληνες καθηγητές. Τα μαθήματα της σχολής παρακολουθούσαν μόνο γυναίκες.

Αργότερα, δημιουργήθηκαν κι άλλες σχολές Κοινωνικής Εργασίας όπως: το 1956 ιδρύεται από το Βασιλικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, σχολή Κοινωνικής Πρόνοιας για απόφοιτους ανωτάτων σχολών ανεξαρτήτου φύλου, η οποία λειτούργησε μέχρι το 1960. Το 1957 ιδρύεται από την Αποστολική Διακονία σχολή Κοινωνικής Πρόνοιας (Διακονισσών) για απόφοιτους της Θεολογικής Σχολής. Τέλος το 1960 ιδρύεται η σχολή Κοινωνικών Λειτουργών της Επιτροπής Προστασίας Ανηλίκων Αθηνών.

Οι πρώτοι απόφοιτοι των σχολών απορροφήθηκαν, μεθοδοτούμενοι από την Βασιλική Πρόνοια, από το Υπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας, προκειμένου να εργαστούν στο πρόγραμμα προστασίας του παιδιού και πλαισιώνουν τα κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, ενώ πα-

οάλληλα εργάστηκαν σε άλλα προγράμματα του Υπουργείου και εξακολουθούσαν να έχουν την ίδια εργασιακή σχέση μ' αυτό.

Το 1974, μετά από πιέσεις του κλάδου των Κοινωνικών Λειτουργών το Υπουργείο αναγνώριζε την αξία και τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού αφού με το Ν.Δ. 272/74 δημιουργήθηκε στο Υπουργείο κλάδος και 285 τακτικές θέσεις Κοινωνικών Λειτουργών. Την ίδια χρονική περίοδο με την Υπουργική απόφαση Δ/α 5716/74 καθορίστηκαν οι αρμοδιότητες των Κοινωνικών Λειτουργών στις περιφερειακές υπηρεσίες της Κοιν. Πρόνοιας του Υπουργείου. (Βλέπε Παράρτημα Γ). Ένας ακόμη σταθμός στην εξέλιξη της Κοινωνικής Εργασίας, είναι η θέσπιση του Προεδρικού Διατάγματος 891/1978, όπου καθορίστηκε το αντικείμενο της εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών σε όλους τους τομείς δράσης τους. (Βλέπε Παράρτημα Γ).

Το κράτος έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της Κοινωνικής Εργασίας στην χώρα μας, αφού αποτελεί τον κύριο εργοδότη των Κοινωνικών Λειτουργών και είναι ο κύριος υπεύθυνος για την εκπαίδευσή τους. Παρόλο που το Κράτος έδειξε πως αναγνώρισε την αξία τους (με την Υπουργική Απόφαση Δ/α 5716/74) πολλά θέματα που ήταν σημαντικά για την ανάπτυξη της Κοινωνικής Εργασίας στην χώρα, δεν εξετάστηκαν με την απαιτούμενη προσοχή από το κράτος όπως: πόσο χρειάζεται το κράτος τους Κοινωνικούς Λειτουργούς και σε ποιούς τομείς ώστε να δημιουργήσει Σχολές Κοινωνικής Εργασίας πανεπιστημιακού επιπέδου, να δώσει κίνητρα προκειμένου να προσελκύσει το επάγγελμα και ανδρικό πληθυσμό, να προγραμματίσει τον αριθμό των αποφοίτων Κοινωνικών Λειτουργών ανάλογα με τις κενές θέσεις εργασίας έτσι ώστε να μην υπάρχει πρόβλημα απορρόφησης τους.

Αποτέλεσμα αυτής της στάσης του Κράτους, όπως αναφέρει η Επαπαθεοφίλου (1978), ήταν το επάγγελμα στην χώρα μας να θεωρείται γυναικείο, το μεγαλύτερο ποσοστό των Κοινωνικών Λειτουργιών να ασχολείται με την εφαρμογή των Κρατικών Προνοιακών προγραμμάτων και να δημιουργείται έντονο πρόβλημα ανεργίας των αποφοίτων Κοινωνικών Λειτουργιών αφού ο αριθμός τους ήταν δυσανάλογος με τις κενές θέσεις εργασίας.

Σήμερα η κατάσταση σε γενικά πλαίσια εξακολουθεί να είναι η ίδια αφού δεν δημιουργήθηκαν πανεπιστημιακές σχολές Κοινωνικής Εργασίας, δεν έγινε προγραμματισμός για την απορρόφηση των Κοινωνικών Λειτουργιών που παραμένουν ακάλυπτες οργανικές θέσεις εργασίας σε πολλές Κοινωνικές Υπηρεσίες.

Εκτός όμως από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί σαν επαγγελματικός κλάδος υπάρχει πληθώρα προβλημάτων που επηρεάζουν την εφαρμογή του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού στις Κοινωνικές Υπηρεσίες και απορρέουν από την μορφή της Οργάνωσης και Διοίκησης των Κοινωνικών Υπηρεσιών όπως αυτή έχει διαμορφωθεί μέσα από την Κοινωνική Πολιτική που το Κράτος εφαρμόζει.

ΜΕΡΟΣ Γ

1. Η σχέση της οργάνωσης και διοίκησης των Κοινωνικών Υπηρεσιών με την άσκηση του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού.

Το γραφειοκρατικό σύστημα που επικρατεί σήμερα στις Κοινωνικές Υπηρεσίες, ενισχύει τον απόρροπο χαρακτήρα των Υπηρεσιών και έρχεται σε αντίθεση με την φύση του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού, που δίνει έμφαση στις ανθρώπινες σχέσεις και επικοινωνία. Όπως επίσης και οι απόψεις των Κοινωνικών Λειτουργών, ότι η οργάνωση των κοινωνικών υπηρεσιών είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την άσκηση του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού, μας έδωσαν το ερέθισμα να ασχοληθούμε σ' αυτό το σημείο της εργασίας μας με την σχέση που υπάρχει μεταξύ οργάνωσης και διοίκησης και άσκησης του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού.

Θα αναφερθούμε γενικά στις Κοινωνικές Υπηρεσίες συμπεριλαμβανομένων και των Διευθύνσεων και Τμημάτων Κοινωνικής Πρόνοιας. Χαρακτηριστική είναι η άποψη της Κοινωνικής Λειτουργού Φ. Λαμπροπούλου, όσον αφορά την οργάνωση των Διευθύνσεων και Τμημάτων Κοινωνικής Πρόνοιας, συγκεκριμένα αναφέρει ότι

<<Στις κρατικές υπηρεσίες πρόνοιας δεν υπάρχει θεσμοθετημένη πρόβλεψη για την ουσιαστική συμμετοχή του προσωπικού στην λήψη αποφάσεων. Η οργάνωση των υπηρεσιών δεν διευκολύνει την ανάπτυξη πρωτοβουλιών από το προσωπικό για την βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών που προσφέρονται.>>.

(Φ. Λαμπροπούλου (1937) σελ. 212)

Θα παρουσιάσουμε μέσα από βιβλιογραφικές αναφορές το γραφειοκρατικό σύστημα που επικρατεί στις κοινωνικές υπηρεσίες

και πως αυτο επηρεαζει την ασκηση της Κοινωνικης Εργασιας.

A. Το γραφειοκρατικό σύστημα

Η δομή και η λειτουργία όλων των κοινωνικών υπηρεσιών όπως, και των άλλων υπηρεσιών βασίζεται στο γραφειοκρατικό σύστημα που σημαίνει σύμφωνα με τον Holstein όπως αναφέρει ο Ζωγράφου, ότι:

«η πλεση για απόδοση, η ιεραρχία, ο έλεγχος, η κατανομή ρόλων και οι προδιαγραφές»

(Ζωγράφου 1989 σελ.8)

καθορίζουν, το πλαίσιο παροχής υπηρεσιών του Κοινωνικού Λειτουργού και επιβάλλουν την προσαρμογή του στις απαιτήσεις της οργάνωσης.

Οι οπαδοί του γραφειοκρατικού συστήματος και ο Weber σαν κύριοι εκπρόσωποι του το θεωρούν σαν ένα τέλειο σύστημα οργάνωσης των υπηρεσιών. Ο Ζωγράφου (1989) αναφερόμενος στα χαρακτηριστικά του γραφειοκρατικού συστήματος λέει ότι είναι:

- Η εξειδίκευση του προσωπικού
- Η ιεράρχηση της εξουσίας
- Ο απρόσωπος χαρακτήρας των σχέσεων
- Αυστηρή υπακοή στους κανόνες
- Αμοιβή βάση αξιολογικών κριτηρίων.

Υπάρχει όμως και η αντίθετη άποψη που υποστηρίζεται από τους οπαδούς της Μαρξιστικής θεωρίας όπου σύμφωνα με την Καρατζά όπως πάλι αναφέρει ο Ζωγράφου, η γραφειοκρατία θεωρείται σαν κάτι το αρνητικό γιατί δεν αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των σκοπών της οργάνωσης, αλλά αποτελεί

«αυτοσκοπό για να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα μιας ομάδας προνομιούχων σε βάρος των συμφερόντων των μαζών».

(Ζωγράφου 1989 σελ. 8)

Σύμφωνα με την Καρατζά οι αδυναμίες του γραφειοκρατικού

συστήματος είναι:

-Ο αποδωσπος χαρακτήρας του συστήματος που εμποδίζει την ανάπτυξη του ομαδικού πνεύματος συνεργασίας.

-ΕΞ αιτίας της αυστηρής άσκησης της εξουσίας οι υφιστάμενοι στις υπηρεσίες συνήθως αποφεύγουν να αναφέρουν παραλείψεις ή προβλήματα.

-Η κάθετη οργάνωση εμποδίζει την ανάπτυξη κριτικού πνεύματος ανάμεσα στους εργαζόμενους.

Β. Ο Κοινωνικός Λειτουργός στην οργάνωση

Όσον αφορά τον Κοινωνικό Λειτουργό και την σχέση του με την υπηρεσία και πως επηρεάζεται από τον τρόπο διοίκησης και οργάνωσης της υπηρεσίας ο Α. Ζωγράφου 1989 αναφέρει ότι ο Κοινωνικός Λειτουργός εργαζόμενος σε μια κοινωνική υπηρεσία έχει να αντιμετωπίσει από την μια μεριά τις απαιτήσεις της υπηρεσίας και να προσαρμοστεί στο γραφειοκρατικό σύστημα εργασίας και από την άλλη μεριά να ανταποκριθεί στο κάλεσμα των εξυπηρετούμενων αξιοποιώντας τις ειδικές του γνώσεις και δεξιότητες του επαγγέλματός του.

«Από τη μια μεριά είναι μέλος της υπηρεσίας και από την άλλη μέλος μιας επαγγελματικής ομάδας με ξεχωριστή δεοντολογία και αντίληψη. Ο διαφορετικός προσανατολισμός των Κοινωνικών Λειτουργών από αυτόν των διοικητικών υπαλλήλων επηρεάζει αρνητικά την εφαρμογή της Κοινωνικής εργασίας».

(Ζωγράφου 1989, σελ. 11)

Η διαφορά αυτή στον προσανατολισμό και τα χαρακτηριστικά του γραφειοκρατικού συστήματος (κάθετη επικοινωνία, ιεραρχία) έχει σαν αποτέλεσμα οι εργαζόμενοι που βρίσκονται στην χαμηλότερη βαθμίδα της υπηρεσίας ^{να} έχουν μικρότερη αρμοδιότητα στην λήψη των αποφάσεων. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί θίγονται από αυτή την κατάσταση, αφού βρίσκονται στην βάση της ιεραρχίας και ενώ

έχουν το μεγαλύτερο ποσοστό πληροφοριών έχουν την μικρότερη αρμοδιότητα στη λήψη αποφάσεων σύμφωνα με τους Broke & Wenzel. (Ζωγράφου 1989).

Ένας ακόμη παράγοντας που επηρεάζει την κοινωνική εργασία είναι η <<αοχή της ουδετερότητας>> (σε περιόδους με άνισες κοινωνικές συνθήκες η οργάνωση διατηρεί ουδέτερη στάση, δεν παίρνει ενεργό μέρος στην αντιμετώπιση κάποιων αναγκών και αποδέχεται την κοινωνική αδικία και συμμαχεί με τον ισχυρότερο) που χαρακτηρίζει την γραφειοκρατία. Όπως αναφέρει ο Ζωγράφου (1989) οι Baron/Landwehr υποστηρίζουν ότι οι Κοιν. Λειτουργοί στην οργάνωση βρίσκονται σε μία <<σχιζοφρενική>> κατάσταση. Από την μια μεριά πρέπει να δείξουν κατανόηση για την κατάσταση του εξυπηρετούμενου και από την άλλη μεριά να εκπληρώσουν καθήκοντα ελέγχου που απορρέουν από τον τρόπο λειτουργίας της οργάνωσης με γνώμονα τις οικονομικές δυνατότητες του κράτους. Όταν η οργάνωση υιοθετεί την πολιτική της ουδετερότητα επιβάλλεται οι Κοινωνικοί Λειτουργοί να δέχονται το status χωρίς να το κρίνουν, το οποίο σημαίνει προσαρμογή του εξυπηρετούμενου στις οικονομικές δυνατότητες του κράτους.

Το δίλημμα που έχει να αντιμετωπίσει ο Κοινωνικός Λειτουργός, που απορρέει από την <<διπλή ιδιότητα>> του Κοινωνικού Λειτουργού όπως οι Bronke/Wenzel (1989) αναφέρουν ότι δημιουργεί σύγκρουση σε διάφορα επίπεδα όπως:

-Δεν είναι δυνατή η άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας που έχει σκοπό την χειραφέτηση του ατόμου ώστε να κινητοποιηθεί και να αντιμετωπίσει τα προβλήματά του γιατί έρχεται σε αντίθεση με τον ρόλο που δίνει η Κοινωνική Υπηρεσία στον Κοινωνικό Λειτουργό που είναι αυτός του Κοινωνικού Ελέγχου.

-Η καλύτερη θέση των Διοικητικών υπαλλήλων όσον αφορά τα κριτήρια αξιολόγησης της δουλειάς του, που γίνεται βάση της ποσότητας των εγγράφων που παραδίδουν στην Διεύθυνση, δίνει την σφοδρή έτσι ώστε να αμφισβητηθεί η εργασία του Κοιν. Λειτουργού, που θεωρείται αδρανής και λιγότερο αποδοτικός.

-Ενώ ο Κοινωνικός Λειτουργός ζητά την αυτονομία των κινήσεων του μέσα στην οργάνωση και αναγνωρίζει τον έλεγχο μόνο στα πλαίσια της επαγγελματικής εποπτείας έρχεται σε σύγκρουση με το διοικητικό σύστημα ελέγχου το οποίο θεωρεί σαν λειτουργική αυθεντία, μόνο τον προϊστάμενο.

-Πολλές φορές ο Κοινωνικός Λειτουργός έρχεται σε σύγκρουση με τον διοικητικό υπάλληλο γιατί είναι ο περισσότερο ελαστικός στις προϋποθέσεις ένταξης του εξυπηρετούμενου στα προγράμματα της υπηρεσίας.

-Ο διπλός ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού πολλές φορές είναι του ελεγκτή και του συμπαραστάτη. Από την μια μεριά ο Κοινωνικός Λειτουργός φέρεται σαν εκπρόσωπος του νόμου και από την άλλη προσπαθεί να δημιουργήσει μια σχέση εμπιστοσύνης.

-Βασική προϋπόθεση για την ένταξη του εξυπηρετούμενου στα προγράμματα της υπηρεσίας είναι η έιθεση από τον ίδιο, της οικονομικής του κατάστασης με αποτέλεσμα να μην υπάρχει εστιαία στην σχέση και να επικεντρώνεται η εργασία του Κοινωνικού Λειτουργού στο άτομο παραβλέποντας τις κοινωνικές αιτίες των προβλημάτων. Έτσι ο Κοινωνικός Λειτουργός περιορίζεται στην μέθοδο της Κοινωνικής Εργασίας με Άτομα (Κ.Ε.Α.) παραβλέποντας την Κοινωνική Εργασία με Ομάδες (Κ.Ε.Ο.) και την Κοινωνική Εργασία με Κοινότητα (Κ.Ε.Κ.) που δεν ταυριάζουν σαν μέθοδοι στην γραφειοκρατική δομή της δημόσιας διοίκησης.

-Η τήρηση των φακέλων που ο Κοινωνικός Λειτουργός υποχρεούται να κρατά δεν βοηθά στην καλύτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων των ενδιαφερομένων αλλά αποσκοπεί στην ενημέρωση των ανώτερων στρωμάτων της ιεραρχίας και σαν αποτέλεσμα έχουν τον στιγματισμό του πελάτη.

-Η όλη χρονοβόρα διαδικασία που πρέπει ο πελάτης να περάσει μέχρι να συναντήσει τον Κοινωνικό Λειτουργό, έχει άμεσες συνέπειες στην συμπεριφορά του και τον επηρεάζει αρνητικά να αναπτύξει μια σχέση εμπιστοσύνης με τον Κοινωνικό Λειτουργό αφού τον θεωρεί σαν ένα ακόμη υπάλληλο της υπηρεσίας και έχει ευθύνη για την ταλαιπώρησή του.

Η σχέση σύγκρισης του Κοινωνικού Λειτουργού στην οργάνωση δίνεται παραστατικά από έναν πίνακα που παραθέτει ο Ζωγράφου (1989) στις σημειώσεις του. Τα στοιχεία του πίνακα ανταποκρίνονται σε μεγάλο βαθμό στην πραγματικότητα. Η σχέση Κοινωνικού Λειτουργού-οργάνωσης απεικονίζεται στον πίνακα 2 σελ. 35..

Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω προβλήματα φαίνεται ότι ο Κοινωνικός Λειτουργός που εργάζεται σε μια κοινωνική υπηρεσία έχει να αντιμετωπίσει τρία διαφορετικά είδη καθηκόντων σύμφωνα με τον Ζωγράφου (1989) είναι:

-Η αξιοποίηση των γνώσεων που έχει αποκτήσει ο Κοινωνικός Λειτουργός από την επαγγελματική του εκπαίδευση.

-Τους κανόνες της οργάνωσης που απορρέουν από την οργανωτική δομή και περιορίζουν την επαγγελματική του δράση..

-Τις κοινωνικές αξίες και συγκρούσεις και την αντίληψη σχετικά με τα κοινωνικοοικονομικά αίτια των προβλημάτων.

Η ΣΧΕΣΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Π Ε Λ Α Τ Η

Κ Ο Ι Ν Ω Ν Ι Κ Ο Σ Λ Ε Ι Τ Ο Υ Ρ Γ Ο Σ

Ο Ρ Γ Α Ν Ω Σ Η

Μ Ο Ρ Φ Η Ο Ρ Γ Α Ν Ω Σ Η

- Δημοκρατική
- ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΟΜΗ
- Οριζόντια σχέση (Ισοτιμία έναντι της Οργάνωσης)
- ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
- Αυτονομία
- Λειτουργία Διεπιστημονικής Ομάδας
- Χρήση όλων των μορφών Επικοινωνίας
- Εξασφάλιση - Η απόδοση δεν μπορεί να αξιολογηθεί με γραφειοκρατικά κριτήρια

ΤΡΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- Επιλογή του πελάτη στη διεργασία λύσης προβλημάτων - Προσωπική σχέση
- Ενεργεί σύμφωνα με τη βιοντολογία του επαγγελματία και το δόγμα
- Αμφιβόητες το STATUS QUD (Κοινωνικές αδικίες)
- Κριτική στάση έναντι της Κοινωνίας
- Επιδιώκει το Δημοκρατικό Διάλογο και την Κοινωνική Αλλαγή
- Χρησιμοποιεί Δημοκρατικά μέσα πίεσης και τη σύγκρουση ως τελευταία ενέργεια αντιπαράθεσης
- Τελικός στόχος η χειραφέτηση και αυτοπραγμάτωση του Πελάτη.

ΤΡΟΠΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

- Αυτοέλεγχος - Αυτοπειθαρχία
- Η επιτυχία κρίνεται Ποιοτικά και όχι Ποστικά

ΤΥΠΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

- Πραγματοποίηση Δημιουργικού Έργου που δεν αποβλέπει μόνο στο υφιστάμενο πρόβλημα

ΧΑΡΑΚΗΤΗΡΙΣΜΟΣ ΠΕΛΑΤΗ

- Ισοτιμία - Οριζόντια σχέση

ΣΧΕΣΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΠΕΛΑΤΗ

- Εξατομίκευση (Ιδιαιτερότητα)
- Επάρκεια χρόνου εξυπηρέτησης
- Δημοκρατικός διάλογος, Δημόσια κριτική Κοινωνικών Αδικιών, δεν αποφεύγεται η σύγκρουση

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΕΛΑΤΗ

- Αναζήτηση του Πελάτη στον Κοινωνικό χώρο διαβίωσης του - Κοινή αντιμετώπιση των συνθηκών αυτών

ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΛΑΤΗ

- Περιορισμένης χρονικής διάρκειας

- Γραφειοκρατική
- Κάθετη σχέση
- Ιεραρχία (Πρόϊστ. - Υφιστ.)
- Καθικοντολόγιο
- Κατανομή εργασίας - Εξειδίκευση
- Τοπική και έγγραφη προώθηση της Επικοινωνίας (Γραφειοκρατική - Τήρηση φακέλλων)
- Αξιολόγηση - Αμοιβή
- Τυπική σχέση με τους πελάτες = Ακυμλία και εισαγωγή
- Ταύτιση με την Οργάνωση
- Προσαρμογή του πελάτη στην Κοινωνική Πολιτική του κράτους και τις δυνατότητες της Οργάνωσης
- Τυχόν διαφορές λύνονται μυστικά
- Εχειρόθετα προς τα έξω
- Αρμονία = Ουδετερότητα
- Κυριαρχεί ο Διοικητικός και Διευθυντικός έλεγχος
- Διαμόρφωση του πελάτη στους αυστηρούς κανόνες Γραφειοκρατίας
- Εξάλειψη ενοχλητικού προβλήματος
- Ενοχλητικός - υποδεέστερος
- Κατηγοριοποίηση Πελατών (πελάτης - πρότυπο)
- Προκαθορισμένη διαδικασία εργασίας
- Πολιτική ουδετερότητα, του STATUS QUD δεν αμειβηθείται
- Απομόνωση του Πελάτη από τον Κοινωνικό περίγυρο - Αποφυγή αντιμετώπισης των συνθηκών διαβίωσης
- Μεγάλη και χρονοβόρα

- Επιθυμεί έναν Δημοκρατικό Εξατομικευμένο τρόπο αντιμετώπισης
- Οριζόντια σχέση (Ισοτιμία με τον Κοιν. Λειτουργό)
- Εξασφάλιση της προσωπικότητας και αποφυγή ουδετερότητας
- Δεν θέλει να τον μεταχειρίζονται σαν «περίπτωση» (Κατηγοριοποίηση)
- Εχειρόθετα
- Επιδίωξη Αυτοβοήθειας
- Αλληλεγγύη
- Εξάλειψη των αιτιών προβλήματος
- Πρόληψη προβλημάτων
- Διασφάλιση Νομιμών δικαιωμάτων και συμφερόντων - Αντιμετώπιση αναγκών
- Δημόσιο διάλογο, Πολιτικοποίηση συλλογικών προβληματικών καταστάσεων
- Αυτοδιάθεσή του
- Άμεση λύση στο πρόβλημα που τον έφερε στην Οργάνωση
- Εξατομικευμένη οντότητα που βιώνει
- Επάρκεια χρόνου κατά την εξυπηρέτηση
- Δεν επιθυμεί τις Κοινωνικές Αδικίες
- Διατήρηση επαφής με τον Κοινωνικό περίγυρο - Προσωπική επιλογή λύσης
- Να εξυπηρετηθεί όσο το δυνατόν συντομότερα

(βλέπε επίσης GRAUHAN/LEIBFRIED 1982, σελ. 215-217)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Η παραπάνω αντιπαράθεση δεν ανταποδίδει σε κάθε περίπτωση την πραγματικότητα. Δείχνει όμως, γενικά την προβληματική που αντιμετωπίζει σχεδόν κάθε Κοινωνικός Λειτουργός στο πλαίσιο της Οργάνωσης ή της Υπηρεσίας που εργάζεται.

Ζωγράφου (1989)

2. Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Εξετάσαμε παραπάνω τους παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη και την εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας. Στην συνέχεια θα δούμε πως επηρεάζεται η άσκηση του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού από αυτούς τους παράγοντες. Για τον λόγο αυτό επιλέξαμε σα πιο αντιπροσωπευτικές τις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, γιατί είναι όχι μόνο ένας από τους κύριους φορείς άσκησης Κοινωνικής Πρόνοιας, αλλά γιατί έχει θεσμοθετηθεί η άσκηση Κοινωνικής Εργασίας παράλληλα με την εφαρμογή των Κρατικών Προγραμμάτων Κοινωνικής Πρόνοιας.

Θα εξετάσουμε την λειτουργία του Υπουργείου μόνο στον τομέα της Κοινωνικής Πρόνοιας.

Β. Σύσταση - Δομή - Λειτουργία

Το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων αποτελεί σήμερα τον κύριο φορέα άσκησης κρατικής πρόνοιας. Για να φτάσει στην σημερινή του μορφή πέρασε από πολλές φάσεις. Επιχειρώντας μια σύντομη αναφορά στην ιστορική εξέλιξη του Υπουργείου που είχε την ευθύνη για την Κοινωνική Πρόνοια, βλέπουμε ότι το 1918, το Κράτος κάνει μια πρώτη προσπάθεια να συγκεντρώσει και να ενοποιήσει τις προνοιακές δραστηριότητες σ'έναν ενιαίο φορέα με τον Ν.748/19.3.1918, με τη σύσταση του Υπουργείου Περιθάλψεως, που είχε σκοπό την περίθαλψη των ορφανών και ανήλικων πολέμου και την αποκατάσταση των προσφύγων.

Σημαντικό σημείο στην εξέλιξη του Υπουργείου ήταν, όταν το 1922 το Υπουργείο Περιθάλψεως που λειτουργούσε από το 1918 μετονομάζεται με το Ν.Δ. 13/12/22 σε Υπουργείο Υγεινής Πρόνοιας

και Αντιλήψεως και όταν αργότερα με το Ν.Δ. της 6/9/25 <<περί οργανώσεως των υπηρεσιών του Υπουργείου Υγιεινής Πρόνοιας και αντιλήψεως>> απέκτησε σαφέστερη μορφή. Τα σημαντικά σημεία της εξέλιξης αυτής ήταν:

-Ο καθορισμός τόσο του προσωπικού όσο και των αρμοδιοτήτων στην διοίκηση των υπηρεσιών. Ιδρύθηκαν σε κάθε νομό υπηρεσίας Πρόνοιας και δημόσιας αντίληψης, δημιουργήθηκε το Κεντρικό Συμβούλιο Πρόνοιας και Στεγάσεως προσφύγων, επίσης διευρύνθηκαν οι αρμοδιότητες του Υπουργείου αφού ανέλαβε την δημόσια αντίληψη, την προστασία θυμάτων πολέμου, την εποπτεία των αγαθοεργών ιδρυμάτων προστασίας απόρων και την Κοινωνική Πρόνοια.

Ακολούθησε μια δύσκολη περίοδος για το Υπουργείο όταν στις αρχές του 1926 καταργείται λόγω οικονομικών δυσχερειών, οι αρμοδιότητές του μεταβιβάζονται σε άλλα Υπουργεία. Στην θέση του ιδρύεται η Ανώτατη Διεύθυνση Προσφύγων.

Αργότερα προς το τέλος του 1926 επανιδρύεται το Υπουργείο αφού μετονομάσθηκε σε Υφυπουργείο Υγιεινής. Στην συνέχεια το Υπουργείο πέρασε από πολλές μετονομασίες και διχοτομήσεις των αρμοδιοτήτων του μέχρι το 1940, που μετονομάζεται σε Υπουργείο Εθνικής Πρόνοιας. Μετά το 1940 ακολούθησε μια περίοδος σύγχυσης για το αν η Κοινωνική Πρόνοια θ' αποτελούσε ξεχωριστό Υπουργείο. Ενδεικτικό της σύγχυσης ήταν οι αλληπάλληλες διχοτομήσεις μεταξύ των Υπουργείων Κοινωνικής Πρόνοιας και Υγιεινής. Όπου τελικά το 1967 αποτέλεσαν το ενιαίο Υπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας. Οι αλλαγές που ακολούθησαν δεν υπήρξαν ιδιαίτερα σημαντικές αφού ακόμα και σήμερα ισχύει η ίδια σχεδόν υπηρεσιακή διάρθρωση που έχει καθοριστεί με το Β.Δ. 682/1960.

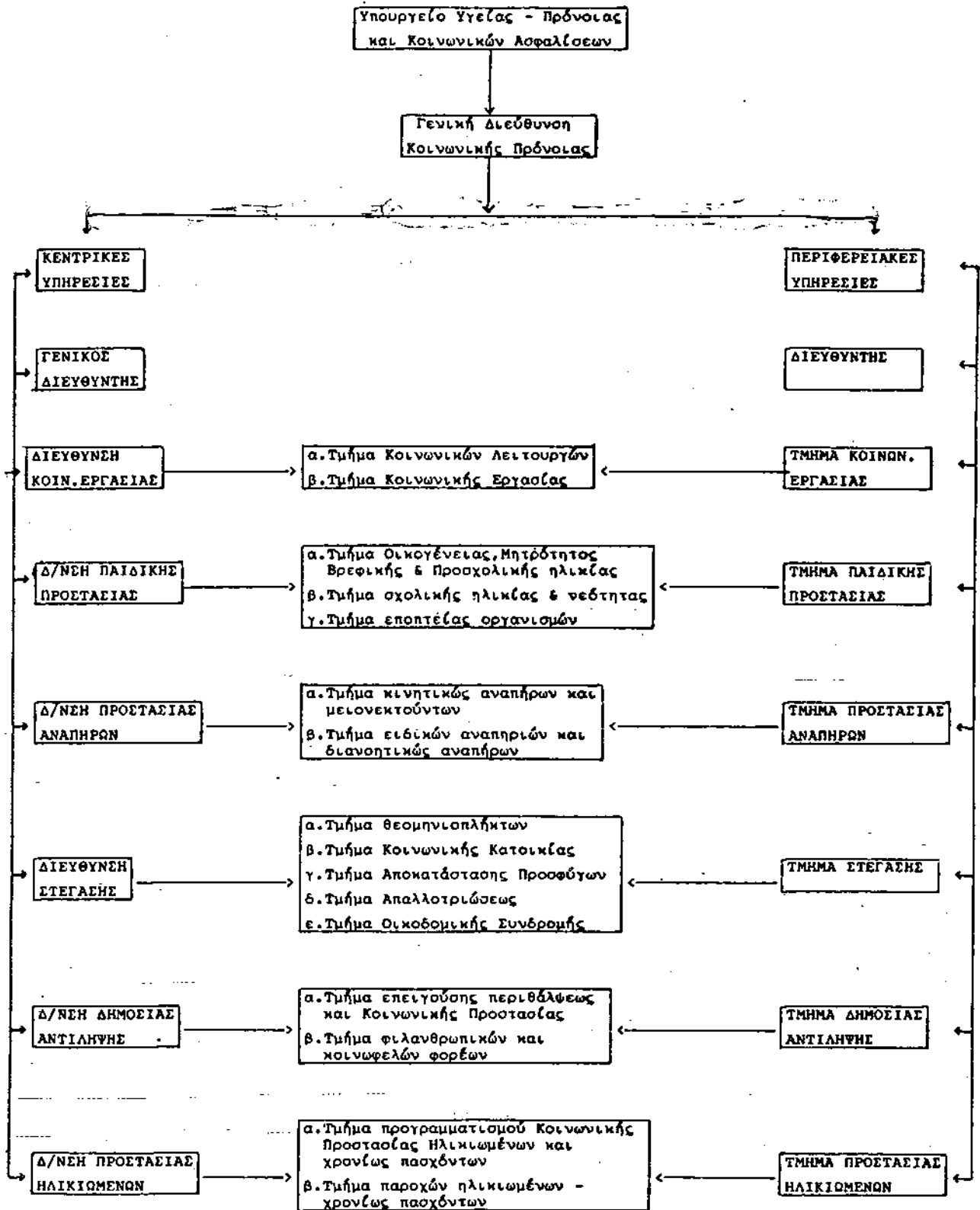

Το σημερινό όνομα του Υπουργείου είναι Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Περιλαμβάνει κεντρικές και περιφερειακές υπηρεσίες, στις έδρες κάθε Νομού της χώρας μέσω των Διευθύνσεων και Τμημάτων Κοινωνικής Πρόνοιας (βλ. σχεδιάγραμμα 3 σελ.39). Επίσης ελάχιστες αλλαγές έχουν γίνει στα Προγράμματα Κοινωνικής Προστασίας που εφαρμόζονται σήμερα στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας όπως για παράδειγμα ένα από τα προγράμματα παιδικής Προστασίας. Το πρόγραμμα ενίσχυσης παιδιών <<παρ'ιδίας οικογενείας>> που είχε σκοπό να ενισχύσει οικονομικά την οικογένεια προκειμένου να μείνουν τα παιδιά στο οικογενειακό περιβάλλον και να μην καταλήξουν σε ιδρύματα λόγω φτώχειας, εξακολουθεί να εφαρμόζεται σήμερα με την ονομασία <<πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης απροστάτευτων παιδων>>. Βέβαια, έχει αυξηθεί το ποσό της οικονομικής ενίσχυσης, παρόλα αυτά όμως το πρόγραμμα παραμένει αναχρονικό (Ιατροίδης 1981, σελ.170-173).

Το ίδιο συμβαίνει με όλα τα προγράμματα που εφαρμόζονται, αφού η μοναδική τους διαφορά είναι η αλλαγή στην ονομασία και στο ποσό της οικονομικής ενίσχυσης. Χαρακτηριστικό επίσης των προγραμμάτων είναι ότι το είδος της παρεχόμενης βοήθειας έχει την μορφή των επιδομάτων και σε ελάχιστες περιπτώσεις παροχή υλικής βοήθειας (σε περίπτωση θεομηνιών, παροχή στεγαστικού υλικού). (Βλέπε σχεδιάγραμμα 4 σελ. 40)

Όπως αναφέραμε όλα τα προγράμματα Κοινωνικής Προστασίας που εφαρμόζονται από το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων έχουν επιδοματική μορφή. Το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων σσιεί επιδοματική πολιτική, έχοντας δώσει λιγότερη σημασία στο να ερευνήσει την έκταση της φτώχειας στην χώρα μας εφαρμόζοντας κάποια προγράμματα χωρίς

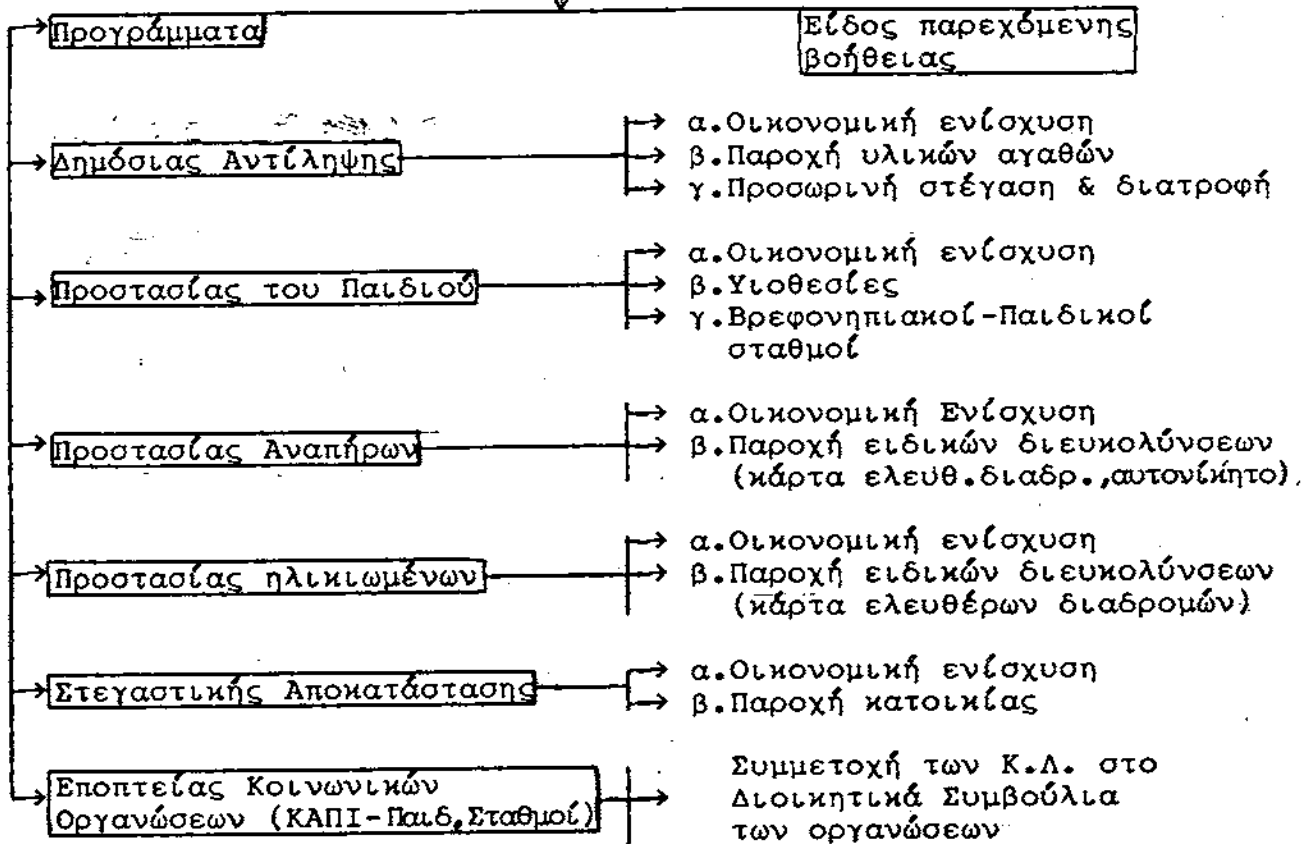
ΕΚΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

ΕΙΔΟΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Υπουργείο Υγείας
& Πρόνοιας

ορθολογικό προγραμματισμό.

Αποτελέσματα από την εφαρμογή της επιδοματικής πολιτικής, όπως αναφέρει και ο J.English (1978) ότι έχουν παρατηρηθεί στην Σκωτία, εμφανίζονται και στην Ελλάδα από την εφαρμογή της επιδοματικής πολιτικής που έχει υιοθετηθεί από το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Αποτέλεσμα της αντίληψης που επικρατεί, ότι οι αποδέκτες των προγραμμάτων είναι άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και εισόδημα, άτομα που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, εξαιτίας διαφόρων παραγόντων (ανεργία, θάνατοι, ατύχημα) και δικαιούνται οικονομικής υποστήριξης δεν απευθύνονται στην υπηρεσία, από τον φόβο ότι θα στιγματιστούν.

-Τα περιορισμένα οικονομικά κονδύλια που διαθέτει το κράτος για την κοινωνική πρόνοια έχουν σαν αποτέλεσμα την ελλιπή ενημέρωση του κοινού για τα υπάρχοντα προγράμματα Κοινωνικής Προστασίας. Αυτό έχει σαν συνέπεια να μην εξυπηρετούνται πολλά άτομα που δικαιούνται υποστήριξης από την υπηρεσία εξαιτίας της ελλιπούς ενημέρωσής τους.

-Ένα επίσης σημείο που απορρέει από την γραφειοκρατική οργάνωση των υπηρεσιών του Υπουργείου είναι η πολύπλοκη και δαπανηρή διαδικασία, στην οποία υποβάλλεται ο ενδιαφερόμενος προκειμένου να ενταχθεί σε κάποιο από τα προγράμματα Κοινωνικής Προστασίας ή να διατηρήσει την συμμετοχή του σ' αυτό.

-Πολλές φορές παρατηρείται μια σχέση εξάρτησης του εξυπηρετούμενου από την υπηρεσία. Η φύση των επιδομάτων είναι τέτοια που δημιουργεί από την αρχή ένα δίλημμα στον εξυπηρετούμενο γιατί έχει οριστεί ένα κατώτατο όριο εισοδήματος, από την υπηρεσία που όταν ο εξυπηρετούμενος το υπερβεί κατά την διάρκεια της

συνεργασίας του, αυτόματα σταματά η οικονομική βοήθεια που του παρέχεται. Έτσι πρέπει να διαλέξει τι τον συμφέρει περισσότερο, να αρνηθεί την οικονομική βοήθεια από την υπηρεσία και να προσπαθήσει να εργασθεί ώστε να αυξήσει το εισόδημά του ή να αρκεστεί στην οικονομική βοήθεια που του παρέχει η υπηρεσία αποβάλλοντας ή αποκρύπτοντας κάθε προσπάθεια αύξησης του εισοδήματός του γιατί υπάρχει κίνδυνος να χάσει το επίδομα.

Β. Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Προστασίας.

Δύο είναι τα βασικά καθήκοντα των Κοινωνικών Λειτουργών που εργάζονται στις περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (σημερινή ονομασία) και είναι τα εξής: Από την μια η ανάπτυξη και προαγωγή της Κοινωνικής Εργασίας και από την άλλη αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των μέτρων Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου από τους δικαιούχους. Οι αρμοδιότητες που καθορίζονται βάση της Υπουργικής Απόφασης Δα 5716/74 είναι οι εξής: α) Η συμμετοχή των Κοινωνικών Λειτουργών στην εφαρμογή των κρατικών προγραμμάτων Κοινωνικής Πρόνοιας, με την διενέργεια κοινωνικοοικονομικής έρευνας που είναι απαραίτητη για την ένταξη ή μη των ενδιαφερομένων στα προγράμματα. β) Η παροχή υπηρεσιών Κοινωνικής Εργασίας προς του εξυπηρετούμενους με στόχο την αξιοποίηση της υλικής βοήθειας που τους δίνεται και την πρόληψη ή αντιμετώπιση των ατομικών ή οικογενειακών τους προβλημάτων. γ) Την διερεύνηση των κοινωνικών αναγκών και προβλημάτων της περιοχής που υπάγεται στην αρμοδιότητά τους με στόχο την συμβολή τους στην κάλυψη των διαπιστωμένων αναγκών και προβλημάτων, αξιοποιώντας τους τοπικούς

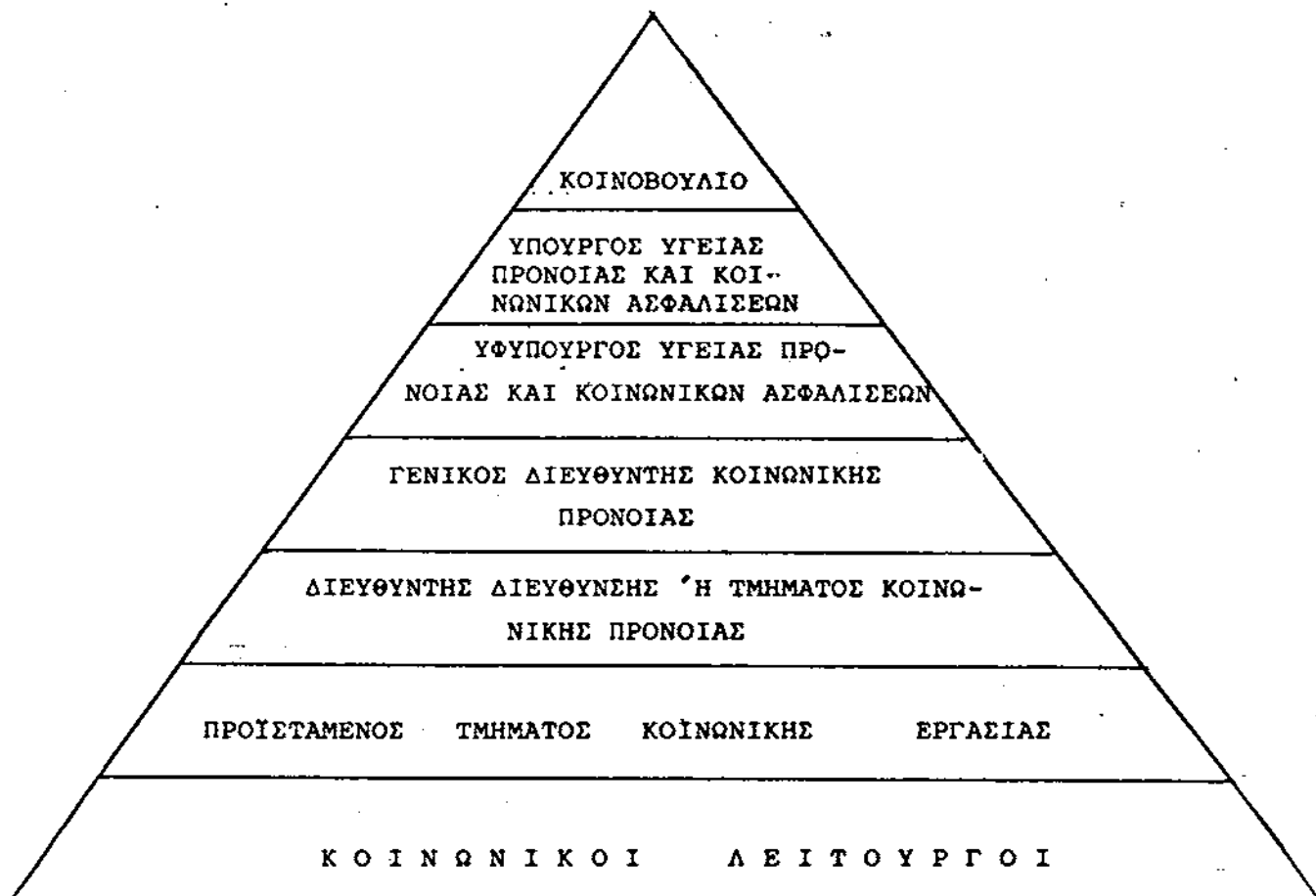
πόρους και μέσα ενεργοποιώντας για τον σκοπό αυτό τους παράγοντες της κοινότητας και τους κατοίκους. δ) Την συμβολή τους στην ανάπτυξη και την βελτίωση εθελοντικής προσφοράς κοινωνικών υπηρεσιών.

Μελετώντας κάποιος την Υπουργική απόφαση που αφορά τις αρμοδιότητες των Κοινωνικών Λειτουργών, συμπεραίνει ότι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας έχουν απεριόριστες δυνατότητες, καθώς τους δίνεται η ευκαιρία να ασκήσουν όλες τις μεθόδους της Κοινωνικής Εργασίας, να κάνουν κοινωνική έρευνα, να συμμετέχουν στον κοινωνικό σχεδιασμό, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με τον τρόπο που λειτουργεί η υπηρεσία και τα μέσα που προσφέρει η υπηρεσία για την συνεργασία τους με τους πελάτες και με αυτά που συμβαίνουν στην πράξη, αφού ο Κοινωνικός Λειτουργός ασχολείται μόνο με την εφαρμογή προγραμμάτων.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί είναι οι δημόσιοι υπάλληλοι που βρίσκονται στην κατώτερη βαθμίδα ιεραρχίας της υπηρεσίας (βλέπε σχεδιάγραμμα 5, σελ. 44.). Έτσι ενώ οι Κοινωνικοί Λειτουργοί είναι αυτοί που βρίσκονται πιο κοντά και γνωρίζουν καλύτερα τις ανάγκες του πληθυσμού, είναι οι τελευταίοι που μπορούν να πάρουν κάποιες αποφάσεις, που να αφορούν την βελτίωση ή αλλαγή των προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας που εφαρμόζονται σήμερα από το υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Επίσης σαν Δημόσιοι Υπάλληλοι είναι υποχρεωμένοι να τηρούν την ιεραρχία στην υπηρεσία με αποτέλεσμα να μην μπορούν να προωθήσουν τα θέματά τους, όταν αυτά έρχονται σε αντίθεση με τις αποφάσεις των ανωτέρων τους. Εξάλλου το γεγονός ότι δεν είναι θεσμοθετημένη η συμμετοχή των Κοινωνικών Λειτουργών στην λήψη

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

Ιεραρχία λήψης αποφάσεων στις Δ/νσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας

αποφάσεων είναι ενδεικτικό της θέσης που ο Κοινωνικός Λειτουργός έχει στην υπηρεσία.

Μια ευκαιρία που δίνεται στους Κοινωνικούς Λειτουργούς από το Υπουργείο ^{Υγείας} Παιδικών Προνομιών με τις ετήσιες απολογητικές εκθέσεις, προκειμένου να εκθέσουν τις απόψεις τους για την εργασία τους στην υπηρεσία, δεν αξιοποιείται πάντα αφού οι Κοινωνικοί Λειτουργοί δεν επιδιώκουν να γράψουν τις απόψεις που πιθανόν θίγουν τους προϊσταμένους της υπηρεσίας.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί έχουν αποδεχτεί την επιδοματική πολιτική της υπηρεσίας που είναι η ελάχιστη κάλυψη των οικονομικών αναγκών του πληθυσμού και φαίνεται από το γεγονός ότι εργάζονται μέχρι σήμερα στην εφαρμογή των προγραμμάτων είναι αυτοί που εγκρίνουν ή όχι τις οικονομικές παροχές στους εξυπηρετούμενους. Η αποδοχή από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς της πολιτικής που υιοθετεί η οργάνωση για την αντιμετώπιση των αναγκών του πληθυσμού έχει σαν αποτέλεσμα, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί να κάνουν άκριτα την δουλειά τους παρόλο ότι γνωρίζουν ποιές είναι οι επιπτώσεις της επιδοματικής πολιτικής όταν αυτή δεν συνδυάζεται με την παροχή κάποιας άλλης βοήθειας.

Παρατηρείται λοιπόν το φαινόμενο οι εξυπηρετούμενοι να συναλλάσσονται με την υπηρεσία για ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα. Παράδειγμα το πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης απρόστατευτων παιδιών, το οποίο δεν βοηθά την εξυπηρετούμενη οικογένεια να ανεξαρτοποιηθεί και να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες που παρουσιάζονται στο περιβάλλον της, αλλά αντίθετα δημιουργεί σχέση εξάρτησης μεταξύ της υπηρεσίας και της οικογένειας και ανασπόρευτα δημιουργούνται προβλήματα στην συνεργασία Κοινωνικού-Λειτουργού-εξυπηρετούμενου.

Οι εξυπηρετούμενοι πολλές φορές προκειμένου να κερδίσουν ή να διατηρήσουν το επίδομα που παίρνουν δίνουν ψεύτικα στοιχεία για την οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση καθώς βλέπουν και αντιμετωπίζουν τον Κοινωνικό Λειτουργό σαν τον υπεύθυνο υπάλληλο της υπηρεσίας που θα τους δώσει ή όχι τα χρήματα του επιδόματος.

Ένα ακόμη πρόβλημα που δημιουργείται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας είναι η αντίδραση που συναντούν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί από τους Διοικητικούς Υπαλλήλους όταν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί δεν τηρούν τις τυπικές διαδικασίες προκειμένου να επισπεύσουν την ικανοποίηση του αιτήματος του εξυπηρετούμενου ενώ οι διοικητικοί υπάλληλοι είναι τυπικοί και τηρούν τους γραφειοκρατικούς κανόνες.

3. Η άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας στις Διευθύνσεις και
τα Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας του Υπουργείου Υγείας,
Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Στο προηγούμενο μέρος της εργασίας μας αναφερθήκαμε στα προβλήματα της οργάνωσης των Κοινωνικών Υπηρεσιών και πως αυτά επηρεάζουν την εργασία των Κοινωνικών Λειτουργών. Σημαντικό ρόλο επίσης παίζει & η κατάσταση της εκπαίδευσης των Κοινωνικών Λειτουργών καθώς δεν λειτουργούν σχολές Κοινωνικής Εργασίας σε πανεπιστημιακό επίπεδο ώστε ο Κοινωνικός Λειτουργός να έχει περισσότερες γνώσεις για να ανταποκριθεί στις υψηλές απαιτήσεις του επαγγέλματός του..

Αποτέλεσμα αυτών των παραγόντων είναι ο ρόλος των Κοινωνικών Λειτουργών που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας να επικεντρώνεται στην εφαρμογή των κρατικών προγραμμάτων κοινωνικής προστασίας με την διενέργεια κοινωνικοοικονομικών ερευνών και την υποβολή εκθέσεων που σκοπό έχουν την ένταξη ή μη του εξυπηρετούμενου στα προγράμματα. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί ασχολούνται ελάχιστα με την εφαρμογή όλων των μεθόδων της κοινωνικής εργασίας, που αποτελεί το κατ'εξοχήν αντικείμενο εκπαίδευσής τους.

Η διαπίστωση για τον τρόπο που σκεύεται ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας έχει επισημανθεί εδώ και πάρα πολλά χρόνια. Συγκεκριμένα η Παπαθεοφίλου (1978) υποστήριξε ότι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας δεν ήταν εύκολο να συμμετέχουν στην διαμόρφωση Κοινω-

νικής Πολιτικής και να γίνουν φορείς Κοινωνικής Αλλαγής, λόγω της ελλειπής εκπαίδευσής τους (το πρόγραμμα των σχολών προετοίμαζε τους σπουδαστές για την εφαρμογή των κρατικών προγραμμάτων και όχι για την συμμετοχή τους στην διαμόρφωση της Κοινωνικής Πολιτικής), τα προβλήματα που οι Κοινωνικοί Λειτουργοί αντιμετώπιζαν λόγω της οργανωτικής δομής και λειτουργίας της υπηρεσίας τους, και την σχετικά μικρή πείρα της Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα.

Αρκετά χρόνια από τότε η κατάσταση δεν φαίνεται να έχει αλλάξει πολύ, καθώς οι Κοινωνικοί Λειτουργοί ασκούν τα καθήκοντά τους με τον ίδιο τρόπο. Μεμονωμένες αντιδράσεις υπήρξαν από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας ώστε να αντιμετωπισθεί η κατάσταση.

Η εμπειρία που είχαμε σαν ασκούμενοι Κοινωνικοί Λειτουργοί στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας σε τρεις νομαρχίες της χώρας μας βοήθησε να διαπιστώσουμε τον τρόπο με τον οποίο ασκούν τα καθήκοντά τους οι Κοινωνικοί Λειτουργοί και ποιό είναι το βασικό αντικείμενο εργασίας τους, στις αναφερόμενες υπηρεσίες. Η προσωπική μας άποψη, από την εμπειρία μας στον χώρο αυτό, ενισχύεται και από τα αποτελέσματα της έρευνας που διηγήρησε η Διεύθυνση Κοινωνικής Εργασίας (1984) του Υπουργείου Υγείας-Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Από την έρευνα, ήρθαν στην επιφάνεια μια σωρεία κοινωνικών προβλημάτων (διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ συζύγων, σχέσεων μεταξύ γονέων και παιδιών, προβλήματα εγκατάλειψης εξαρτημένων ατόμων, κακοποίηση εξαρτημένων ατόμων, αδυναμία ή δυσκολίες προσαρμογής παιδιών στο σχολείο κ.λ.π.) τα οποία συναντούν οι

Κοινωνικοί Λειτουργοί στο χώρο εργασίας τους και θεωρούν σκόπιμη την παροχή ειδικών υπηρεσιών μέσω της Κοινωνικής Εργασίας.

Η Διεύθυνση Κοινωνικής Εργασίας του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων θέλοντας να διαπιστώσει τις δυνατότητες άσκησης αυτών των ειδικών υπηρεσιών ζήτησε από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς να απαντήσουν αν είναι δυνατή η άσκηση Κοινωνικής Εργασίας με σκοπό την πρόληψη και αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών κάτω από τις υπάρχουσες συνθήκες. Ποσοστό 81,1% των Κοινωνικών Λειτουργών θεωρούν δυνατή την παροχή ειδικών υπηρεσιών προς τους εξυπηρετούμενους ενώ ποσοστό 18,9% των Κοινωνικών Λειτουργών δεν θεωρούν εφικτή την παροχή ειδικών υπηρεσιών με τις υπάρχουσες συνθήκες.

Σ' εκείνους που απάντησαν καταφατικά (81,9%) ζητήθηκε να προσδιορίσουν την ένταση και τον τρόπο προσφοράς των ειδικών αυτών υπηρεσιών προέκυψαν τα εξής στοιχεία: Ως προς την ένταση των παρεχόμενων ειδικών υπηρεσιών, ποσοστό 13,2% των Κοινωνικών Λειτουργών αναφέρουν ότι προσφέρουν τέτοιες υπηρεσίες σε «μεγάλο αριθμό» εξυπηρετούμενων (πάνω από 20 περιπτώσεις σε διάστημα 6 μηνών, ενώ ποσοστό 66,6% Κοινωνικών Λειτουργών αναφέρουν ότι προσφέρουν τέτοιες υπηρεσίες σε «μικρό ή πολύ μικρό» αριθμό εξυπηρετούμενων (μέχρι 10 περιπτώσεις σε διάστημα 6 μηνών). Όσον αφορά τον τρόπο παροχής των υπηρεσιών αυτών ποσοστό 0,6% των Κοινωνικών Λειτουργών (1 Κοινωνικός Λειτουργός) απάντησε ότι οι προσφερόμενες υπηρεσίες παρέχονται με συστηματικό τρόπο. Ποσοστό 28,3% απάντησε ότι οι προσφερόμενες υπηρεσίες παρέχονται περιστασιακά και ποσοστό 71,1% και με τις δύο μορφές (περιστασιακά και συστηματικά).

Μερικά ακόμη στοιχεία που προκύπτουν από την έρευνα και

αφορούν ^{ως} όγμο απασχόλησης των Κοινωνικών Λειτουργών αποδεικνύουν ότι το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας τους καταναλώνεται στις έρευνες και στην υποβολή εκθέσεων. Συγκεκριμένα ο μέσος αριθμός των Κοινωνικών ερευνών είναι 195,6 Κοινωνικές έρευνες για κάθε Κοινωνικό Λειτουργό που εργάζεται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας ανά εξάμηνο και ο μέσος αριθμός εκθέσεων για κάθε Κοινωνικό Λειτουργό είναι 163,5 έρευνες. Να σημειώσουμε εδώ ότι η απόκλιση που υπάρχει μεταξύ των κοινωνικών ερευνών και των εκθέσεων που έχουν υποβληθεί, (κατά μέσο όρο) οφείλονται στο γεγονός ότι δεν είχαν ολοκληρώσει τις περιπτώσεις τους οι Κοινωνικοί Λειτουργοί κατά την διάρκεια της περιόδου της έρευνας.

Έχοντας εντοπίσει σε προηγούμενα κεφάλαια της μελέτης μας τα προβλήματα που επηρεάζουν την εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας θα επιχειρήσουμε στο μέρος που ακολουθεί να δούμε ποιά είναι αυτά τα προβλήματα που οι Κοινωνικοί Λειτουργοί αντιμετωπίζουν στο χώρο εργασίας τους στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας και καθιστούν δύσκολη την εφαρμογή της Κοινωνικής εργασίας και ακόμη, πως οι Κοινωνικοί Λειτουργοί συμμετέχουν στην επίλυση αυτών των προβλημάτων και πως εμφανίζονται για την προώθηση της Κοινωνικής Εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Είδος της Έρευνας

Με την έρευνα αυτή θέλουμε να διαπιστώσουμε τις δυνατότητες εφαρμογής της Κοινωνικής Εργασίας στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας. Έχοντας μελετήσει την θεωρία της Κοινωνικής Εργασίας προσεγγίσαμε τους επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς που εργάζονται στις υπηρεσίες αυτές, για την συλλογή στοιχείων που ήταν απαραίτητα για την μελέτη του θέματος.

Διαλέξαμε την διερευνητική έρευνα γιατί από όσο γνωρίζουμε, το θέμα δεν έχει μελετηθεί στον ελληνικό χώρο, επίσης προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε γενικά το θέμα και δεν επεταθήκαμε σε πιο εκτεταμένη μελέτη του. Επιδιώκουμε να διατυπώσουμε το πρόβλημα και τις διαστάσεις του, δίνοντας ερεθίσματα για περαιτέρω μελέτη.

Ερωτήσεις - Υποθέσεις

A. Ερωτήματα

Η βιβλιογραφική μελέτη του θέματος και η εμπειρία μας από την πρακτική άσκηση στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας έθεσαν ορισμένα ερωτήματα τα οποία επιχειρήθηκε να απαντηθούν από την έρευνα αυτή.

Τα ερωτήματα αυτά είναι τα εξής:

-Αν υπάρχουν και ποιά είναι αυτά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί κατά την άσκηση των καθηκόντων

τους στις Διευθύνσεις και τα Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας.

-Πως οι Κοινωνικοί Λειτουργοί θεωρούν την συμμετοχή τους στην επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στο χώρο της εργασίας τους.

-Αν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί αναγνωρίζουν ότι μπορεί να έχουν ένα μέρος της ευθύνης στην σημερινή κατάσταση όπως αυτή έχει διαμορφωθεί στις Διευθύνσεις και τα Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας. Ποιούς θεωρούν υπεύθυνους.

Β. Υποθέσεις

-Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται στην Διεύθυνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας πιστεύουν πως η συμμετοχή τους είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στον χώρο εργασίας τους.

-Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας συνεργάζονται μεταξύ τους έτσι ώστε να έχουν ένα κοινό πεδίο δράσης για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στο χώρο εργασίας τους.

-Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας έχουν σαφή άποψη για τον ρόλο τους και το αντικείμενο εργασίας τους.

Δειγματοληψία

Στον Ελληνικό χώρο δεν έχει πραγματοποιηθεί μελέτη που να αφορά την εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας, έτσι το δείγμα που επιλέχθηκε για αυτή την έρευνα αποτελείται από επαγγελ-

ματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς οι οποίοι εργάζονται σ'ένα τομέα Κρατικής Κοινωνικής Πρόνοιας (Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας του Υπουργείου Υγείας-Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, που ήταν από τους πρώτους χώρους εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών και σήμερα απασχολεί ένα σημαντικό αριθμό Κοινωνικών Λειτουργών), και έρχονται σε επαφή με πολλές κοινωνικές ομάδες και έχουν την δυνατότητα εφαρμογής της κοινωνικής εργασίας.

Οι επαγγελματίες Κοινωνικοί Λειτουργοί που ρωτήθηκαν εργάζονται σε υπηρεσίες διαφόρων περιοχών της χώρας. Αρχικά απευθυνθήκαμε στις Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας που υπάγονται στις Νομαρχίες Ανατολικής Αττικής, Αθηνών, Δυτικής Αττικής, Πειραιά, εξ αιτίας του μεγάλου αριθμού των Κοινωνικών Λειτουργών που εργάζονται στις υπηρεσίες αυτές και λόγω της γεωγραφικής τους θέσης, είχαμε την δυνατότητα να μετακινηθούμε με ευκολία. Θελήσαμε να προσεγγίσουμε και άλλες Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας που ανήκαν σε περιοχές με λιγότερο αστικό χαρακτήρα και που ήταν προσιτές σε μας από άποψη μετακίνησής μας. Οι Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας που απευθυνθήκαμε ήταν: Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας Αχαΐας, Τμήμα Κοινωνικής Πρόνοιας Κορινθίας, Τμήμα Κοινωνικής Πρόνοιας Αιτωλοακαρνανίας, Τμήμα Κοινωνικής Πρόνοιας Ηλείας, Τμήμα Κοινωνικής Πρόνοιας Κεφαλληνίας.

Επίσης σκόπιμα επιλέξαμε την Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας Θεσσαλονίκης εξ' αιτίας της γεωγραφικής της θέσης και των διαφορετικών ίσως προβλημάτων που αντιμετώπιζαν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί της υπηρεσίας. Συμπτωματικά είχαμε την ευκαιρία να πάρουμε μια ακόμα συνέντευξη από την μοναδική Κοινωνική Λειτουργ-

γό που εργαζόταν στο Τμήμα Κοινωνικής Πρόνοιας Χίου.

Η διαδικασία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου διήρκησε ένα μήνα.

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία (Δεκέμβριος 1989) του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας της χώρας εργάζονταν 195 Κοινωνικοί Λειτουργοί. Στην έρευνά μας προσεγγίσαμε 77 Κοινωνικούς Λειτουργούς (39,49%). Απάντησαν στο ερωτηματολόγιο 55 Κοινωνικοί Λειτουργοί (71,43%) στο σύνολο των ερωτηθέντων. Αρνήθηκαν να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο 17 Κοινωνικοί Λειτουργοί (22,8%) και απουσίαζαν για διάφορους λόγους τις ημέρες που βρεθήκαμε στις υπηρεσίες τους, 5 Κοινωνικοί Λειτουργοί (6,49%).

Ερωτηματολόγιο

Με σκοπό να γνωρίσουμε από κοντά τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας και να έρθουμε σε επαφή με ένα μεγάλο αριθμό επαγγελματιών Κοινωνικών Λειτουργών μέσα στο χώρο εργασίας τους, πραγματοποιήσαμε την εξαμηνιαία πρακτική άσκησή μας σε Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Κατά την διάρκεια της πρακτικής μας άσκησης είχαμε την ευκαιρία να συζητήσουμε με έναν σημαντικό αριθμό επαγγελματιών Κοινωνικών Λειτουργών για το αν υπάρχουν και ποιά είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στο χώρο εργασίας τους και ^{αν} πιθανόν επηρεάζουν την άσκηση των καθηκόντων τους.

Με βάση την προσωπική μας εμπειρία στον χώρο αυτό, τις απόψεις των Κοινωνικών Λειτουργών και την βιβλιογραφία συντάχθηκε το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα.

Αυτό αποτελείται από δύο μέρη:

Α. Πραγματικές ερωτήσεις που αφορούν τα χρόνια προϋπηρεσίας των Κοινωνικών Λειτουργών, την εκπαίδευσή τους, το αντικείμενο εργασίας τους στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, αν ενημερώνουν και με ποιό τρόπο γίνεται η ενημέρωση του πληθυσμού, τα μέσα που τους παρέχονται από την Υπηρεσία.

Β. Ερωτήσεις γνώμης που αφορούν τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού, την λειτουργία της Υπηρεσίας, και τα είδη των προβλημάτων που πιθανόν αντιμετωπίζουν στο χώρο εργασίας τους οι Κοινωνικοί Λειτουργοί.

Οι ερωτήσεις που περιελάμβανε το ερωτηματολόγιο ήταν 25.. Οι τύποι των ερωτήσεων ήταν προκατασκευασμένες, κλειστές και ανοικτές ερωτήσεις. Το μεγαλύτερο μέρος των ερωτήσεων ήταν ανοικτές και αφορούσαν τις απόψεις τους σε θέματα όπως: τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, την λειτουργία της οργάνωσης, προβλήματα που τυχόν αντιμετωπίζουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί στο χώρο εργασίας τους κ.α..

Επειδή η μελέτη ήταν διερευνητική και σκοπός μας ήταν ο εντοπισμός των προβλημάτων που πιθανόν αντιμετωπίζουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας και ποιά η συμμετοχή τους στην αντιμετώπιση των προβλημάτων, το ερωτηματολόγιο έγινε με την μορφή συνέντευξης (interview schedule) για τους εξής λόγους:

- Για την συγκέντρωση περισσότερων πληροφοριών και την μείωση των πιθανοτήτων να παραβλεφθούν σημαντικά σημεία.

- Για να εξασφαλίσουμε την συμμετοχή και τον αυθορμητισμό του ερωτώμενου στις απαντήσεις και να αποφύγουμε την πιθανή συνεργασία του με κάποιον άλλο. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε παρατίθεται στο παράρτημα Α.

Γενικότερο πλαίσιο της μελέτης

Οι τρόποι που χρησιμοποιήσαμε για να προσεγγίσουμε το θέμα ήταν:

- Η πρακτική άσκησή μας στις Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας των Νομαρχιών Ανατολικής Αττικής, Πειραιά, Αχαΐας.

- Επαφές και συνεντεύξεις με τους επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας.

- Η συμμετοχή μας στην εφαρμογή των προγραμμάτων κοινωνικής προστασίας όπως ήταν καθορισμένη από το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

- Μελέτη των νομοθετικών ρυθμίσεων που αφορούσαν τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού και την λειτουργία της οργάνωσης τόσο από παραρτήματα στις Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας που πραγματοποιήσαμε την πρακτική άσκησή μας όσο και από τα αρχεία της Βουλής των Ελλήνων της Εθνικής Βιβλιοθήκης και της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πατρών.

- Συνεργασία με τους υπεύθυνους της Διεύθυνσης Κοινωνικής Εργασίας του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, με σκοπό την συλλογή στοιχείων για τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού.

- Συμμετοχή στην συνάντηση των Κοινωνικών Λειτουργών που εργάζονται στις Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας του νομού Αττικής που οργανώθηκε από τον Σύλλογο Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος τον Μάιο 1989 και είχε σκοπό την ανταλλαγή απόψεων των Κοινωνικών Λειτουργών που εργάζονται στις παραπάνω υπηρεσίες για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στο χώρο εργασίας τους και τρόπους επίλυσής τους.

- Παρακολούθηση του Δ' Πανελληνίου Συνεδρίου των Κοινωνικών Λειτουργών με θέμα «Κοινωνική Εργασία και Κοινωνική Πολιτική» στην Αθήνα του Δεκεμβρίου του 1989.

Περιορισμοί της έρευνας

Η έρευνα περιορίστηκε σε Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας στην κεντρική κυρίως Ελλάδα λόγω των δυνατοτήτων μετακίνησής μας σε αυτές και των περιορισμένων οικονομικών και χρονικών δυνατοτήτων μας. Θα θέλαμε να είχαμε απαντήσεις από Κοινωνικούς Λειτουργούς που εργάζονται σε υπηρεσίες που βρίσκονται και σε περιοχές της υπόλοιπης Ελλάδας και που θα είχαν μικρότερο βαθμό αστικού χαρακτήρα, καθώς οι Κοινωνικοί Λειτουργοί λόγω της ιδιαιτερότητας των περιοχών (ανεπαρκές δίκτυο Κοινωνικών Υπηρεσιών κ.α.) υποθέτουμε ότι αντιμετωπίζουν διαφορετικά είδη προβλημάτων. Όμως κάτι τέτοιο δεν ήταν εφικτό μέσα στα πλαίσια των δυνατοτήτων μας.

Τρόποι Ανάλυσης των στοιχείων

Για την ανάλυση των στοιχείων χρησιμοποιήσαμε πλεκτρονι-

κό υπολογιστή. Αναλύσαμε τις απαντήσεις των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου, κάθε μία χωριστά και σε μερικές περιπτώσεις συσχετίσαμε τα αποτελέσματα μερικών ερωτήσεων που πιστεύαμε πως είχαν κάποια σχέση μεταξύ τους. Αναλύσαμε στην συνέχεια τα αποτελέσματα όλων των ερωτήσεων. Όσον αφορά τις προτάσεις των Κοινωνικών Λειτουργών, κατηγοριοποιήσαμε τις απαντήσεις που έδωσαν πάνω στα διάφορα θέματα που τους ζητήθηκε να κάνουν κάποιες προτάσεις ή να πουν τις απόψεις τους.

Οι τρόποι παρουσίασης στοιχείων θα γίνει με τον εξής τρόπο: Κεφάλαιο Δ - Αποτελέσματα της έρευνας, Κεφάλαιο Ε - Συμπεράσματα - Εισηγήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Αποτελέσματα της έρευνας

Σκοπός της εργασίας μας ήταν να διαπιστώσουμε αν υπάρχουν και ποιά είναι τα προβλήματα που επηρεάζουν τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, πως οι Κοινωνικοί Λειτουργοί συμμετέχουν στην επίλυση των προβλημάτων αυτών και πως εργάζονται για την προώθηση της Κοινωνικής Εργασίας.

Στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας εργάζονται 195 Κοινωνικοί Λειτουργοί, εμείς είχαμε την δυνατότητα να προσεγγίσουμε 77 Κοινωνικούς Λειτουργούς (39,40%). Από αυτούς απάντησαν στο ερωτηματολόγιό μας 55 Κοινωνικοί Λειτουργοί (71,43%) στο σύνολο των ερωτηθέντων. Αρνήθηκαν να απαντήσουν στα ερωτηματολόγια μας 17 Κοινωνικοί Λειτουργοί (22,08%) και απουσίαζαν από την υπηρεσία τους κατά την διάρκεια της έρευνας 5 Κοινωνικοί Λειτουργοί (6,49%).

Η εκπαίδευση που έχουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί, που εργάζονται σήμερα στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας είναι ως εξής: το μεγαλύτερο ποσοστό των Κοινωνικών Λειτουργών, 42 Κοινωνικοί Λειτουργοί (76,5%) εργάζονται έχοντας πτυχίο κοινωνικής εργασίας σε μία από τις ανωτέρω σχολές Κοινωνικής Εργασίας της χώρας, 5 Κοινωνικοί Λειτουργοί (9,09%) έχουν κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στην Κοινωνική Εργασία και σε παρομοιακό αντικείμενο και 8 Κοινωνικοί Λειτουργοί (14,5%) έχουν πάρει δεύτερο πτυχίο ανώτατης σχολής στην Ελλάδα ανεξάρτητα του αντικειμένου της Κοινωνικής Εργασίας.

Αναλυτικά οι Κοινωνικοί Λειτουργοί έχουν αποφοιτήσει από τις εξής σχολές:

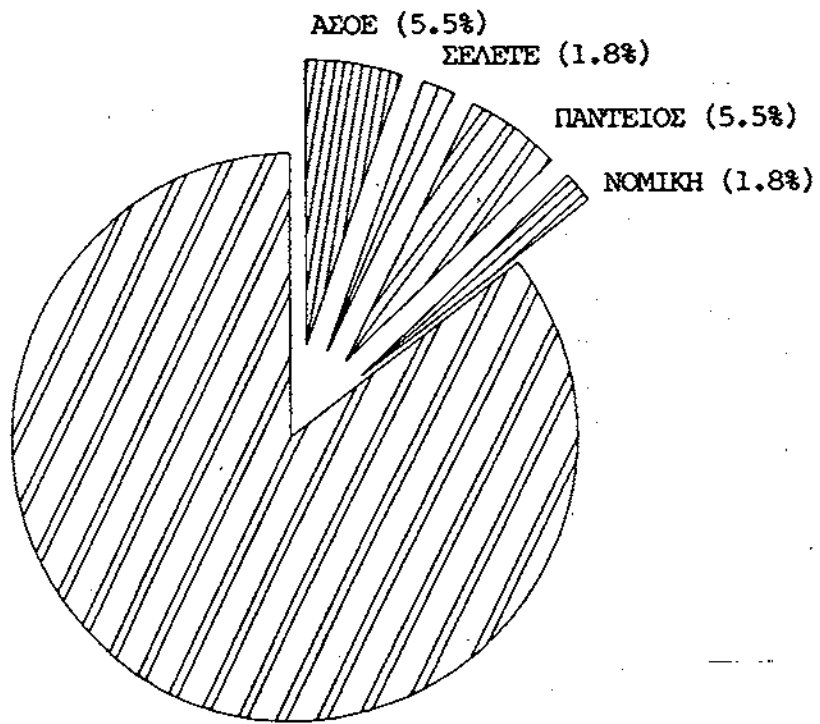
20 Κοινωνικοί Λειτουργοί (36,36%) από την Ανώτερη Σχολή Κοινωνικής Εργασίας ΧΕΝ (Ι.Α.Κ.Ε.), 18 Κοινωνικοί Λειτουργοί (32,73%) αποφοίτησαν από την σχολή κοινωνικής εργασίας Προστασίας Ανηλίκων Αθηνών, 12 Κοινωνικοί Λειτουργοί (21,82%) αποφοίτησαν από την σχολή Κοινωνικής Εργασίας της Ιεραποστολικής Διακονίας (Διακονισσών), 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (3,64%) αποφοίτησαν από την Σχολή Κοινωνικής Εργασίας των ΚΑΤΕΕ, 1 Κοινωνικός Λειτουργός (1,82%) αποφοίτησε από την σχολή Κοινωνικής Εργασίας των ΤΕΙ και τέλος 1 Κοινωνικός Λειτουργός (1,82%) έχει αποφοιτήσει από ξένο πανεπιστήμιο και έχει Bachelor στην Κοινωνική Εργασία. (Διάγραμμα 16, Παράρτημα Β).

Τα πτυχία που οι Κοινωνικοί Λειτουργοί απέκτησαν ανεξάρτητα του αντικειμένου της Κοινωνικής Εργασίας είναι τα εξής: 3 Κοινωνικοί Λειτουργοί (5,45%) έχουν πτυχίο από την Α.Σ.Ο.Ε.Ε. 3 Κοινωνικοί Λειτουργοί (5,45%) έχουν πτυχίο της Παντείου, 1 Κοινωνικός Λειτουργός (1,82%) έχει πτυχίο Νομικής και 1 Κοινωνικός Λειτουργός (1,82%) έχει πτυχίο από την ΣΕΛΕΤΕ (βλέπε διάγραμμα 1).

Η χρονολογία που οι Κοινωνικοί Λειτουργοί απέκτησαν το πρώτο τους πτυχίο είναι ~~ως~~ εξής: 18 Κοινωνικοί Λειτουργοί (32,73%) αποφοίτησαν την περίοδο 1960-65, 10 Κοινωνικοί Λειτουργοί (18,18%) αποφοίτησαν την περίοδο 1966-70, 9 Κοινωνικοί Λειτουργοί (16,36%) αποφοίτησαν την περίοδο 1971-75, 9 Κοινωνικοί Λειτουργοί (16,36%) αποφοίτησαν την περίοδο 1976-80, 8 Κοινωνικοί Λειτουργοί (14,55%) αποφοίτησαν την περίοδο από το 1980 και μετά και 2 Κοινωνικός Λειτουργός (1,82%) αποφοίτησε την περίοδο 1955-59. (Διάγραμμα 17, Παράρτημα Β)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

Πρόσθετα πτυχία των Κ.Α.

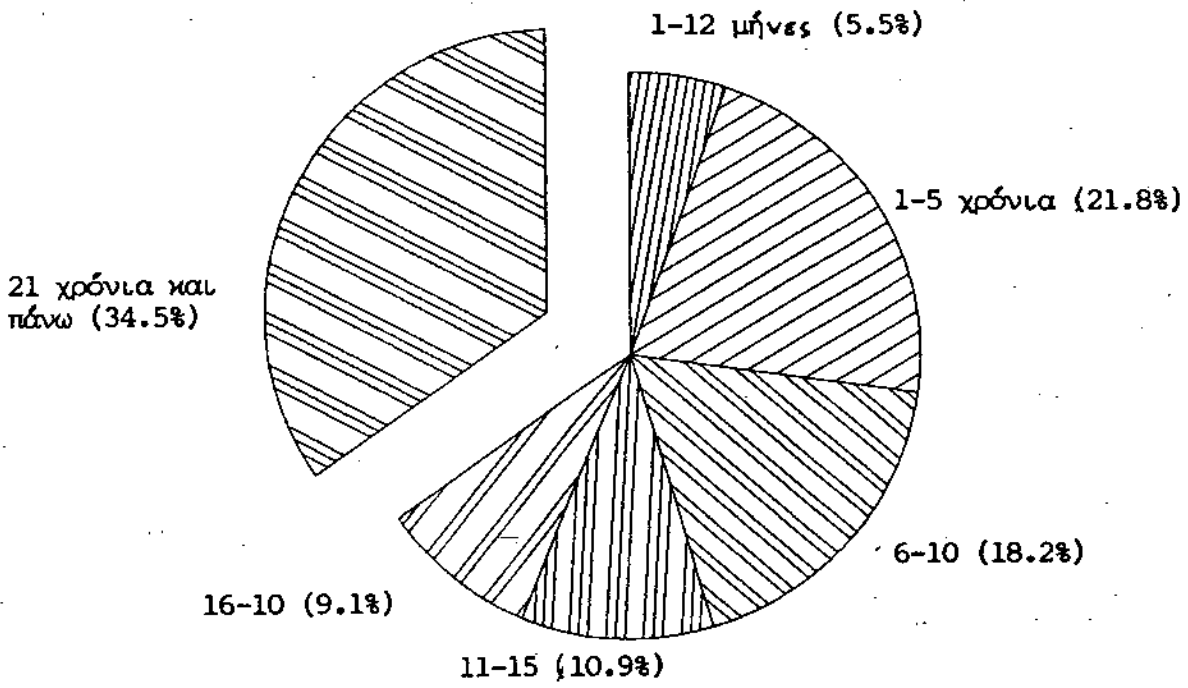
Τα χρόνια προϋπηρεσίας των Κοινωνικών Λειτουργών στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας είναι: το μεγαλύτερο ποσοστό των Κοινωνικών Λειτουργών, 19 Κοινωνικοί Λειτουργοί (34,55%) εργάζονται πάνω από 21 χρόνια, 12 Κοινωνικοί Λειτουργοί (21,82%) εργάζονται από 1-5 χρόνια, 10 Κοινωνικοί Λειτουργοί (18,18%) εργάζονται από 6-10 χρόνια, 6 Κοινωνικοί Λειτουργοί (10,91%) εργάζονται από 11-15 χρόνια, 5 Κοινωνικοί Λειτουργοί (9,09%) εργάζονται από 16-20 χρόνια και 3 Κοινωνικοί Λειτουργοί (5,45%) εργάζονται από 1-12 μήνες (βλέπε διάγραμμα 2).

Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας όσον αφορά τον τρόπο εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας (τι μεθόδους χρησιμοποιεί, πως συναλλάσσεται με το κοινό, πως επικοινωνεί με την κοινότητα κ.α.).

Συγκεκριμένα για την κοινωνική έρευνα, 49 Κοινωνικοί Λειτουργοί (89,09%) απάντησαν πως δεν υπάρχει κοινωνική έρευνα για τον εντοπισμό των αναγκών της περιοχής που εργάζονται, 4 Κοινωνικοί Λειτουργοί (7,27%) απάντησαν ότι έχει γίνει κοινωνική έρευνα ενώ 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (3,64%) απάντησαν πως δεν γνωρίζουν αν έχει γίνει κάποια έρευνα (βλέπε διάγραμμα 3).

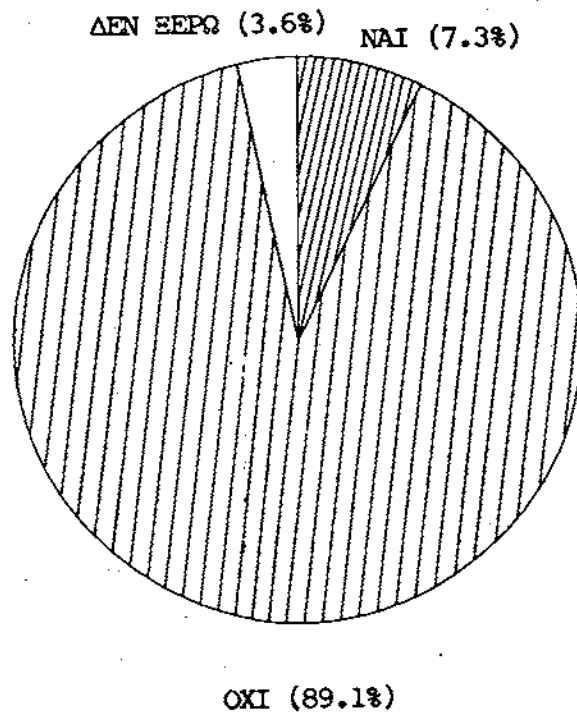
Ζητήθηκε από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς να πουν την γνώμη τους για το πως ενημερώνονται οι εξυπηρετούμενοι της υπηρεσίας για τα προγράμματά της. Συγκεκριμένα 38 Κοινωνικοί Λειτουργοί (69,09%) απάντησαν πως οι εξυπηρετούμενοι ενημερώνονται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, 32 Κοινωνικοί Λειτουργοί (58,18%) απάντησαν πως ενημερώνονται από κάποιο γνωστό τους, 16 Κοινωνικοί Λειτουργοί (29,09%) απάντησαν πως ε-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2
Χρόνια προϋπηρεσίας των Κ.Α.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΈΡΕΥΝΕΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΓΙΝΕΙ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ Κ.Α.

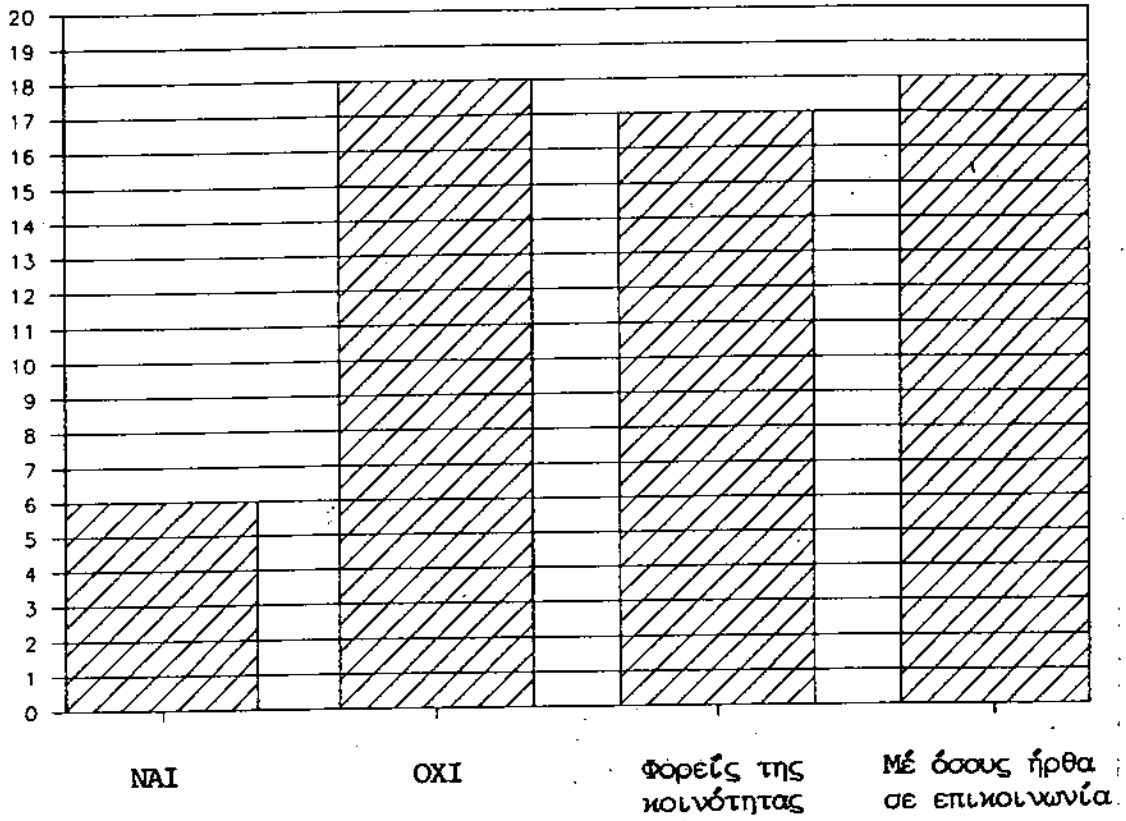
νημερώνονται από τους φορείς της κοινότητας, 14 Κοινωνικοί Λειτουργοί (25,45%) απάντησαν πως ενημερώνονται τυχαία, 11 Κοινωνικοί Λειτουργοί (20%) απάντησαν πως ενημερώνονται από άλλες υπηρεσίες, ενώ 3 Κοινωνικοί Λειτουργοί (5,45%) απάντησαν πως ενημερώνονται από την τοπική βουλευτική υπηρεσία. (Σχεδιάγραμμα 19, Παρ. Β).

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που έχουν ενημερώσει τον πληθυσμό της περιοχής τους για τα προγράμματα της υπηρεσίας τους και για τον ρόλο τους είναι 6 Κοινωνικοί Λειτουργοί (10,9%) ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό 18 Κοινωνικοί Λειτουργοί (32,7%) δεν έχουν ενημερώσει τον πληθυσμό της περιοχής τους, 15 Κοινωνικοί Λειτουργοί (27,2%) απάντησαν ότι έχουν ενημερώσει μόνον τους φορείς της κοινότητας (Δήμο - Αστυνομία - Σχολείο) και 16 Κοινωνικοί Λειτουργοί (29,09%) απάντησαν ότι η ενημέρωση έγινε τυχαία δηλαδή με όσους ενδιαφερόμενους (εξυπηρετούμενους) ήρθαν σε επικοινωνία στην υπηρεσία (βλέπε σχεδιάγραμμα 4).

Ζητήθηκε από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς να προσδιορίσουν τους λόγους που ζητούν ως επί το πλείστον οικονομική βοήθεια οι άνθρωποι που συνεργάζονται με την υπηρεσία. Η πλειοψηφία των Κοινωνικών Λειτουργών, 33 Κοινωνικοί Λειτουργοί (60%) υποστηρίζουν πως οι εξυπηρετούμενοι έχουν ανάγκη από οικονομική βοήθεια, 19 Κοινωνικοί Λειτουργοί (34,55%) υποστηρίζουν πως η Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας παρέχει μόνον οικονομική βοήθεια, 9 Κοινωνικοί Λειτουργοί (16,36%) υποστηρίζουν ότι δεν είναι γνωστά άλλα προγράμματα της Διεύθυνσης Κοινωνικής Πρόνοιας ενώ 1 Κοινωνικός Λειτουργός (1,82%) απάντησε πως δεν γνώριζε τους λόγους, υποστηρίζοντας την απάντηση του στο γεγονός ότι δεν εργαζόταν για αρκετό διάστημα ώστε να γνωρίζει τους λόγους (1½ μήνες). (Σχεδιάγραμμα 19, Παράρτημα Β)

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

Ενημέρωση του κοινού από τους Κ.Α.

Σε ερώτηση σχετικά με τον πληθυσμό που απευθύνονται τα προγράμματα της υπηρεσίας, το μεγαλύτερο ποσοστό των Κοινωνικών Λειτουργών, 35 Κοινωνικοί Λειτουργοί (63,64%) απάντησε πως απευθύνονται σε όλο τον πληθυσμό και 20 Κοινωνικοί Λειτουργοί (36,36%) απάντησε πως απευθύνονται σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες. (Σχεδιάγραμμα 20, Παράρτημα Β).

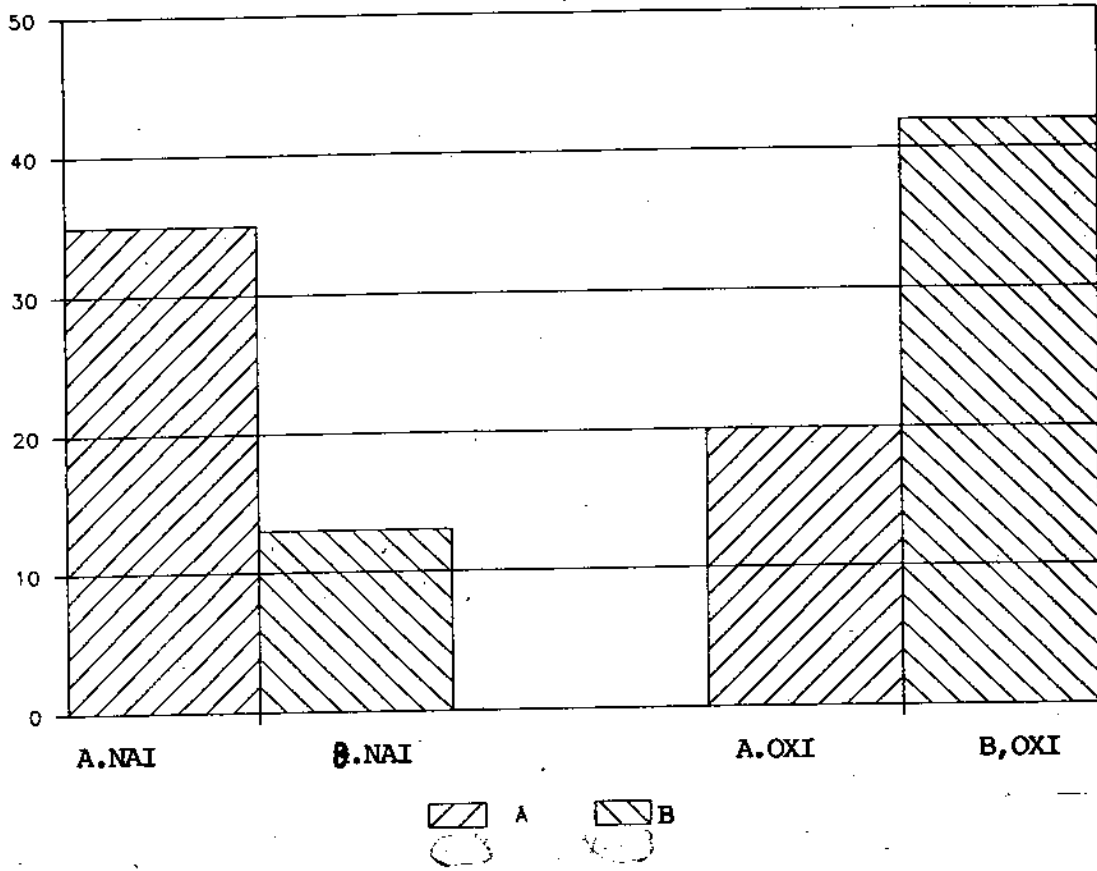
Ζητήθηκε από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς να προσδιορίσουν τις κοινωνικές ομάδες που αποτελούν τους εξυπηρετούμενους της υπηρεσίας και είχαμε τα εξής αποτελέσματα:

Η πλειοψηφία των Κοινωνικών Λειτουργών, 40 Κοινωνικοί Λειτουργοί (72,73%) απάντησαν ότι οι εξυπηρετούμενοι είναι άτομα χαμηλού κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου, 30 Κοινωνικοί Λειτουργοί (54,55%) απάντησαν πως οι εξυπηρετούμενοι είναι άτομα με ειδικές ανάγκες, 16 Κοινωνικοί Λειτουργοί (29,09%) απάντησαν ότι είναι άτομα που αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα (κακοποίηση, ναρκωτικά, μελονότητες, εγκατάλειψη, υιοθεσία, ψυχοσθένεια), 7 Κοινωνικοί Λειτουργοί (12,73%) απάντησαν πως είναι άτομα με προβλήματα υγείας, 7 Κοινωνικοί Λειτουργοί (12,73%) απάντησαν πως είναι άτομα με προβλήματα σχέσεων.

Όσον αφορά τον χρόνο που διαθέτουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί στην πρώτη τους επικοινωνία με τον πελάτη, 35 Κοινωνικοί Λειτουργοί (63,64%) απάντησαν πως διαθέτουν συγκεκριμένο χρόνο, ενώ 20 Κοινωνικοί Λειτουργοί (36,36%) απάντησαν πως δεν διαθέτουν συγκεκριμένο χρόνο. Ζητώντας τους να προσδιορίσουν αν ο χρόνος στην πρώτη τους επικοινωνία είναι αρκετός ώστε να ικανοποιηθεί το αίτημα του εξυπηρετούμενου, 13 Κοινωνικοί Λειτουργοί (23,64%) απάντησαν ότι ο χρόνος είναι αρκετός ενώ 42 Κοινωνικοί Λειτουργοί (76,36%) απάντησαν πως ο χρόνος δεν επαρκεί (βλέπε σχεδιάγραμμα 25).

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β.

Πως συναλλάσσονται οι Κ.Λ. με τους εξυπηρετούμενους

A. Αν οι Κ.Λ. διαθέτουν συγκεκριμένο χρόνο στην πρώτη επικοινωνία τους με τον πελάτη

B. Αν ο χρόνος είναι επαρκής

Στην συνεργασία τους με τον εξυπηρετούμενο, 39 Κοινωνικοί Λειτουργοί (70,91%) απάντησαν πως έχουν την δυνατότητα να τον συναντήσουν όσες φορές χρειαστεί. Το αποτέλεσμα αυτό επιβεβαιώνεται και από την έρευνα (1984) της Διεύθυνσης Κοινωνικής Εργασίας του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, όπου το 81,1% των Κοινωνικών Λειτουργών σε σύνολο 195 Κοινωνικών Λειτουργών, απάντησαν πως είναι δυνατή η εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας με τις συνθήκες που επικρατούν στις υπηρεσίες, 16 Κοινωνικοί Λειτουργοί (29,09%) απάντησαν πως δεν έχουν την δυνατότητα να συναντήσουν τον εξυπηρετούμενο όσες φορές είναι αναγκαίο. (Διάγραμμα 21, Παράρτημα Β).

Ζητήθηκε από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς που απάντησαν ότι δεν έχουν την δυνατότητα να συναντήσουν τον εξυπηρετούμενο όσες φορές είναι αναγκαίο, να προσδιορίσουν τις ενέργειες που ακολουθούν ώστε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα του εξυπηρετούμενου. Οι απαντήσεις που είχαμε ήταν οι εξής:

Το μεγαλύτερο ποσοστό των Κοινωνικών Λειτουργών, 8 Κοινωνικοί Λειτουργοί (14,55%) απάντησαν πως δεν κάνουν καμμία απολύτως ενέργεια, 4 Κοινωνικοί Λειτουργοί (7,27%) απάντησαν πως ιεραρχούν τα προβλήματα, 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (3,64%) απάντησαν πως παραπέμπουν τον εξυπηρετούμενο σε άλλη υπηρεσία και 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (3,64%) απάντησαν πως συνεργάζονται με φορείς της Κοινότητας. (Διάγραμμα 22, Παράρτημα Β).

Όσον αφορά τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού στην Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας ζητήθηκε από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς να προσδιορίσουν το αντικείμενο εργασίας τους. Οι απαντήσεις που είχαμε ήταν οι εξής:

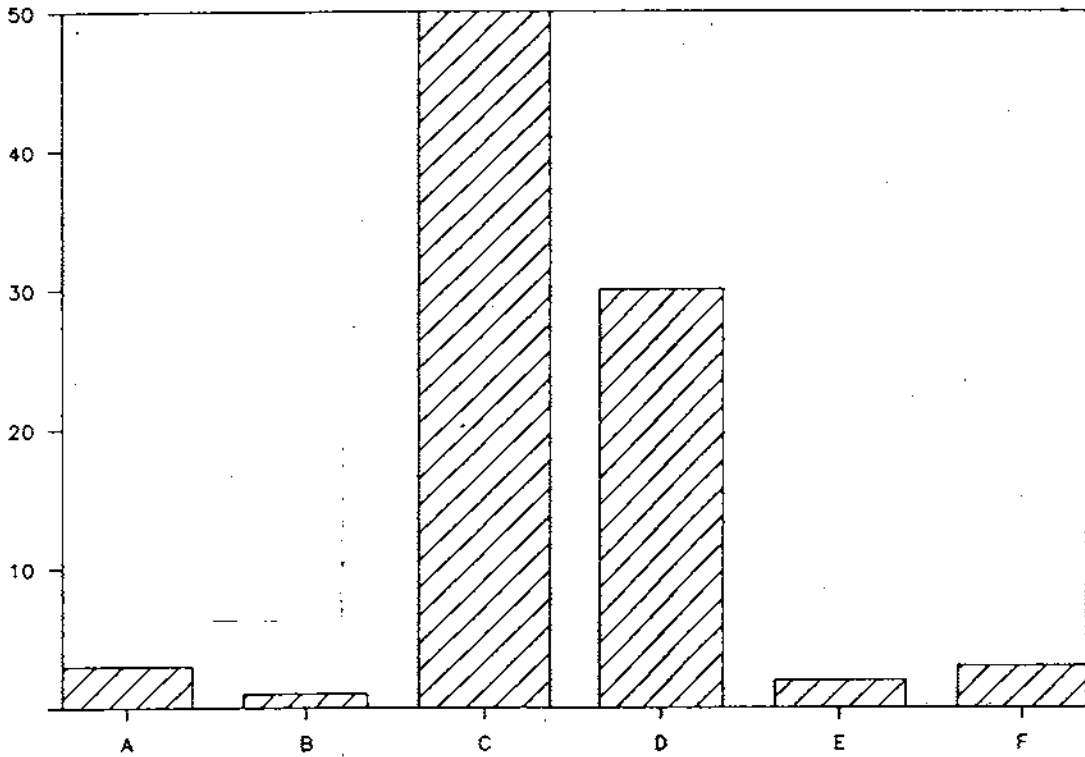

Το μεγαλύτερο ποσοστό των Κοινωνικών Λειτουργών, 50 Κοινωνικοί Λειτουργοί (90,91%) απάντησαν πως το αντικείμενό τους είναι η εφαρμογή των προγραμμάτων του υπουργείου, 30 Κοινωνικοί (54,55%) απάντησαν πως το αντικείμενό τους είναι η Κοινωνική Εργασία με άτομα, 3 Κοινωνικοί Λειτουργοί (5,45%) απάντησαν πως το αντικείμενό τους είναι η διοικητική εργασία, 3 Κοινωνικοί Λειτουργοί (5,45%) απάντησαν πως το αντικείμενό τους είναι η συμμετοχή τους σε συμβούλια, 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (3,64%) απάντησαν πως το αντικείμενό τους είναι η εκπαίδευση των σπουδαστών και 1 Κοινωνικός Λειτουργός (1,82%) απάντησε πως το αντικείμενό τους είναι η διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας με σκοπό τον εντοπισμό των αναγκών της περιοχής του (βλέπε σχεδιάγραμμα 6).

Στην συνέχεια ρωτήθηκαν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί αν είναι ικανοποιημένοι από τον τρόπο που ασκούν τα καθήκοντά τους στην υπηρεσία. Η πλειοψηφία 45 Κοινωνικοί Λειτουργοί (81,22%) απάντησαν πως δεν είναι ικανοποιημένοι. Ζητήθηκε από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς που απάντησαν πως δεν είναι ικανοποιημένοι από τον τρόπο που ασκούν τα καθήκοντά τους, να αναφέρουν κάτω από ποιές συνθήκες θα ήταν ευχαριστημένοι. Η πλειοψηφία των Κοινωνικών Λειτουργών, 24 Κοινωνικοί Λειτουργοί (43,64%) θα ήταν ικανοποιημένοι αν η υπηρεσία τους παρέίχε περισσότερα μέσα (χωρος συνεντεύξεων, αυτοκίνητο, τηλέφωνο), 11 Κοινωνικοί Λειτουργοί (20%) αν υπήρχε μεγαλύτερος αριθμός Κοινωνικών Λειτουργών, 9 Κοινωνικοί Λειτουργοί (16,36%) αν γινόταν αναδιάρθρωση της δομής της υπηρεσίας, 7 Κοινωνικοί Λειτουργοί (12,73%) αν απομακρύνονταν από τον παραδοσιακό ρόλο, 3 Κοινωνικοί Λειτουργοί (5,45%) αν γινόταν συστηματική επιμόρφωση των Κοινωνικών Λειτουργών, 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (3,64%) αν συμμετείχαν στην διαμόρφωση

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6

Αντιμειψμένο εργασία των Κοινωνικών Λειτουργών

- A. Διοικητική Εργασία
- B. Διεξαγωγή Κοινωνικής Έρευνας
- C. Εφαρμογή των προγραμμάτων
- D. Κοινωνική Εργασία με άτομα
- E. Εκπαίδευση σπουδαστών
- F. Συμμετοχή σε συμβούλιο

της κοινωνικής πολιτικής και 1 Κοινωνικός Λειτουργός (1,82%) δεν είχε τίποτα να προτείνει (βλέπε σχεδιάγραμμα 7).

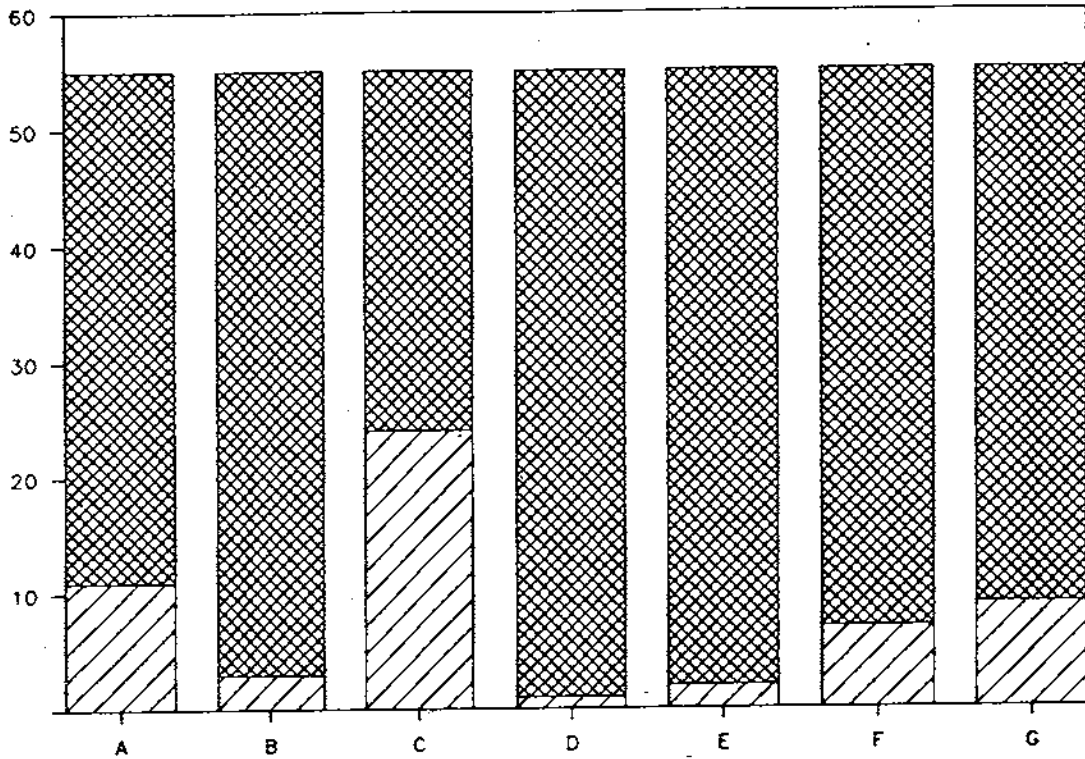
Στην ερώτηση σχετικά με το αν πρέπει να αλλάξει ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού με τον τρόπο που εφαρμόζεται στις Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας, είχαμε τα εξής:

Το μεγαλύτερο ποσοστό (58,18%), 32 Κοινωνικοί Λειτουργοί θέλει να αλλάξει ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού ενώ ένα εξίσου μεγάλο ποσοστό 23 Κοινωνικοί Λειτουργοί (41,82%) δεν θέλει να αλλάξει ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού όπως αυτός εφαρμόζεται στις Διευθύνσεις & Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας (Διάγραμμα 23, Παραρτ.Β).

Θελήσαμε να δούμε αν υπάρχει σχέση μεταξύ προϋπηρεσίας των Κοινωνικών Λειτουργών και διάθεσής τους για αλλαγή του ρόλου τους, όπως αυτός ασκείται στις Διευθύνσεις και τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την συσχέτιση των ερωτήσεων ήταν ότι όσο λιγότερα είναι τα χρόνια προϋπηρεσίας των Κοινωνικών Λειτουργών στην υπηρεσία τόσο λιγότερες είναι οι αρνητικές απαντήσεις (να μην αλλάξει ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού) σε σχέση με τις θετικές (να αλλάξει ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού). Συγκεκριμένα στην κατηγορία 21 χρόνια και πάνω προϋπηρεσίας όπου ανήκαν 19 Κοινωνικοί Λειτουργοί (34,55%) οι 7 Κοινωνικοί Λειτουργοί (36,84%) απάντησαν ότι είναι σκόπιμο να αλλάξει ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού και οι 12 Κοινωνικοί Λειτουργοί (63,15%) δεν βρίσκουν σκόπιμη την αλλαγή του ρόλου. Στην κατηγορία 16-20 χρόνια προϋπηρεσίας ανήκουν 5 Κοινωνικοί Λειτουργοί (9,09%), 1 Κοινωνικός Λειτουργός (20%) απάντησε πως είναι σκόπιμη η αλλαγή του ρόλου και 4 Κοινωνικοί Λειτουργοί (80%) δεν θεωρούν σκόπιμη την αλλαγή του ρόλου. Στην κατηγορία 11-15 χρόνια προϋπη-

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7B

Τρόποι για την βελτίωση του ρόλου του Κ.Α.

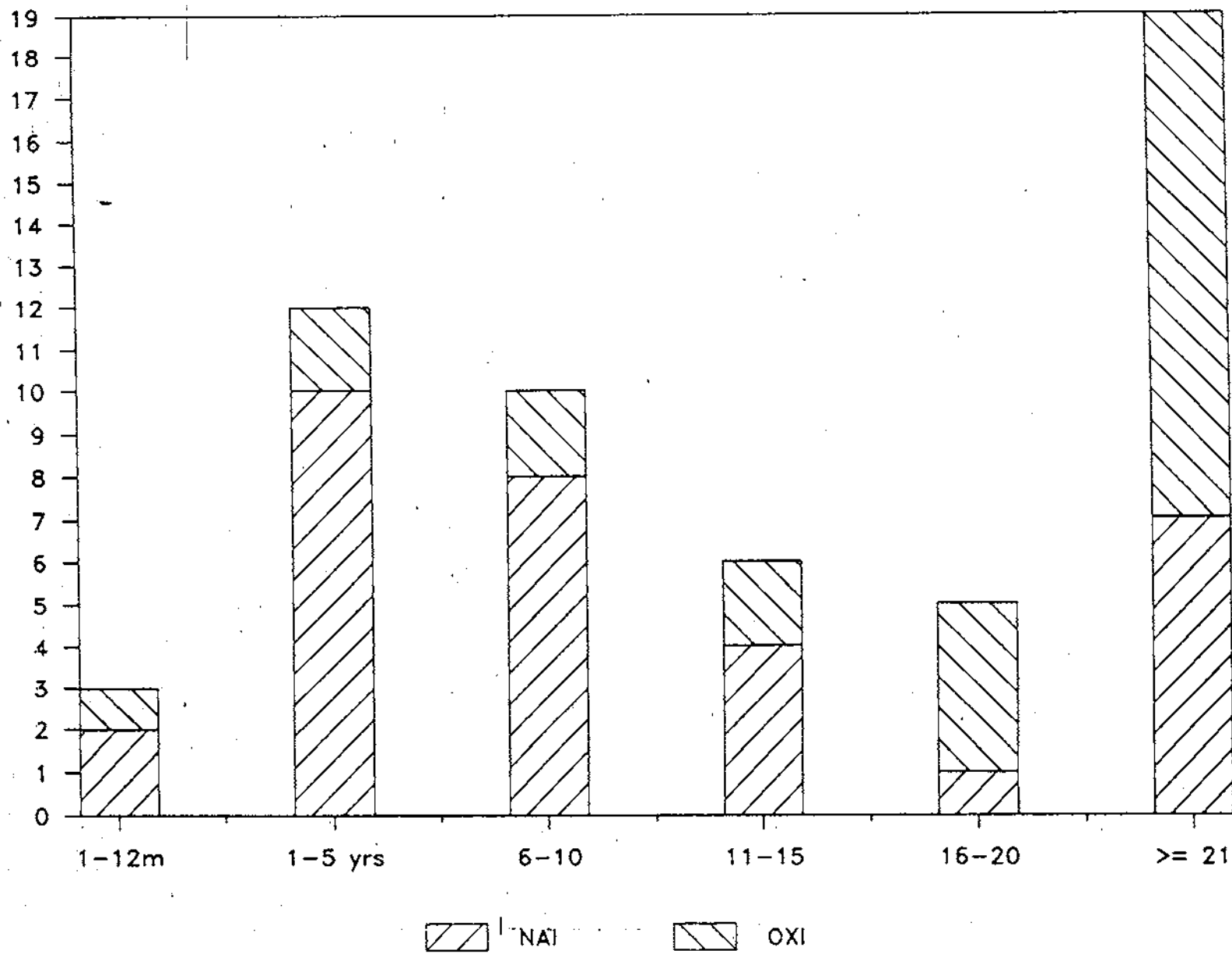

- A. Αύξηση Αριθμού Κ.Α.
- B. Επιμόρφωση των Κ.Α.
- C. Παροχή μέσων
- D. Δεν έχω να προτείνω
- E. Συμμετοχή Κοινωνικού Λειτουργού στη διαμόρφωση Κοιν. Πολιτικής
- F. Απομάκρυνση από τον παραδοσιακό ρόλο του Κ.Α.
- G. Αναδιοργάνωση της λειτουργίας της υπηρεσίας

ρεσσίας ανήκουν 6 Κοινωνικοί Λειτουργοί (10,91%), 4 Κοινωνικοί Λειτουργοί (66,6%) απάντησαν πως θεωρούν σκόπιμη την αλλαγή του ρόλου και 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (33,3%) δεν θεωρούν σκόπιμη την αλλαγή του ρόλου. Στην κατηγορία 6-10 χρόνια προϋπηρεσίας, όπου ανήκουν 10 Κοινωνικοί Λειτουργοί (18,18%), 8 Κοινωνικοί Λειτουργοί (80%) απάντησαν πως είναι σκόπιμο να αλλάξει ο ρόλος και 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (20%) δεν θεωρούν σκόπιμη την αλλαγή του ρόλου. Στην κατηγορία 1-5 χρόνια προϋπηρεσίας, όπου ανήκουν 12 Κοινωνικοί Λειτουργοί (21,82%), 10 Κοινωνικοί Λειτουργοί (83,3%) απάντησαν ότι είναι σκόπιμη η αλλαγή του ρόλου και 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (16,6%) δεν θεωρούν σκόπιμη την αλλαγή του ρόλου και τέλος στην κατηγορία 1-12 μήνες προϋπηρεσίας ανήκουν 3 Κοινωνικοί Λειτουργοί (5,45%), 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (66,6%) απάντησαν πως είναι σκόπιμη η αλλαγή του ρόλου, ενώ 1 Κοινωνικός Λειτουργός (33,3%) δεν θεωρεί σκόπιμη την αλλαγή του ρόλου (βλέπε σχεδιάγραμμα 8).

Θέλοντας να δούμε τι μέσα προσφέρει η υπηρεσία στους Κοινωνικούς Λειτουργούς, τους ζητήσαμε να χαρακτηρίσουν την επάρκεια ή μη των μέσων. Όσον αφορά το τηλέφωνο η πλειοψηφία των Κοινωνικών Λειτουργών, 30 Κοινωνικοί Λειτουργοί (54,55%) το χαρακτήρισε ανεπαρκές, 20 Κοινωνικοί Λειτουργοί (36,36%) το χαρακτήρισαν επαρκές, 5 Κοινωνικοί Λειτουργοί (9,09%) το χαρακτήρισαν ως ανύπαρκτο. (Διάγραμμα 24, Παράρτημα Β). Όσον αφορά το αυτοκίνητο, το μεγαλύτερο ποσοστό των Κοινωνικών Λειτουργών, 21 Κοινωνικοί Λειτουργοί (38,18%) το χαρακτήρισαν ως ανεπαρκές, 18 Κοινωνικοί Λειτουργοί (32,73%) το χαρακτήρισαν ανύπαρκτο, ενώ 16 Κοινωνικοί Λειτουργοί (29,09%) το χαρακτήρισαν επαρκές. (Διάγραμμα 25, Παράρτημα Β). Όσον αφορά τον χώρο των συνεντεύξεων η πλειοψηφία των Κοινωνικών Λειτουργών, 39

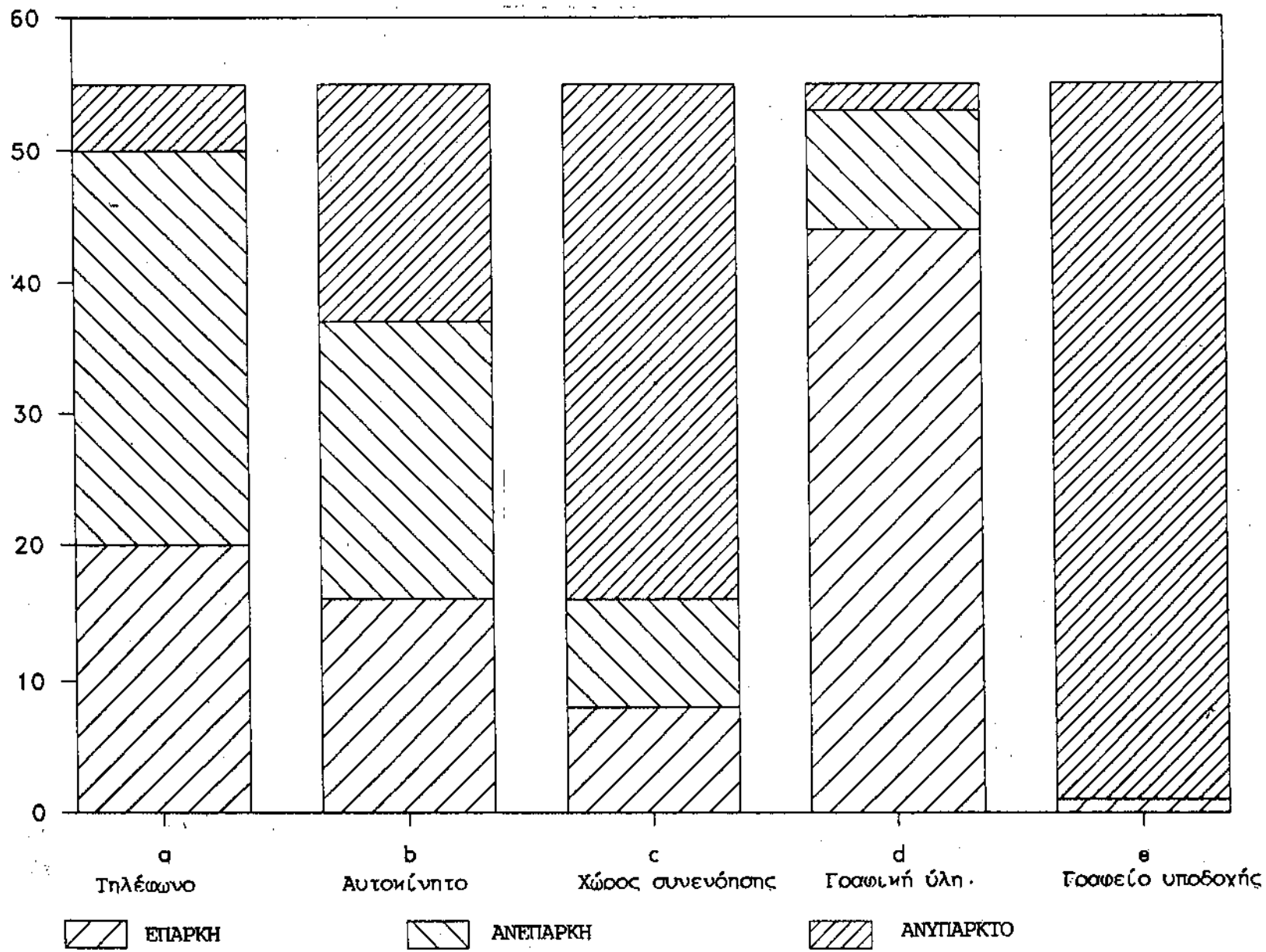
ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 38: Συσχέτιση χρόνου προϋπηρεσίας και αντιλήψεων για τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού

Κοινωνικοί Λειτουργοί (70,91%) το χαρακτήρισαν ανύπαρτο, 8 Κοινωνικοί Λειτουργοί (14,55%) το χαρακτήρισαν ανεπαρκή και 8 Κοινωνικοί Λειτουργοί (14,55%) το χαρακτήρισαν επαρκή. (Διάγραμμα 26, Παράρτημα Β). Όσον αφορά την γραφική ύλη η πλειοψηφία των Κοινωνικών Λειτουργών 44 Κοινωνικοί Λειτουργοί (80%) την χαρακτήρισαν επαρκή, 9 Κοινωνικοί Λειτουργοί (16,36%) την χαρακτήρισαν ανεπαρκή και 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (3,64%) την χαρακτήρισαν ανύπαρκτη. (Διάγραμμα 27, Παράρτημα Β). Όσον αφορά το γραφείο υποδοχής-πληροφοριών, η πλειοψηφία των Κοιν. Λειτουργών, 54 Κοινωνικοί Λειτουργοί (98,18%) το χαρακτήρισαν ανύπαρτο και 1 Κοινωνικός Λειτουργός (1,82%) το χαρακτήρισε επαρκές. Σχετικά με το πόσοι Κοινωνικοί Λειτουργοί στεγάζονται στο ίδιο γραφείο, 29 Κοινωνικοί Λειτουργοί (52,73%) στεγάζονται σε γραφείο που βρίσκονται πάνω από 4 Κοινωνικοί Λειτουργοί, 20 Κοινωνικοί Λειτουργοί (36,36%) στεγάζονται σε γραφείο που βρίσκονται 3 Κοινωνικοί Λειτουργοί, 4 Κοινωνικοί Λειτουργοί (7,27%) στεγάζονται σε γραφείο που βρίσκονται 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί και τέλος 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (3,64%) έχουν ο καθένας δικό του γραφείο. (Διάγραμμα 28, Παράρτημα Β). Η επάρκεια των μέσων για όλους τους Κοιν. Λειτουργούς φαίνεται στο Σχεδιάγραμμα 9.

Από την έρευνα προέκυψε ότι 32 Κοινωνικοί Λειτουργοί (58,18%) ασκούν διοικητική εργασία και 23 Κοινωνικοί Λειτουργοί (41,82%) δεν ασκούν διοικητική εργασία. Σχεδόν το σύνολο των Κοινωνικών Λειτουργών 53 Κοινωνικοί Λειτουργοί (96,36%) θεωρούν επιβαρυντική την άσκηση της διοικητικής εργασίας και μόνον 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (3,64%) δεν θεωρούν επιβαρυντική την άσκηση διοικητικής εργασίας.

Ζητήσαμε από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς που απάντη-

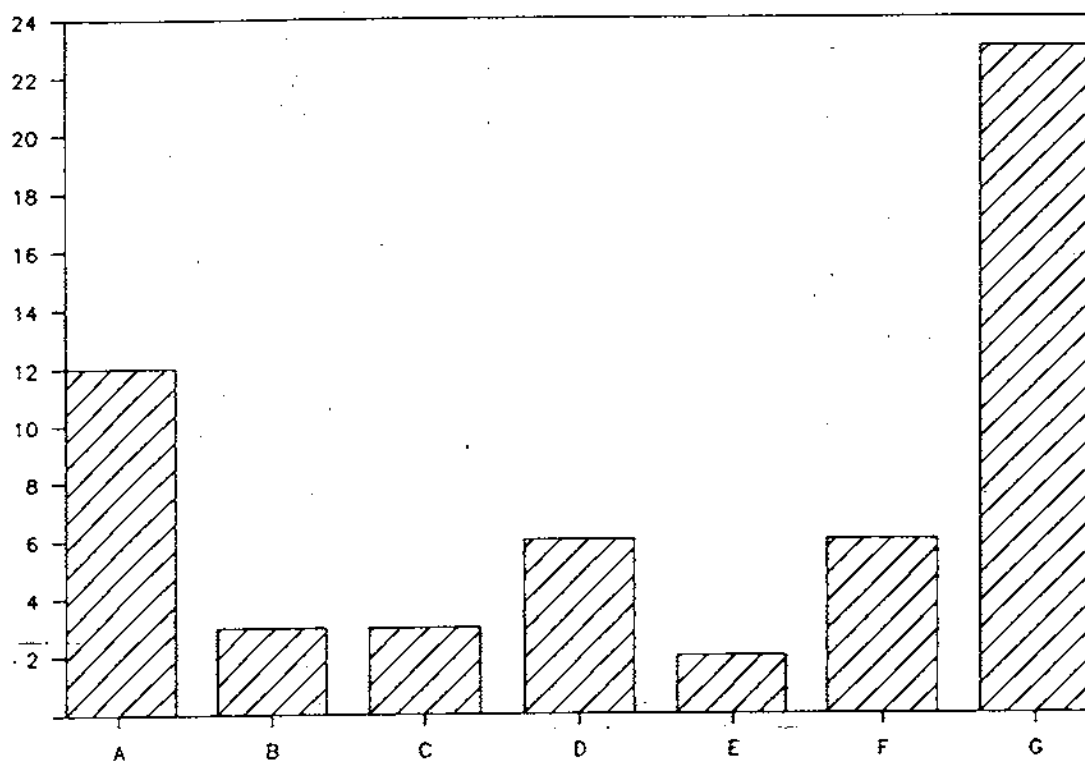

σαν ότι ασκούν διοικητική εργασία να προσδιορίσουν τους λόγους που συνέβαλαν σ' αυτό. Οι απαντήσεις που είχαμε ήταν οι εξής: 12 Κοινωνικοί Λειτουργοί (21,82%) πιστεύουν ότι οφείλεται στην ανεπάρκεια του προσωπικού, 6 Κοινωνικοί Λειτουργοί (10,91%) υποστηρίζουν ότι είναι οι απαιτήσεις του φορέα και είναι υποχρεωμένοι να υπακούσουν, 6 Κοινωνικοί Λειτουργοί (10,91%) υποστηρίζουν ότι ασκούν διοικητική εργασία λόγω ανοχής τους, 3 Κοινωνικοί Λειτουργοί (5,45%) πιστεύουν ότι οφείλεται στην κακή διοίκηση της υπηρεσίας, 3 Κοινωνικοί Λειτουργοί (5,45%) πιστεύουν ότι ασκούν διοικητική εργασία για τον λόγο ότι δεν γνωρίζουν οι υπάλληλοι της υπηρεσίας τον ρόλο τους και τέλος 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (3,64%) λόγω της θέσης τους (προϊστάμενοι τμήματος Κοινωνικής εργασίας) ασκούν διοικητική εργασία (βλέπε σχεδιάγραμμα 10).

Ζητήσαμε από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς που ασκούν διοικητική εργασία να μας πουν αν μπορούν να απαλλαγούν από τα γραφειοκρατικά καθήκοντα που τους έχουν αναθέσει. 26 Κοινωνικοί Λειτουργοί (47,27%) απάντησαν ότι μπορούν να απαλλαγούν και 7 Κοινωνικοί Λειτουργοί (12,73%) απάντησαν ότι δεν μπορούν να απαλλαγούν από τα γραφειοκρατικά καθήκοντα που τους έχουν αναθέσει. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που πιστεύουν ότι μπορούν να απαλλαγούν από τα γραφειοκρατικά καθήκοντα προσδιόρισαν τους τρόπους που μπορεί να γίνει αυτό. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό 14 Κοινωνικοί Λειτουργοί (25,45%) πιστεύουν πως θα απαλλαγούν αν ανατεθούν τα καθήκοντα αυτά σε διοικητικούς υπαλλήλους, 9 Κοινωνικοί Λειτουργοί (16,36%) πιστεύουν ότι θα απαλλαγούν αν προσληφθεί περισσότερο διοικητικό προσωπικό, 5 Κοινωνικοί Λειτουργοί (9,09) πιστεύουν ότι πρό-

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10 -

Λόγοι επιβάρυνσης των Κ.Α. με διοικητικά καθήκοντα

- A. Ανεπάρκεια διοικητικού προσωπικού
- B. Κακή διοίκηση της οργάνωσης
- C. Μη κατανόηση του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού από διοικητικούς
- D. Είναι οι απαιτήσεις του φορέα.
- E. Είμαι υπεύθυνη τιμήσοτς
- F. Λόγω ανοχής του Κοινωνικού Λειτουργού
- G. Δεν ασκώ

πει να ενεργοποιηθούν οι ίδιοι, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί για να απαλλαγούν από τα γραφειοκρατικά καθήκοντα, 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (3,64%) πιστεύουν ότι θα απαλλαγούν από τα γραφειοκρατικά καθήκοντα αν προσληφθούν περισσότεροι Κοινωνικοί Λειτουργοί και τέλος 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (3,64%) δεν γνώριζαν με ποιό τρόπο θα μπορούσαν να απαλλαγούν από τα γραφειοκρατικά καθήκοντα που τους έχουν αναθέσει (βλέπε διάγραμμα ΕΕ).

Ταυσοτελέσματα από αυτήν την ερώτησή μας δείχνουν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (49,09%) από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς που ασκούν διοικητική εργασία (58,18%) δεν θεωρούν την ενεργοποίησή τους σαν καθοριστικό παράγοντα για την απαλλαγή τους από τα γραφειοκρατικά καθήκοντά που τους έχουν αναθέσει, ενώ θεωρούν άλλους υπεύθυνους να πάρουν αποφάσεις για την λύση του συγκεκριμένου θέματος.

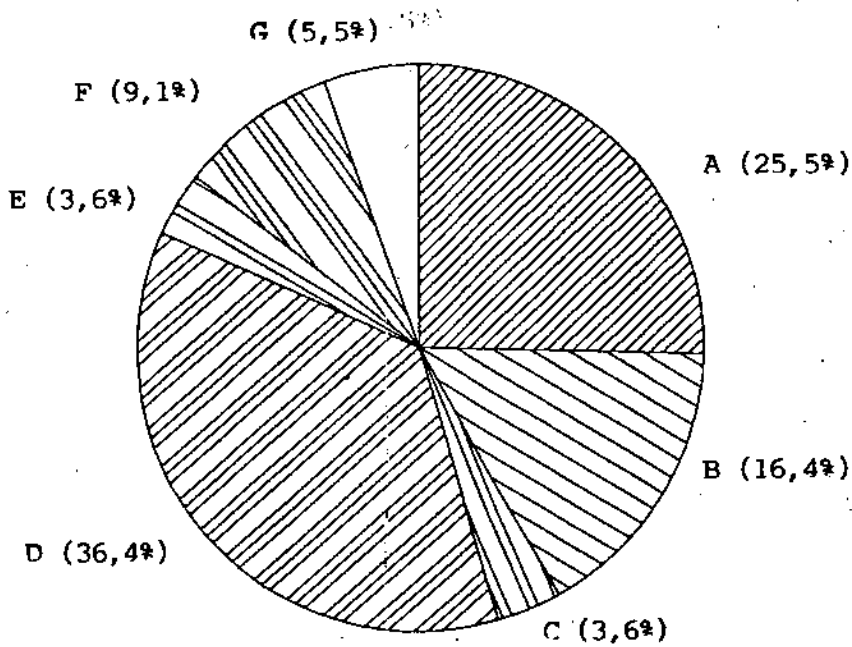
Επίσης σχετικά με τους λόγους για τους οποίους έχουν επιβαρυνθεί με τα πρόσθετα γραφειοκρατικά καθήκοντα όπου μόνον 6 Κοινωνικοί Λειτουργοί (10,9%) σε σύνολο 32 Κοινωνικών Λειτουργών (58,18%) απάντησαν ότι λόγω δικής τους ανοχής συμβαίνει αυτή η κατάσταση.

Η πλειοψηφία των Κοινωνικών Λειτουργών, 47 Κοινωνικοί Λειτουργοί (85,45%) υποστηρίζουν ότι οι σχέσεις τους με τους διοικητικούς υπαλλήλους είναι καλές, 6 Κοινωνικοί Λειτουργοί (10,91%) υποστηρίζουν ότι οι σχέσεις τους είναι άριστες και 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (3,64%) υποστηρίζουν ότι οι σχέσεις τους με τους διοικητικούς υπαλλήλους είναι άριστες. (Διάγραμμα 29, Παράρτημα Β).

Όσον αφορά την επαγγελματική συνεργασία Κοινωνικών Λειτουργών και διοικητικών υπαλλήλων, 45 Κοινωνικοί Λειτουργοί

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14

Τρόποι σπαλλογής των Κ.Α. από τα Διοικητικά Καθήκοντα

- A. Ανάθεση καθηκόντων σε διοικητικούς υπαλλήλους
- B. Περισσότερο διοικητικό προσωπικό
- C. Αύξηση αριθμού των Κοινωνικών Λειτουργών
- D. Δεν σκώ
- E. Δεν γνωρίζω
- F. Ενεργοποίηση των Κοινωνικών Λειτουργών
- G. Δεν σπάντησαν

(81,82%) απάντησαν ότι υπάρχει συνεργασία μεταξύ τους, ενώ 10 Κοινωνικοί Λειτουργοί (18,18%) υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχει συνεργασία μεταξύ τους. (Διάγραμμα 30, Παράρτημα Β).

Παρότι υπάρχει καλή συνεργασία μεταξύ Κοινωνικών Λειτουργών και διοικητικών υπαλλήλων, εμφανίζεται ένα μεγάλο ποσοστό 23 Κοινωνικοί Λειτουργοί (41,82%) που υποστηρίζουν ότι οι διοικητικοί δεν γνωρίζουν τον ρόλο τους, ενώ οι υπόλοιποι Κοινωνικοί Λειτουργοί, 32 Κοινωνικοί Λειτουργοί (58,18%) υποστηρίζουν ότι οι διοικητικοί υπάλληλοι γνωρίζουν τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού. (Διάγραμμα 31, Παράρτημα Β).

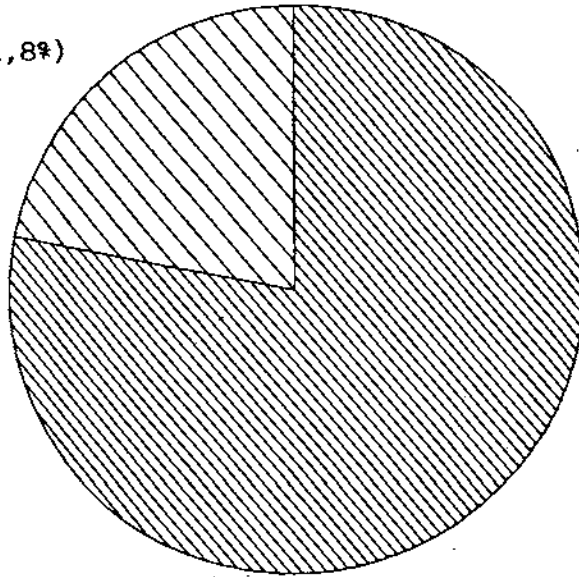
Είναι εμφανές ότι η γνώμη των Κοινωνικών Λειτουργών είναι υπολογίσιμη από την Διεύθυνση της υπηρεσίας αφού από τα αποτελέσματα σχετικής ερώτησης 43 Κοινωνικοί Λειτουργοί (78,18%) απάντησαν ότι έχουν την δυνατότητα να προτείνουν και να διενδίκησουν λύσεις για θέματα που αφορούν τους εξυπηρετούμενους στην διεύθυνση, οι υπόλοιποι 12 Κοινωνικοί Λειτουργοί (21,82%) απάντησαν πως δεν έχουν την δυνατότητα να προτείνουν και να διενδίκησουν κάποιες λύσεις (βλέπε διάγραμμα 12).

Στην επόμενη ερώτηση που αφορούσε την αξιολόγηση των προγραμμάτων, 29 Κοινωνικοί Λειτουργοί (52,73%) απάντησαν ότι δεν συνεργάζονται για την αξιολόγηση των προγραμμάτων και όποτε αυτό συμβαίνει γίνεται περιστασιακά. Πιο συγκεκριμένα 16 Κοινωνικοί Λειτουργοί (29,09%) απάντησαν πως δεν συνεργάζονται καθόλου, 8 Κοινωνικοί Λειτουργοί (14,55%) συνεργάζονται όποτε χρειαστεί, 3 Κοινωνικοί Λειτουργοί (5,45%) απάντησαν πως συνεργάζονται σε προσωπικό επίπεδο, 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί (3,64%) δεν απάντησαν στην ερώτηση γιατί ήταν οι μοναδικοί Κοινωνικοί Λειτουργοί στην υπηρεσία, ενώ 26 Κοινωνικοί

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 120

Ανογνώριση του επάγγελμα του Κ.Α. από την Υπηρεσία

ΟΧΙ (21,8%)

ΝΑΙ (78,2%)

Λειτουργοί (47,27%) απάντησαν πως έχουν συστηματική συνεργασία με τους συναδέλφους τους προκειμένου να αξιολογήσουν τα προγράμματά τους (βλέπε διάγραμμα I3).

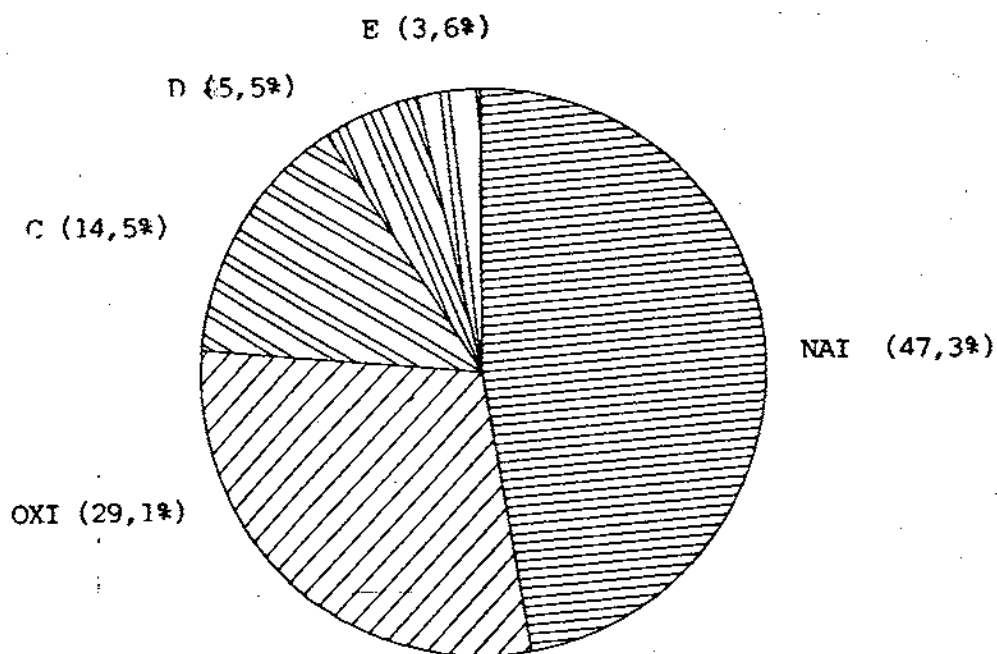
Στην συνέχεια ζητήθηκε από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς να προσδιορίσουν τις ενέργειες που κάνουν για την προώθηση των αποτελεσμάτων, από την συνεργασία τους, 24 Κοινωνικοί Λειτουργοί (43,64%) ενεργούν/βάσει της ετήσιας απολογητικής έκθεσης που στέλνουν στο Υπουργείο, 10 Κοινωνικοί Λειτουργοί (18,18%) μεταθέτουν την ευθύνη για την προώθηση των αποτελεσμάτων της συνεργασίας τους στην προϊσταμένη, 4 Κοινωνικοί Λειτουργοί (7,27%) στέλνουν έγγραφα στο υπουργείο (βλέπε διάγραμμα I4).

Όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των ενεργειών τους οι Κοινωνικοί Λειτουργοί έδωσαν τις εξής απαντήσεις: 14 Κοινωνικοί Λειτουργοί (24,45%) απάντησαν πως οι ενέργειες τους ήταν χωρίς αποτέλεσμα, 13 Κοινωνικοί Λειτουργοί (23,64%) θεωρούν τα αποτελέσματα των ενεργειών μέτρια και 10 Κοινωνικοί Λειτουργοί (18,18%) θεωρούν θετικά τα αποτελέσματα.

Στην συνέχεια ρωτήσαμε τους Κοινωνικούς Λειτουργούς να μας πουν την γνώμη τους για την λειτουργία της οργάνωσης και αν εξυπηρετεί τις ανάγκες των εξυπηρετούμενων, 23 Κοινωνικοί Λειτουργοί (41,82%) απάντησαν πως η οργάνωση καλύπτει τις ανάγκες των εξυπηρετούμενων, 12 Κοινωνικοί Λειτουργοί (21,82%) απάντησαν πως η οργάνωση δεν καλύπτει τις ανάγκες των εξυπηρετούμενων, 10 Κοινωνικοί Λειτουργοί (18,18%) απάντησε πως η οργάνωση καλύπτει μόνο τις οικονομικές ανάγκες των εξυπηρετούμενων και 10 Κοινωνικοί Λειτουργοί (18,18%) απάντησαν πως η οργάνωση καλύπτει εν μέρει τις ανάγκες των ε-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13

Συνεργασία μεταξύ συναδέλφων για την αξιολόγηση των προγραμμάτων

A. ΝΑΙ

B. ΟΧΙ

C. ΟΠΟΤΕ ΧΡΕΙΑΣΤΕΙ

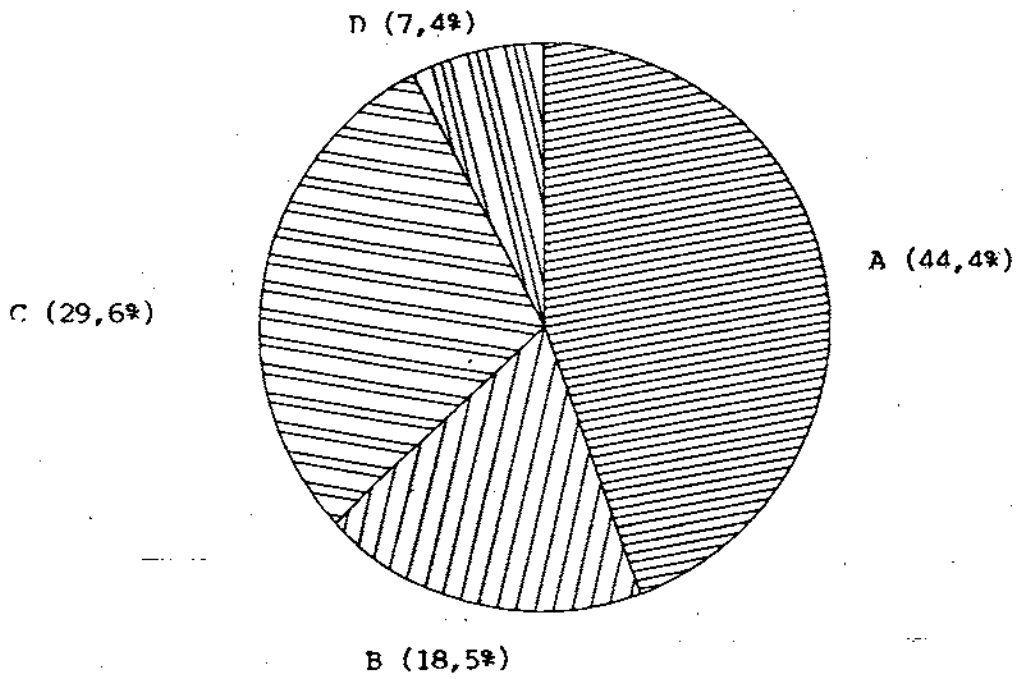
D. ΘΕΟΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

E. ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΙ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14

Ενέργειες των Κ.Α. για την προώθηση των απόψεών τους

- A. Επίσημα απολογετική έκθεση
- B. Ανάθεση ευθυνών για προώθηση διαφόρων θεμάτων στην προϊσταμένη
- C. Κοιμηό ενέργεια
- D. Έγγραφο στο Υπουργείο

εξυπηρετούμενων. (Διάγραμμα 32, Παράρτημα Β).

Ζητήσαμε από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς να μας κάνουν κάποιες προτάσεις όσον αφορά τις σχέσεις τους α.Μεταξύ Κοινωνικών Λειτουργών-Οργάνωσης-Πελάτη.

Οι προτάσεις που οι Κοινωνικοί Λειτουργοί έκαναν ήταν οι εξής: 24 Κοινωνικοί Λειτουργοί ποσοστό (13,64%) υποστήριξαν πως η υπηρεσία πρέπει να τους παρέχει περισσότερα μέσα, 5 Κοινωνικοί Λειτουργοί ποσοστό (9,09%) πρότειναν την δημιουργία περισσότερων πηγών για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών, 6 Κοινωνικοί Λειτουργοί ποσοστό (10,91%) πρότειναν την αύξηση του αριθμού των Κοινωνικών Λειτουργών, 4 Κοινωνικοί Λειτουργοί ποσοστό (7,27%) πρότειναν την επιμόρφωση των Κοινωνικών Λειτουργών, 4 Κοινωνικοί Λειτουργοί ποσοστό (7,27%) πρότειναν την Αναδιάρθρωση της Οργάνωσης και Διοίκησης Υπηρεσιών, 2 Κοινωνικοί Λειτουργοί ποσοστό (3,64%) πρότειναν ότι πρέπει να υπάρξει σωστή ενημέρωση του κοινού για την λειτουργία της οργάνωσης, 1 Κοινωνικός Λειτουργός ποσοστό (1,82%) πρότεινε ότι πρέπει να υπάρξει μείωση της γραφειοκρατίας, 1 Κοινωνικός Λειτουργός ποσοστό (1,82%) πρότεινε την αποκέντρωση των υπηρεσιών, 1 Κοινωνικός Λειτουργός ποσοστό (1,82%) πρότεινε την συμμετοχή των Κοινωνικών Λειτουργών στα κέντρα λήψης-αποφάσεων που αφορούν την λειτουργία της υπηρεσίας, 1 Κοινωνικός Λειτουργός ποσοστό (1,82%) πρότεινε την εξειδίκευση των Κοινωνικών Λειτουργών, ενώ είναι χαρακτηριστικό ότι 22 Κοινωνικοί Λειτουργοί ποσοστό (40%) δεν είχαν να προτείνουν τίποτα. (Διάγραμμα 33, Παράρτημα Β).

Όσον αφορά τις προτάσεις των Κοινωνικών Λειτουργών για τις μεταξύ τους σχέσεις (συνάδελφοι, κ.λ.π.), 24 Κοινωνικοί Λειτουργοί ποσοστό (43,64%) πρότειναν να υπάρξει Τακτική Συ-

νεργασία μεταξύ τους ενώ 31 Κοινωνικοί Λειτουργοί ποσοστό (56,36%) δεν είχαν να προτείνουν τίποτα. (Διάγραμμα 34, Παράρτημα Β).

Όσον αφορά τις προτάσεις τους για σχέσεις μεταξύ Κοινωνικού Λειτουργού - διοικητικών οι Κοινωνικοί Λειτουργοί έδωσαν τις εξής απαντήσεις: 14 Κοινωνικοί Λειτουργοί ποσοστό (24,45%) πρότειναν την ενημέρωση των διοικητικών για τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού, 12 Κοινωνικοί Λειτουργοί ποσοστό (21,82%) πρότειναν ότι πρέπει να υπάρξει συνεργασία μεταξύ τους, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό των Κοινωνικών Λειτουργών δεν είχε να κάνει κάποιες προτάσεις. (Διάγραμμα 35, Παράρτημα Β).

Όσον αφορά τις προτάσεις τους για τις σχέσεις των Κοινωνικών Λειτουργών με τις άλλες Οργανώσεις οι προτάσεις που οι Κοινωνικοί Λειτουργοί έκαναν ήταν: 22 Κοινωνικοί Λειτουργοί ποσοστό (40%) πρότειναν την μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των Οργανώσεων για την ενημέρωση των προγραμμάτων, 21 Κοινωνικοί Λειτουργοί (38,18%) πρότεινε πως πρέπει να υπάρξει συντονισμός των υπηρεσιών, ενώ 21 Κοινωνικοί Λειτουργοί ποσοστό (21,82%) δεν είχαν να προτείνουν τίποτα. (Διάγραμμα 36, Παράρτημα Β).

Ζητήθηκε από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς να κάνουν κάποιες προτάσεις που η υλοποίησή τους, θα βοηθήσει στην καλύτερη λειτουργία της υπηρεσίας. Οι προτάσεις των Κοινωνικών Λειτουργών παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 15.

ΠΙΝΑΚΑΣ 15 Προτάσεις των Κοινωνικών Λειτουργών

α/α	Προτάσεις των Κοινωνικών Λειτουργών για την καλύτερη λειτουργία της Υπηρεσίας	Κοινωνικοί Λειτουργοί	Ποσοστό
1.	Παροχή μέσων στους Κοινωνικούς Λειτουργούς	32	58,18%
2.	Αύξηση του αριθμού των Κοινωνικών Λειτουργών	30	54,55%
3.	Επιμόρφωση των Κοινωνικών Λειτουργών	17	30,91%
4.	Με την δημιουργία διεπιστημονικής ομάδας	11	20%
5.	Αναδιάρθρωση της δομής και λειτουργίας της υπηρεσίας	9	16,36%
6.	Αποκέντρωση των Υπηρεσιών	8	14,55%
7.	Επαναπροσδιορισμός του ρόλου του Κοιν. Λειτουργού	7	12,73%
8.	Συμμετοχή των Κοιν. Λειτουργών στην λήψη αποφάσεων	7	12,73%
9.	Εποπτεία στους επαγγελματίες Κοιν. Λειτουργών	6	10,91%
10.	Κάνοντας Κοινωνική Έρευνα	6	10,91%
11.	Απαλλαγή από διοικητικά καθήκοντα	5	9,09%
12.	Προώθηση διοικητικού προσωπικού	5	9,09%
13.	Μείωση της Γραφειοκρατίας	4	7,27%
14.	Εξειδίκευση των Κοινωνικών Λειτουργών	3	5,45%
15.	Δημιουργία νέων προγραμμάτων	3	5,45%
16.	Νομική κάλυψη των Κοινωνικών Λειτουργών	2	3,64%
17.	Ανθυγιεινό επίδομα στους Κοινωνικούς Λειτουργούς	2	3,64%
18.	Επιμόρφωση των Διοικητικών Υπαλλήλων	2	3,64%
19.	Με την τήρηση αρχείου	2	3,64%
20.	Μη κομματικοποίηση μεταξύ των συναδέλφων Κοινωνικών Λειτουργών	2	3,64%
21.	Συντονισμός και συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών	1	1,82%
22.	Εθελοντική προσφορά υπηρεσιών	1	1,82%
23.	Δεν έχω να προτείνω	3	9,09%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Συμπεράσματα - Εισηγήσεις

Σκοπός της μελέτης αυτής ήταν να διαπιστώσουμε αν υπάρχουν και ποιά είναι αυτά τα προβλήματα που επηρεάζουν τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, πως οι Κοινωνικοί Λειτουργοί συμμετέχουν στην επίλυση των προβλημάτων και πως εργάζονται για την προώθηση της Κοινωνικής Εργασίας.

Η εφαρμογή των κρατικών προγραμμάτων κοινωνικής προστασίας αποτελεί ακόμη και σήμερα το βασικό αντικείμενο εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας.

Τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί, αρκετά χρόνια πριν, όταν πρωτοεργάστηκαν στις υπηρεσίες του Υπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας (1950), και που ήταν η μη αναγνώριση από το κράτος του επαγγέλματός τους (αφού δεν είχε καθορίσει τις τακτικές θέσεις εργασίας και το αντικείμενο εργασίας τους μέχρι το 1974), και το ότι η Κοινωνική Εργασία αποτελούσε για την εποχή ένα νέο επάγγελμα στην Ελλάδα χωρίς να έχει γίνει αποδεκτή για την σημασία και τις δυνατότητές της ξεπεράστηκαν με την πάροδο των χρόνων, αφού το κράτος αν και σργά αναγνώρισε την σημασία του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού—ύστερα και από πιέσεις του κλάδου—δίνοντάς του την ευκαιρία με Νομοθετικά διατάγματα να αξιοποιήσει τις επαγγελματικές του γνώσεις.

Η θέσπιση και μόνο των νομοθετικών διαταγμάτων που απο-

σκοπούσαν στην ανάπτυξη της Κοινωνικής Εργασίας ως Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, δεν φάνηκε να είναι ιδιαίτερα σημαντική ώστε να εξαλειφθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει και αντιμετωπίζει ο Κοινωνικός Λειτουργός σήμερα στην άσκηση του ρόλου του και στην εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας, με αποτέλεσμα τα καθήκοντα που ασκούσαν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί, που εργάζονταν στις υπηρεσίες, να μην έχουν διαφοροποιηθεί, αφού εξακολουθούν να είναι η εφαρμογή των προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας και η χρησιμοποίηση της μεθόδου της Κοινωνικής Εργασίας με άτομα και αυτή όμως σε περιορισμένη έκταση.

Πολλά είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί στην άσκηση των καθηκόντων τους και αυτά είναι:

-Θ ελλειπής αριθμός των Κοινωνικών Λειτουργών που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, έχει σαν συνέπεια οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται εκεί να μην μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες του πληθυσμού της περιοχής που είναι υπεύθυνοι.

-Τα μέσα που παρέχει η υπηρεσία στους Κοινωνικούς Λειτουργούς για την άσκηση των καθηκόντων τους δεν είναι ικανοποιητικά. Παρουσιάζουν την εξής κατάσταση:

α) Το μεγαλύτερο ποσοστό των Κοινωνικών Λειτουργών που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας στεγάζονται σε γραφεία που τα μοιράζονται τέσσερις τουλάχιστον Κοινωνικοί Λειτουργοί, με αποτέλεσμα η συνεργασία με τους εξυπηρετούμενους να παρουσιάζει πολλά προβλήματα καθώς γίνεται στο ίδιο γραφείο όπου οι υπόλοιποι Κοινωνικοί Λειτουργοί ασχολούνται με διάφορες ή παρόμοιες δραστηριότητες. Κάτω από

αυτές τις συνθήκες συνεργασίας καταλαβαίνουμε πόσο δύσκολο είναι για τον εξυπηρετούμενο να <<ανοιχτεί>> στον Κοινωνικό Λειτουργό και να εκφράσει τα προβλήματά του, αφού αισθάνεται τα βλέμματα όλων των υπόλοιπων ατόμων που βρίσκονται στον ίδιο χώρο στραμμένα επάνω του. Από την άλλη πλευρά και ο Κοινωνικός Λειτουργός ενοχλείται από την κατάσταση και αντιμετωπίζει δυσκολίες στον τρόπο που θα χειριστεί τον εξυπηρετούμενο ώστε να τον πλησιάσει και να δημιουργήσει το κατάλληλο κλίμα εμπιστοσύνης.

β) Για ένα πολύ σημαντικό μέσο όπως είναι το τηλέφωνο για την επικοινωνία του Κοινωνικού Λειτουργού, τόσο με τον πελάτη όσο και με τις άλλες υπηρεσίες και οργανώσεις, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί δεν είναι ικανοποιημένοι από την χρήση του. Ένα τηλέφωνο συνήθως αντιστοιχεί σε κάθε Διεύθυνση ή Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ανεξάρτητα από τον αριθμό των Κοινωνικών Λειτουργών που εργάζονται στο συγκεκριμένο χώρο. Το πρόβλημα παρουσιάζεται έντονότερο στον νομό Αττικής, όπου ένα τηλέφωνο εξυπηρετεί ένα πολύ μεγαλύτερο αριθμό Κοινωνικών Λειτουργών (π.χ. Διεύθυνση Πρόνοιας Πελοποννήσου όπου εργάζονται 19 Κοινωνικοί Λειτουργοί). Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα οι Κοινωνικοί Λειτουργοί να χρησιμοποιούν διάφορους τρόπους όταν χρειάζεται να ειδοποιήσουν τους συναδέλφους τους, που τους ζητούν στο τηλέφωνο, είτε φωνάζοντάς τους δυνατά, είτε χτυπώντας τους τοίχους των γραφείων τους, διακόπτοντας έτσι συχνά την συνεργασία τους με τους εξυπηρετούμενους, αν το τηλέφωνο βρίσκεται στο γραφείο τους, προκαλώντας αρνητικές εντυπώσεις στο κοινό, που παρευρίζεται για την υπηρεσία. Συνήθως οι τηλεφωνικές γραμμές είναι φορτωμένες και οι εξυπηρετούμενοι συναντούν μεγάλη δυσκολία στο να επικοινωνήσουν.

νωνούν με τους Κοινωνικούς Λειτουργούς, αναγκασμένοι έτσι να μεταβούν στην υπηρεσία έστω και για μια μικρή πληροφορία που θέλουν να πάρουν, κάτι που σημαίνει μεγάλο χόσιμο χρόνου, αφού οι υπηρεσίες δεν βρίσκονται κοντά στον τόμο διαμονής τους. Αλλά και όταν οι εξυπηρετούμενοι φθάνουν στην υπηρεσία, εξακολουθούν να ταλαιπωρούνται καθώς δεν υπάρχει, όπως προέκυψε από την έρευνά μας, γραφείο υποδοχής-πληροφοριών, αναγκάζοντάς τους έτσι να πηγαίνουν από γραφείο σε γραφείο μέχρι να πάρουν τις πληροφορίες που χρειάζονται και να συναντήσουν το κατάλληλο πρόσωπο.

γ) Ένα ακόμη πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί είναι ότι δεν μπορούν τις περισσότερες φορές να χρησιμοποιήσουν το αυτοκίνητο της υπηρεσίας είτε γιατί δεν επαρκεί ώστε να καλυφθούν όλες οι ανάγκες των Κοινωνικών Λειτουργών που έχουν εξωτερική υπηρεσία (για παράδειγμα στη Διεύθυνση Πρόνοιας του Πειραιά τρεις Κοινωνικοί Λειτουργοί συμπίπτει να έχουν εξωτερική εργασία) είτε γιατί χρησιμοποιείται για την κάλυψη των υπηρεσιακών αναγκών του προϊσταμένου Κοινωνικού Λειτουργού. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί να σπαταλούν πολύτιμο χρόνο για την μετακίνησή τους αφού χρησιμοποιούν τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, ενώ θα μπορούσα να τον χρησιμοποιήσουν ποιά επιδομητικά στην συνεργασία τους με τον εξυπηρετούμενο.

Αυτά τα προβλήματα που αναφέραμε παραπάνω απορρέουν από μορφή της οργάνωσης και διοίκησης των Διευθύνσεων και Τμημάτων Κοινωνικής Πρόνοιας και επηρεάζουν την άσκηση των καθηκόντων του Κοινωνικού Λειτουργού. Στο σημείο αυτό είναι έντονη η αντίφαση που δημιουργείται ανάμεσα στις νομοθετικές ρυθμί-

σεις του υπουργείου και στον τρόπο που τις υλοποιεί. Ενώ το Κράτος ορίζει το έργο των Κοινωνικών Λειτουργών και τα καθήκοντά τους δεν τους παρέχει τα μέσα που είναι απαραίτητα στην συνεργασία τους με τους πελάτες.

Υπάρχει επίσης πληθώρα προβλημάτων που προκύπτουν από την εκπαίδευση των Κοινωνικών Λειτουργών και επηρεάζουν τον τρόπο που οι Κοινωνικοί Λειτουργοί αντιμετωπίζουν την παραπάνω κατάσταση.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνάς μας, η εκπαίδευση των Κοινωνικών Λειτουργών, που εργάζονται σήμερα στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, παρουσιάζει μεγάλη ανομοιομορφία. Όπως αναφέραμε το μεγαλύτερο ποσοστό των Κοινωνικών Λειτουργών έχει πολλά χρόνια προϋπηρεσίας και έχει αποφοιτήσει από τις πρώτες σχολές Κοινωνικής Εργασίας (ΧΕΝ, ΕΠΑΑ, Διακονισσών), που σύμφωνα με την Παπαθεοφίλου (1978), σκοπό είχαν να εξοπλίσουν τους Κοινωνικούς Λειτουργούς με γνώσεις απαραίτητες για να ανταποκριθούν στην εφαρμογή των κρατικών προγραμμάτων. Ένα μικρότερο ποσοστό Κοινωνικών Λειτουργών έχει εκπαιδευτεί βασισμένο στην εξέλιξη της θεωρίας της Κοινωνικής Εργασίας (ΚΕΟ, ΚΕΚ). Επίσης παρουσιάζεται ένα ελάχιστο ποσοστό Κοινωνικών Λειτουργών που έχει κάνει μετεκπαίδευση στην Κοινωνική Εργασία ή σε παρεμφερές αντικείμενο, έχοντας αποκτήσει εξειδικευμένες γνώσεις. Η διωροροποίηση αυτή της εκπαίδευσης έχει σαν αποτέλεσμα οι Κοινωνικοί Λειτουργοί να μην αντιλαμβάνονται με τον ίδιο τρόπο τον ρόλο τους στην υπηρεσία, ποιά είναι αυτά τα προβλήματα που επηρεάζουν την άσκηση των καθηκόντων τους, πως θα έπρεπε αυτά τα προβλήματα να αντιμετωπιστούν και τέλος την δική τους συμμετοχή στην επίλυση των προβλημάτων.

Δεν έχει γίνει επίσης καμμία συστηματική προσπάθεια για

επιμόρφωση των Κοινωνικών Λειτουργών, όπως μας πληροφόρησε η Διεύθυνση Κοινωνικής Εργασίας του Υπουργείου Υγείας-Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, αφού έχει ανατεθεί από το κράτος, η αρμοδιότητα επιμόρφωσης των επαγγελματιών όλων των κλάδων στο Ίδρυμα Διαρκούς Επιμόρφωσης (Ι.Δ.Ε.), το οποίο έχει δώσει προτεραιότητα στην επιμόρφωση άλλων κλάδων.

Στην συνέχεια θα περιγράψουμε τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας.

Όπως πρωτοαναφέραμε το βασικό αντικείμενο του Κοινωνικού Λειτουργού στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας είναι η εφαρμογή των προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και σε μικρότερο ποσοστό η Κοινωνική Εργασία με άτομα. Παράλληλα με τα καθήκοντά τους αυτά, συμμετέχουν στα Δ.Σ. διαφόρων οργανώσεων που βρίσκονται στην περιοχή τους όπως είναι τα ΚΑΠΗ ορφανοτροφεία κ.ά..

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί αφού πάρουν την αίτηση του ενδιαφερομένου πολίτη για την ένταξή του σε κάποιο πρόγραμμα επιδότησης ή άλλο, τον επισκέπτονται στο σπίτι και συζητούν την κατάστασή του και τα θέματα που αντιμετωπίζει, προκειμένου να συντάξουν την έκθεση και να προτείνουν την ένταξή του ή μη στο πρόγραμμα. Όταν τα προβλήματα είναι πολύ έντονα και κρίνουν ότι χρειάζεται περαιτέρω βοήθεια, συνεργάζονται κάποιο διάστημα με τον εξυπηρετούμενο.

Το μεγαλύτερο ποσοστό Κοινωνικών Λειτουργών υποστηρίζει ότι έχει την δυνατότητα να συναντήσει έναν εξυπηρετούμενο όσες φορές χρειαστεί προκειμένου να ικανοποιηθεί το αίτημά του.

Όσοι Κοινωνικοί Λειτουργοί απάντησαν ότι δεν έχουν το

χρονικό περιθώριο να συνεργαστούν περαιτέρω με τους εξυπηρετούμενους, ένα πολύ μικρό ποσοστό Κοινωνικών Λειτουργών ανέφερε, ότι αντιμετωπίζουν την κατάσταση είτε συνεργαζόμενοι με διάφορους φορείς της Κοινότητας, είτε παραπέμποντας τους εξυπηρετούμενους σε άλλες Υπηρεσίες συνήθως Κέντρα Ψυχικής Υγιεινής, είτε κάνοντας ιεράρχηση των προβλημάτων του εξυπηρετούμενου, όπου προσπαθεί να επιλύσει τα πιο έντονα, ενώ αρκετοί Κοινωνικοί Λειτουργοί ανέφεραν ότι δεν προβαίνουν σε καμία απολύτως ενέργεια.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί δεν είναι ικανοποιημένοι με τον τρόπο που ασκούν τα καθήκοντά τους και εξέφρασαν την άποψη ότι πρέπει να αλλάξει ο τρόπος με τον οποίο ασκείται ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί θα είναι ικανοποιημένοι αν συμμετέχουν στην διαμόρφωση της Κοινωνικής Πολιτικής.

Όπως προέκυψε από την έρευνά μας σχεδόν ο μισός αριθμός των Κοινωνικών Λειτουργών, απάντησε πως συνεργάζονται μεταξύ τους για την αξιολόγηση των προγραμμάτων ενώ οι υπόλοιποι Κοινωνικοί Λειτουργοί είτε συνεργάζονται περιστασιακά, είτε δεν συνεργάζονται καθόλου. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που συνεργάζονται φαίνεται να είναι απογοητευμένοι από τα αποτελέσματα των ενεργειών τους κατόπιν της συνεργασίας τους, αφού οι περισσότεροι πιστεύουν ότι οι ενέργειες τους ήταν χωρίς αποτελέσματα. Όπως φάνηκε επίσης, οι ενέργειές τους δεν ήταν ιδιαιτέρως δραστήριες, αφού ένα μεγάλο ποσοστό Κοινωνικών Λειτουργών αναθέτουν την ευθύνη για την πρόωση διαφόρων θεμάτων τους στην προϊσταμένη και οι υπόλοιποι χρησιμοποιούν την ετήσια απολογη-

τική έκθεση ή στέλνουν έγγραφα στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Εδώ θέλουμε να σημειώσουμε ότι την ετήσια απολογητική έκθεση στέλνουν όλοι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, με σκοπό να προωθούν τα αποτελέσματα της δουλειάς τους. Σημαντικό είναι επίσης ότι δεν την ανέφεραν όλοι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί σαν μέσο προώθησης της αξιολόγησης της δουλειάς τους, ενώ με αυτή την έκθεση το Υπουργείο δίνει την δυνατότητα στους Κοινωνικούς Λειτουργούς να εκθέσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στον χώρο εργασίας τους, και τις προτάσεις τους για τα προγράμματα με τα οποία ασχολούνται. Το αποτέλεσμα αυτό μας αφήνει το περιθώριο να σκεφθούμε ότι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί δεν θεωρούν την έκθεση σαν ένα μέσο βελτίωσης της δουλειάς τους στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, αφού και αυτοί που απάντησαν ότι στέλνουν την έκθεση δεν είναι ικανοποιημένοι από τα αποτελέσματα. Χαρακτηριστικό είναι ότι ένας σημαντικός αριθμός Κοινωνικών Λειτουργών, ενώ συνεργάζονται μεταξύ τους, δεν κάνουν καμμία απολύτως ενέργεια ώστε να προωθήσουν τα αποτελέσματα της συνεργασίας τους.

Η ανάγκη των Κοινωνικών Λειτουργών για τακτική συνεργασία έχει επισημανθεί από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς και ανασφύρεται από ένα μεγάλο ποσοστό στις προτάσεις τους, που αφορούσαν τις μεταξύ τους σχέσεις.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι η συμμετοχή των Κοινωνικών Λειτουργών είναι μάλλον παθητική παρά ενεργητική και αυτό αποδεικνύεται τόσο από το ότι δεν συνεργάζονται προκειμένου να αξιολογήσουν τα προγράμματα όσο και από το ότι δεν θεωρούν την

ενεργοποίηση σάςσαν ένα καθοριστικό παράγοντα ώστε να λυθούν κάποια προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην εργασία τους, όπως είναι για παράδειγμα η διοικητική εργασία, όπου οι Κοινωνικοί Λειτουργοί περιμένουν να ανατεθούν σε άλλους τα καθήκοντα αυτά ώστε οι ίδιοι να απαλλαγούν. Αυτή η αντίληψη είναι έντονη και στις προτάσεις των Κοινωνικών Λειτουργών που αφορούν την σωστότερη λειτουργία της οργάνωσης, όπου υποστηρίζουν ότι τα προβλήματα θα λυθούν με την πρόσληψη περισσότερων διοικητικών υπαλλήλων και Κοινωνικών Λειτουργών.

Προκύπτει από την έρευνά μας μια βασική διαπίστωση, που απορρέει από την παθητική στάση των περισσότερων Κοινωνικών Λειτουργών απέναντι στα προβλήματα που παρουσιάζονται στο χώρο εργασίας τους, στα προγράμματα και στον ρόλο τους στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας και αυτή είναι, ότι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί δεν θεωρούν πως μπορούν οι ίδιοι να παίξουν ένα ουσιαστικό ρόλο στην αλλαγή τόσο των συνθηκών της εργασίας τους όσο και στην συμμετοχή τους στον Κοινωνικό Σχεδιασμό..

Αποτελέσματα αυτής της στάσης, ότι οι ίδιοι δεν είναι υπεύθυνοι, είναι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί να μην αναλαμβάνουν καμία πρωτοβουλία προκειμένου να αξιοποιήσουν τις γνώσεις και την πείρα τους στην εργασία τους στις Διευθύνσεις και τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας..

Παρόλο που οι Κοινωνικοί Λειτουργοί έρχονται σε επαφή με ένα μεγάλο αριθμό ατόμων και ομάδων πληθυσμού και γνωρίζουν ποιές είναι οι ανάγκες τους, την εμπειρία τους αυτή δεν μπορούν να την χρησιμοποιήσουν επικοινωνητικά, αφού σύμφωνα με τα απο-

τελέσματα της έρευνάς μας, δεν έχουν γίνει σχεδόν πουθενά Κοινωνικές έρευνες για τον εντοπισμό των αναγκών των περιοχών αυτών, έτσι ώστε να προωθήσουν τα αποτελέσματα των ερευνών τους στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας ώστε να εμπλουτίσουν ή και να αλλάξουν τα προγράμματα και να προσαρμοστούν στις ανάγκες των εξυπηρετούμενων, αφού το μεγαλύτερο ποσοστό των Κοινωνικών Λειτουργών απάντησαν ότι η λειτουργία της Υπηρεσίας σήμερα δεν καλύπτει τις ανάγκες των εξυπηρετούμενων παρά μόνον μέχρι σ'ένα σημείο της οικονομικής.

Ένα ακόμη σημείο σημαντικό που θα μπορούσαν να συμβάλουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί και δεν αναλαμβάνουν και πάλι πρωτοβουλία είναι η ενημέρωση του πληθυσμού. Ενώ όπως είδαμε από την έρευνα οι Κοινωνικοί Λειτουργοί πιστεύουν ότι τα προγράμματα της Κοινωνικής Πρόνοιας απευθύνονται σ'όλο τον πληθυσμό παράλα αυτά, αυτοί που τελικά εξυπηρετούνται από την υπηρεσία είναι άτομα με χαμηλό εισόδημα και χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Το γεγονός αυτό μπορούμε να το αποδώσουμε και στην ελλιπή ενημέρωση του πληθυσμού για την ύπαρξη και λειτουργία των προγραμμάτων.

Για άλλη μια φορά οι Κοινωνικοί Λειτουργοί δεν αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία να ενημερώσουν τους κατοίκους της περιοχής τους για τα προγράμματα της υπηρεσίας, αφού γνωρίζουν ότι ένα μεγάλο ποσοστό εξυπηρετούμενων ενημερώνονται τυχαία ή από κάποιους γνωστούς τους, που μπορεί να γνώριζαν τα προγράμματα της υπηρεσίας ή να τα είχαν χρησιμοποιήσει.

Τέλος θ'αναφερθούμε στις προτάσεις που οι ίδιοι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί έκαναν για την καλύτερη λειτουργία της υπηρεσίας. Σε μια προσπάθειά μας να κατατάξουμε τις προτάσεις των

Κοινωνικών Λειτουργιών που ήταν ποιητές, τις κατηγοριοποιήσαμε σύμφωνα με το περιεχόμενό τους.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί εξέφρασαν την ανάγκη για συνεχή επιμόρφωση και ενημέρωση, σε ποσοστό όμως όχι ιδιαίτερα υψηλό, αν σκεφτεί κανείς την επιτακτική ανάγκη για επιμόρφωση των Κοινωνικών Λειτουργών στις συνεχείς εξελίξεις. Σκέψεις όπως, ο επανπροσδιορισμός του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού (δηλαδή να μην ασχολείται με την εφαρμογή των προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας, αλλά με την άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας) η συμμετοχή του στην λήψη των αποφάσεων και η εξειδίκευσή του, φάνηκε από την έρευνα, ότι δεν απασχολούν ιδιαίτερα τους Κοινωνικούς Λειτουργούς, αφού εμφανίζονται με χαμηλή συχνότητα στις προτάσεις τους. Επίσης η ανάγκη για εποπτεία στον επαγγελματικό, χώρο εκφράστηκε μόνο από λίγους Κοινωνικούς Λειτουργούς, γεγονός που μας κάνει να υποθέσουμε ότι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί αισθάνονται αρκετά σίγουροι για τις ικανότητές τους.

Από τις απαντήσεις των Κοινωνικών Λειτουργών φάνηκε ότι θεωρούν πιο σημαντικό για την καλύτερη λειτουργία της υπηρεσίας τους, την παροχή περισσότερων μέσων (γραφείο, τηλέφωνο, αυτοκίνητο, διαμόρφωση του χώρου) και την αύξηση του αριθμού των Κοινωνικών Λειτουργών, δίνοντας λιγότερη έμφαση στην αναδιάρθρωση της δομής και λειτουργίας της υπηρεσίας, αφού σε πολύ μικρό ποσοστό εμφανίζονται προτάσεις για την αποκέντρωση των υπηρεσιών, τον εμπλουτισμό της υπηρεσίας και με επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων, του εκσυγχρονισμού των προγραμμάτων, την μείωση της γραφειοκρατίας και την ευαισθητοποίηση-επιμόρφωση του Διοικητικού Προσωπικού.

Μερικές ακόμη προτάσεις που αφορούν τα προβλήματα του

κλάδου των Κοινωνικών Λειτουργιών εμφανίστηκαν με πολύ χαμηλή συχνότητα και αναφέρονταν στο <<ανθιλυγειακό επίδομα>> (επίδομα που δίδεται, για τον λόγο ότι επισκέπτονται οικογένειες που ζουν κάτω από άσχημες βιοτικές συνθήκες) και στην νομοθετική κάλυψη των ενεργειών τους. Η πρόταση για το ανθιλυγειακό επίδομα μας δημιούργησε έναν προβληματισμό. Γιατί οι Κοινωνικοί Λειτουργοί δίδουν το επίδομα; Μήπως για να λειτουργήσει σαν κίνητρο ώστε ν'ασχοληθούν περισσότερο με μια οικογένεια ή μήπως σαν αναγνώριση των ενεργειών τους και της συνεργασίας τους με τους εξυπηρετούμενους; Δηλαδή, αν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί έπαυσαν 2 με 3 χιλιάδες παραπάνω, θα επισκέπτονταν με μεγαλύτερη άνεση, και θα συνεργάζονταν καλύτερα με μια οικογένεια;

Επίσης δεν φάνηκε από την έρευνα ότι απασχολεί τους Κοινωνικούς Λειτουργούς η ύπαρξη συνεργασίας της υπηρεσίας τους με άλλες και ο μεταξύ τους συντονισμός, αφού ελάχιστοι Κοινωνικοί Λειτουργοί αναφέρθηκαν σ'αυτό το θέμα. Κάτι που ακόμα μας εντυπωσίασε ήταν η άρνηση ορισμένων Κοινωνικών Λειτουργών να προτείνουν οτιδήποτε για την καλύτερη λειτουργία της υπηρεσίας.

Ένα γενικό συμπέρασμα που προκύπτει από τα αποτελέσματα των προτάσεων των Κοινωνικών Λειτουργών είναι ότι, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί δίνουν περισσότερη έμφαση στην παροχή μέσων και στην αύξηση του προσωπικού (είτε είναι Διοικητικοί είτε Κοινωνικοί Λειτουργοί) σαν παράγοντες που θα βοηθήσουν στην καλύτερη λειτουργία της οργάνωσης παρά σε θέματα που αφορούν τον ρόλο τους.

Και αυτό μας δημιουργεί μια ακόμη απορία:

Αν οι υπηρεσίες (ελεγκτικές) με περισσότερους Κοινωνικούς Λειτουργούς και τους παρέχουν τα μέσα για την καλύτερη συνεργασία τους με τους πελάτες (γραφείο, αυτοκίνητο, τηλέφωνο) τότε οι Κοινωνικοί Λειτουργοί θα πάψουν ν'ασχολούνται με την εφαρμογή των προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας και θα ασχολούνται με την Κοινωνική Εργασία;

Τα παραπάνω αποτελούν εκτιμήσεις που έγιναν με βάση τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα που πραγματοποιήσαμε. Στο σημείο αυτό θεωρούμε απαραίτητο να παρουσιάσουμε μέρος της εμπειρίας μας, από την πρακτική άσκηση που κάναμε (Διεύθυνση Πρόνοιας Ανατολικής Αττικής, Διεύθυνση Πρόνοιας Πειραιά, Διεύθυνση Πρόνοιας Αχαΐας) και που ήταν άλλωστε και ένα σημαντικό μέρος της μελέτης μας.

Όσα ακολουθούν βασίζονται σε προσωπική παρατήρηση, σε ενεργή συμμετοχή, σε διαδικασίες και προγράμματα και γενικότερη εμπλοκή στην λειτουργία των υπηρεσιών. Ακόμη συμπεριλαμβάνονται και οι εντυπώσεις που διαμορφώθηκαν από την συναλλαγή μας με τους Κοινωνικούς Λειτουργούς κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων που είχαμε μαζί τους για την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων της έρευνας.

Διατηρούμε την επιθυμία μας ότι η κατάσταση που θα περιγράψουμε παρακάτω ισχύει σε όλες τις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας της χώρας και ότι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται στις υπηρεσίες αυτές αντιδρούν με τον ίδιο τρόπο.

Δεν είναι δυνατόν να παρουσιάσουμε όλες τις εμπειρίες που είχαμε κατά την διάρκεια των έξι μηνών που κάναμε πρακτική άσκηση στις Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας, γιατί θα περιο-

ριστούμε σ'αυτά που θεωρήσαμε πιο σημαντικά.

Μας προξένησαν άσχημη εντύπωση, όταν επισημειώσαμε για πρώτη φορά τις Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας, οι γυμνοί και απεριποίητοι χώροι όπου εργάζονται οι Κοινωνικοί Λειτουργοί. Εκτός του ότι στεγάζονταν πολλοί Κοινωνικοί Λειτουργοί σε ένα γραφείο (στην Διεύθυνση Πειραιά 7 Κοινωνικοί Λειτουργοί) οι χώροι ήταν άδειοι και ψυχροί με μοναδική επίπλωση τα γραφεία των Κοινωνικών Λειτουργών και κάποιες καρέκλες για τους εξυπηρετούμενους που ποτέ δεν ήταν ασκετές.

Όσο περνούσε ο καιρός, πολλά πράγματα που συνέβαιναν στην υπηρεσία, μας προκαλούσαν άσχημες εντυπώσεις και ανυπαρξίες για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας και είχαν σχέση με τον τρόπο που οι Κοινωνικοί Λειτουργοί συνεργάζονταν μεταξύ τους αλλά και με τους εξυπηρετούμενους.

Είδαμε τους Κοινωνικούς Λειτουργούς να μην έχουν καλή επικοινωνία τόσο σε προσωπικό όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο, με αποτέλεσμα να μην συνεργάζονται μεταξύ τους, για την αντιμετώπιση των προβλημάτων στον χώρο εργασίας τους αλλά και για την προαγωγή της Κοινωνικής Εργασίας. Ένας παράγοντας που φάνηκε ότι επηρέαζε τις σχέσεις των Κοινωνικών Λειτουργών και την συνεργασία τους ήταν οι διαφορετικές κομματικές τοποθετήσεις τους. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί μας έδωσαν την εντύπωση πως αδιαφορούσαν για διάφορες καταστάσεις που συνέβαιναν στον χώρο εργασίας τους. Όπως για παράδειγμα, όταν σε μια υπηρεσία διοικητικοί υπάλληλοι με απόφαση του Διευθυντή ανάγκαζαν τους Κοινωνικούς Λειτουργούς να εγκαταλείψουν το γραφείο

τους και να <<στοιμωχθούν>> μαζί με άλλους, που ήδη δεν είχαν άνεση χώρου δεν υπήρξε καμμία αντίδραση εκ μέρους των Κοινωνικών Λειτουργών.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί έβλεπαν και αναγνώριζαν ότι οι εξυπηρετούμενοι ταλαιπωρούνταν και δαπανούσαν αρκετό χρόνο, μέχρι να πάρουν τις πληροφορίες που ήθελαν και να συναντήσουν το κατάλληλο πρόσωπο, θα μπορούσαν να συζητήσουν το θέμα και να συμμετέχουν ενεργά στην οργάνωση ενός γραφείου υποδοχής και πληροφοριών στην υπηρεσία, μας έδωσαν την εντύπωση ότι δεν ήταν ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένοι πάνω σ' αυτό το θέμα. Οι επιπτώσεις ήταν άμεσες από την ελλιπή οργάνωση της υπηρεσίας στην συνεργασία των Κοινωνικών Λειτουργών με τους εξυπηρετούμενους αλλά και στις συνθήκες εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών καθώς ήταν άτυπος κανόνας ότι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί ήταν αυτοί που έπρεπε να δίνουν κάθε πληροφορία για τα προγράμματα της υπηρεσίας.

Η συνεργασία των Κοινωνικών Λειτουργών με τους εξυπηρετούμενους ήταν πολύ διαφορετική από αυτή που εμείς είχαμε μάθει και περιμέναμε να συναντήσουμε. Πολλές φορές είδαμε τους εξυπηρετούμενους να περιμένουν ώρες ολόκληρες όρθιοι στον διάδρομο, έξω από το γραφείο του Κοινωνικού Λειτουργού μέχρι να είναι έτοιμος εκείνος να τους δεχθεί. Δεν ήταν λίγες οι φορές που η συνέντευξη γινόταν με τον εξυπηρετούμενο να στέκεται όρθιο και να διακόπτεται από μικροπωλητές που εμπορεύονταν διάφορα είδη (τσάντες, κοσμήματα, καλλυντικά).

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί μας έδωσαν την εντύπωση, ότι δεν θεωρούσαν σημαντική την συλλογική συμμετοχή και συνεργασία για

την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στον χώρο εργασίας τους. Αυτό φάνηκε όταν σε μια πρόσκληση του Συνδέσμου Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος (Σ.Κ.Λ.Ε.), τον Μάιο του 1989, που είχε σκοπό την συζήτηση των προβλημάτων που υπάρχουν στις Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας και τον τρόπο αντιμετώπισής τους, ανταποκρίθηκαν μόνον πέντε Κοινωνικοί Λειτουργοί από τους 56 Κοινωνικούς Λειτουργούς που εργάζονται στις 4 Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας του Νομού Αττικής. Αποτέλεσμα της μη συμμετοχής τους ήταν να παγώσουν οποιαδήποτε προσπάθεια ενέργειες για το θέμα αυτό.

Ένα ακόμη σημείο που ενισχύει την εντύπωση που μας έδωσαν για το πως θεωρούν ότι πρέπει να είναι η συμμετοχή τους, είναι το γεγονός ότι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας έχουν δημιουργήσει δικό τους σύλλογο αντιμετώπισης των προβλημάτων που παρουσιάζονται στις υπηρεσίες αυτές και δεν θεωρούν σκόπιμη την προώθηση των θεμάτων τους μέσω του Σ.Κ.Λ.Ε..

Επιπλέον μας προβληματίσε ιδιαίτερα η στάση των Κοινωνικών Λειτουργών κατά την διάρκεια της διαδικασίας συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων της έρευνάς μας, καθώς ένα μεγάλο ποσοστό των Κοινωνικών Λειτουργών αρνήθηκαν να απαντήσουν στα ερωτηματολόγια μας. Στην συνεργασία που είχαμε μαζί τους, μέχρι να μας απαντήσουν, αν θα συμπληρώσουν ή όχι τα ερωτηματολόγια μας υπέβαλλαν σε διάφορες ερωτήσεις που είχαν την μορφή <<ανάκρισης>> όπως: <<Γιατί διαλέξατε αυτό το θέμα και όχι ένα κοινωνικό πρόβλημα>>, <<τι σας έκανε να διαλέξετε τις Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας και όχι μια άλλη υπηρεσία που εργάζονται Κοινωνικοί Λειτουργοί;>>, <<Ποιός καθηγητής δέχτηκε ν'αναλάβει ένα τέτοιο

θέμα;>>, «Ποιοί είστε εσείς και με ποιο δικαίωμα θα κρίνετε την δουλειά μας>>.

Η αντιμετώπιση που είχαμε στην επαφή μας με τους Κοινωνικούς Λειτουργούς ήταν διαφορετική στην επαρχία απ'ότι στα αστικά κέντρα. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που συνεργαστήκαμε και εργάζονταν σε μεγάλες υπηρεσίες που βρίσκονταν σε αστικά κέντρα, μας έδωσαν την εντύπωση ότι δεν ήταν πρόθυμοι να συζητήσουν μαζί μας, για τα ιδιαίτερα θέματα της υπηρεσίας τους και ότι πολλές φορές ενοχλήθηκαν από το περιεχόμενο κάποιων ερωτήσεων που περιλαμβάνονταν στο ερωτηματολόγιό μας, γιατί πίστευαν ότι δεν διασφαλιζόνταν το απόρρητο των απαντήσεων του ερωτηματολογίου. Όπως για παράδειγμα πόσο χρόνο εργάζονται στην υπηρεσία. Επίσης μας έδωσαν την εντύπωση ότι πίστευαν πως το θέμα με το οποίο ασχολούμασταν στην εργασία μας ήταν πέρα από τις δυνατότητές μας και χωρίς κάποια θετικά αποτελέσματα.

Αντίθετα οι υπόλοιποι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονταν σε τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας της επαρχίας, μας αντιμετώπισαν με φιλική διάθεση, προθυμία για συνεργασία και ενθάρρυνση για την συνέχιση της εργασίας.

Σε μία προσπάθειά μας να αναλύσουμε και να κατανοήσουμε την κατάσταση που παρακολουθήσαμε και ζήσαμε από κοντά, θα επιχειρήσουμε να δούμε τους παράγοντες εκείνους που επηρεάζουν την εφαρμογή των καθηκόντων των Κοινωνικών Λειτουργών και διακινδυνεύουν τα προβλήματα στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας.

Μερικοί από τους παράγοντες που επηρεάζουν την άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής

Πρόνοιας επιβεβαιώθηκαν και από τα αποτελέσματα της έρευνάς μας (δομή και λειτουργία της οργάνωσης, αντίφαση προσδοκιών-μέσων, διαρκής απογοήτευση των Κοινωνικών Λειτουργών) ενώ κάποιοι άλλοι παράγοντες που εντοπίσαμε κατά την διάρκεια της ευπλοΐας μας με το θέμα (γυναικείος πληθυσμός, το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού σε σχέση με άλλα, η εκπαίδευση στην Κοινωνική Εργασία) πιστεύουμε ότι θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο περαιτέρω μελέτης.

α. Δομή και λειτουργία της οργάνωσης

Όπως γράφηκε ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας της υπηρεσίας δεν επιτρέπει στον Κοινωνικό Λειτουργό να αναπτύξει πρωτοβλία και να συμμετέχει στην διαδικασία λήψης αποφάσεων. Ο Κοινωνικός Λειτουργός είναι ένας Αξιωματικός Υπάλληλος που βρίσκεται στην κατώτερη βαθμίδα-ιεραρχίας και δεν μπορεί να αντιτεθεί στις εντολές των ανωτέρων του, σύμφωνα με τον Δημοσιούπαλληλικό κώδικα.

Λίγοι Κοινωνικοί Λειτουργοί έχουν το σθένος να αντιδράσουν στις υπηρεσίες και όταν αυτό συμβαίνει, συνήθως οι Κοινωνικοί Λειτουργοί βρίσκονται αντιμέτωποι με τον κίνδυνο να του επιβληθούν κάποιες κυρώσεις που μπορεί να προέρχονται από τους διοικητικούς υπαλλήλους της υπηρεσίας γιατί δεν ενεργούν σύμφωνα με τους κανόνες λειτουργίας της. Επίσης και από τους ίδιους τους συναδέλφους Κοινωνικούς Λειτουργούς οι οποίοι δεν επικροτούν κάποιες ενέργειες που δεν συμφωνούν με τον καθιερωμένο τρόπο εργασίας τους, με αποτέλεσμα οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που θα επιχειρήσουν κάτι τέτοιο να βρεθούν κάποια στιγμή απομονωμένοι από τους υπόλοιπους. Για παράδειγμα σε μια υπη-

ρεσία όταν μια Κοινωνική Λειτουργός επιχείρησε να ασχοληθεί με την Κοινωνική Έρευνα αντιμετώπισε την δυσαρέσκεια τόσο των προϊσταμένων της όσο και των συναδέλφων Κοινωνικών Λειτουργών με αποτέλεσμα να περάσει από το πειθαρχικό αφού υποστήριζε έντονα τις απόψεις της.

β. Η αντίφαση μεταξύ προσδοκιών και μέσων

Όπως φαίνεται ενώ το Υπουργείο έχει μεγάλες προσδοκίες από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς δεν τους παρέχει τα κατάλληλα μέσα και δεν τους βοηθά ώστε να αναπτύξουν το επάγγελμά τους. Η αντίφαση αυτή προκαλεί στους Κοινωνικούς Λειτουργούς αρνητικά συναισθήματα για την υπηρεσία. Είναι δύσπιστοι όταν πρόκειται για την υλοποίηση κάποιων νομοθετικών ρυθμίσεων που αφορούν την προαγωγή της Κοινωνικής Εργασίας γιατί η μέχρι τώρα πείρα τους στην υπηρεσία τους έχει μάθει ότι δεν συμβαίνει συνήθως στην πράξη αυτό που ορίζει ο νόμος.

γ. Διαρκής απογοήτευση των Κοινωνικών Λειτουργών, έλλειψη κινήτρων.

Η καθημερινή απογοήτευση των Κοινωνικών Λειτουργών από τον τρόπο λειτουργίας της υπηρεσίας όπου δεν τους επιτρέπεται να πάρουν πρωτοβουλίες και να εκφράσουν τις απόψεις και αντιθέσεις τους, στις εντολές της Διοίκησης. Η γνώση των Κοινωνικών Λειτουργών, αποτέλεσμα της πείρας τους στην υπηρεσία ότι είναι πολύ δύσκολο να υπάρξει αλλαγή στην δομή και οργάνωση της υπηρεσίας αλλά και γενικότερα στο σύστημα παροχής Κοινωνικών Υπηρεσιών, τους δημιουργεί πιο έντονο το αίσθημα της απογοήτευσης, σε συνδυασμό με έναν άλλο παράγοντα που είναι η

έλλειψη κινήτων. Σήμερα ο Κοινωνικός Λειτουργός δεν έχει τα κίνητρα εκείνα που θα τον ενθάρρυναν να εμπλακεί στην διαδικασία επίλυσης των προβλημάτων που αντιμετωπίζει στο χώρο εργασίας του.

δ. Γυναικείος πληθυσμός

Οι εργαζόμενοι Κοινωνικοί Λειτουργοί στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας είναι στην συντριπτική τους πλειοψηφία γυναίκες. Γεγονός που μας δίνει το περιθώριο να υποστηρίξουμε ότι επικρατεί ακόμη και σήμερα η αντίληψη ότι η Κοινωνική Εργασία είναι γυναικείο επάγγελμα. Και αυτό δημιουργήθηκε από την αρχή της εμφάνισης της Κοινωνικής Εργασίας όταν ξεκίνησε από φιλανθρωπικά αισθήματα, τα οποία μπορούσαν να εκφραστούν από γυναίκες που είχαν την ευαισθησία να εκφράζουν τα συναισθήματά τους και να πλησιάζουν τους άλλους. Πολλοί από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς που εργάζονται σήμερα στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας διατηρούν αυτές τις αντιλήψεις με αποτέλεσμα να ενισχύουν την εικόνα που έχουν οι υπάλληλοι της υπηρεσίας για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού. Στις υπηρεσίες θεωρείται ότι ο Κοινωνικός Λειτουργός είναι αυτός που έχει τις ικανότητες να εφυσυχάζει τους αγανακτισμένους πολίτες και να εξομαλύνει δύσκολες καταστάσεις. Όταν μάλιστα ο Κοινωνικός Λειτουργός δεν ενεργοποιείται ώστε να αλλάξει την εικόνα που επικρατεί για τον ρόλο η κατάσταση γίνεται ακόμη δυσκολότερη.

ε. Το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού σε σχέση με άλλα

Το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού παρουσιάζει μια

ιδιαιτερότητα ως προς τον προσανατολισμό του. Ο Κοινωνικός Λειτουργός γνωρίζει τις πραγματικές ανάγκες των ανθρώπων και προσπαθεί να βρει τρόπους να ικανοποιηθούν οι ανάγκες τους. Αυτό πολλές φορές έρχεται σε αντίθεση με την άποψη των άλλων εργαζόμενων και της διοίκησης για το ποιές είναι οι ανάγκες των εξυπηρετούμενων και πως αυτές θα ικανοποιηθούν.

Αν ο Κοινωνικός Λειτουργός δεν έχει σωφή γνώση του επαγγέλματός του δεν θα μπορέσει να πείσει και τους υπόλοιπους για την ορθότητα των απόψεών του. Η γνώση του επαγγέλματος απαιτεί μια συνεχή διαδικασία ενημέρωσης και επιμόρφωσης πέρα από την βασική εκπαίδευση.

στ. Η Εκπαίδευση στην Κοινωνική Εργασία

Στο σημείο αυτό θα αναφερθούμε σ'έναν από τους παράγοντες που θεωρούμε, σαν πολύ σημαντικό, την εκπαίδευση των Κοινωνικών Λειτουργών. Θα αναφερθούμε γενικά στα προβλήματα που παρουσιάζει η εκπαίδευση των Κοινωνικών Λειτουργών και όχι πως αυτή επηρέασε την κατάσταση που μελετήσαμε.

Η Εκπαίδευση στην Κοινωνική Εργασία, πέρασε από διάφορα στάδια, μέχρι να πάρει την σημερινή της μορφή. Ενώ λειτουργούσαν ιδιωτικές Σχολές Κοινωνικής Εργασίας από το 1948 μόλις το 1970 με τον Ν.652/70 δημιουργήθηκαν δύο τμήματα Κοινωνικών Λειτουργών στις Σχολές Παραϊατρικών Επαγγελματιών των ΚΑΤΕΕ. Υπήρξαν σημαντικές διαφορές τόσο στο πρόγραμμα όσο και στο περιεχόμενο των μαθημάτων που συνεχίστηκαν μέχρι το 1979, όπου με την έκδοση του Π.Δ. 60/1979 καθορίστηκε ενιαίο και αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για όλες τις Ανώτερες Σχολές Κοινωνικής Εργασίας της χώρας.

Τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την εκπαίδευση των Κοινωνικών Λειτουργών, ήταν και παραμένουν φτωχά, όταν υπάρχει έλλειψη σύγχρονης βιβλιογραφίας απαραίτητη για την θεωρητική κατάρτιση των Κοινωνικών Λειτουργών και σοβαρή έλλειψη ειδικευμένου εκπαιδευτικού προσωπικού. Οι διαπιστώσεις αυτές για την εκπαίδευση στην Κοινωνική Εργασία επιστημάνθηκαν και από την Ε.Π.Π.Σ.Κ.Ε. (Εταιρεία Πτυχιούχων Πανεπιστημιακών Σχολών Κοινωνικής Εργασίας), με το υπόμνημά της (1982) στον τότε Υφυπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, όπου πρόβαλε και το αίτημά της για πανεπιστημιακή εκπαίδευση στην Κοινωνική Εργασία. Κάτι που έχουμε θέξει επανειλημμένα στην εργασία μας και θεωρούμε σαν απαραίτητη προϋπόθεση για την ανοδική πορεία του επαγγέλματος.

Εισαγήσεις

Με βάση την εμπειρία που είχαμε από την πρακτική μας άσκηση στις υπηρεσίες και από την έρευνα που πραγματοποιήσαμε καταλήξαμε σε κάποιες σκέψεις που πιστεύουμε ότι η υλοποίησή τους θα βοηθήσει να αντιμετωπιστούν τόσο τα προβλήματα που παρουσιάζονται κατά την άσκηση του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού όσο και να επιτευχθεί η καλύτερη εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας.

— Θεωρούμε πολύ βασικό ότι πρέπει να επαναπροσδιοριστεί ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στις υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας. Οι δύο βασικές αρμοδιότητες που ο νόμος ορίζει να κάνουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί και που είναι η εφαρμογή των Κρατικών Προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας και η άσκηση Κοινωνικής Εργασίας, δεν είναι δυνατόν να εφαρμόζονται συγχρόνως από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς γιατί όπως έχουμε, επανειλημμένα περιγράψει, επηρεάζεται η συνεργασία του Κοινωνικού Λειτουργού με τον εξυπηρετούμενο όταν αυτός επιδοτείται από την υπηρεσία.

— Επειδή είναι σημαντικό να είναι ο Κοινωνικός Λειτουργός αυτός που θα εφαρμόζει τα προγράμματα, λόγω των γνώσεών του στις ανθρώπινες σχέσεις, θα πρέπει μερικοί Κοινωνικοί Λειτουργοί να ασχολούνται με την εφαρμογή των προγραμμάτων ενώ κά-ποιοι άλλοι Κοινωνικοί Λειτουργοί να ασχολούνται με την άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας. Σημείο των Κοινωνικών Λειτουργών που θ' ασχολούνται με την άσκηση Κοινωνικής Εργασίας πρέπει να

είναι η κινητοποίηση των κατοίκων της περιοχής που θα έχουν στην αρμοδιότητά τους, ώστε να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα που τους απασχολούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

-θα πρέπει να κατοχυρωθεί νομοθετικά η συμμετοχή των Κοινωνικών Λειτουργών στην διαδικασία λήψης αποφάσεων έτσι ώστε οι Κοινωνικοί Λειτουργοί να μπορούν να αναπτύξουν πρωτοβουλίες και να ενεργούν χωρίς να είναι απαραίτητη η σύμφωνη γνώμη των ανωτέρων τους. Βέβαια θα πρέπει να υπάρχει κάποιο εποπτικό όργανο, που θα αποτελείται από επαγγελματίες του κλάδου και θα έχει σαν σκοπό την εποπτεία και αξιολόγηση του έργου του Κοινωνικού Λειτουργού.

-θα πρέπει να δωθούν κίνητρα στους Κοινωνικούς Λειτουργούς να προάγουν την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών τους. Αυτό δεν θα γίνει μόνο με την μορφή οικονομικής ενίσχυσης αλλά και με το να δίνονται ευκαιρίες για μετεκπαίδευση, να χρησιμοποιούνται και αναγνωρίζονται τα αποτελέσματα των εργασιών τους.

Πρέπει να καταργηθεί το γραφειοκρατικό σύστημα οργάνωσης των υπηρεσιών γιατί δημιουργεί προβλήματα τόσο στους Κοινωνικούς Λειτουργούς όσο και στους εξυπηρετούμενους, γιατί οι διαδικασίες τους είναι πολυδάπανες και χρονοβόρες. Με την κατάργηση του γραφειοκρατικού συστήματος οι υπηρεσίες δεν θα είναι πια απρόσωπες, θα έρθουν πιο κοντά στους εξυπηρετούμενους και θα είναι πιο εύκολο για τον πολίτη να τις προσεγγίσει και να εξυπηρετηθεί.

Όλα τα παραπάνω δεν είναι δυνατό να επιτευχθούν στα πλαίσια λειτουργίας των Διευθύνσεων και Τμημάτων Κοινωνικής Πρόνοιας. Για τον λόγο αυτό πιστεύουμε ότι πρέπει να δημιουρ-

γηθούν εκ νέου υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας.

-Πρέπει να αλλάξουν τα προγράμματα Κοινωνικής Προστασίας να μην παρέχουν μόνο οικονομική ενίσχυση αλλά να συμπεριλαμβάνουν και την παροχή άλλης βοήθειας, ανάλογα με τις ανάγκες των εξυπηρετούμενων (συμβουλευτική υποστηρικτική).

* Να δημιουργηθούν υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας σε όλους τους δήμους της χώρας, η λειτουργία των υπηρεσιών αυτών να εμπίπτει στις αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που θα είναι υπεύθυνη και για την εξασφάλιση των οικονομικών πόρων των υπηρεσιών και θα είναι απαραίτητο να υπάρχει ένα κεντρικό όργανο Κοινωνικής Πρόνοιας που θα έχει σκοπό, τον συντονισμό των υπηρεσιών και τον καθορισμό των κριτηρίων και των κατώτατων ορίων της οικονομικής βοήθειας που θα παρέχεται.

-Εγκοπή των υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας θα είναι να εστιμούν τις ανάγκες του πληθυσμού της κοινότητας ώστε τα προγράμματα να εμπλουτίζονται, να αλλάζουν ή να καταργούνται προκειμένου αυτά να εφαρμόζονται, να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες του πληθυσμού. Επίσης να έχουν εποπτικό και συντονιστικό ρόλο στις υπάρχουσες κοινωνικές υπηρεσίες της περιφέρειας ώστε να μην υπάρχει επικάλυψη των αναγκών και να υπάρχει σωστή συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών προκειμένου οι υπηρεσίες που παρέχονται να καλύπτουν όλες τις ανάγκες του πληθυσμού.

-Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στην υπηρεσία θα είναι πολύ σημαντικός αφού οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που θα εργάζονται στην εφαρμογή των προγραμμάτων οικονομικής υποστήριξης, θα

δίνουν στατιστικά στοιχεία για τις οικονομικές ανάγκες του πληθυσμού στο κεντρικό όργανο Κοινωνικής Πρόνοιας, τον οποίο θα τα χρησιμοποιεί για να καθορίζει τα κριτήρια των προγραμμάτων.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που θα ασκούν κοινωνική εργασία θα βρίσκονται σε στενή συνεργασία με τους φορείς, τις υπηρεσίες και τους κατοίκους της κοινότητας ώστε να χρησιμοποιούνται στο μέγιστο δυνατό βαθμό τα προγράμματα και οι υπηρεσίες που παρέχονται. Θα ενθαρρύνουν την ανάπτυξη εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων αυτοβοήθειας όπως π.χ. την εθελοντική προσφορά βοήθειας στο σπίτι, σε ηλικιωμένα άτομα. Θα κινητοποιούν τους κατοίκους της περιοχής για να συμμετέχουν στην αντιμετώπιση κάποιων προβλημάτων αναπτύσσοντας έτσι το αίσθημα της συλλογικής ευθύνης.

-Πρέπει να γίνεται σωστή ενημέρωση από την υπηρεσία για τα προγράμματα που εφαρμόζονται και για τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού, έτσι να σταματήσει να υπάρχει η προκατάληψη και η άγνοια που κυριαρχεί, ότι οι υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας απευθύνονται μόνο σε άτομα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και εισοδήματος και να γίνει γνωστό ότι οι υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όλους τους κατοίκους της κοινότητας, χωρίς να θεωρείται υποτιμητικό η χρήση των υπηρεσιών αυτών.

-Επίσης πολύ σημαντικός παράγοντας είναι η σωστή και άρτια διαμόρφωση του χώρου που θα στεγάζονται οι υπηρεσίες. Τα κτίρια πρέπει να είναι καθαρά και περιποιημένα. Θα υπάρχει στην είσοδο της υπηρεσίας γραφείο υποδοχής και πληροφοριών που θα παρέχει σωστές πληροφορίες στους ενδιαφερόμενους για οποιοδήποτε θέμα που αφορά την υπηρεσία.

-Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί θα έχουν όλα εκείνα τα μέσα που θα είναι απαραίτητα για την συνεργασία τους με τους εξυπηρετούμενους (δικό τους γραφείο, τηλεφωνική συσκευή, αυτοκίνητο). Επίσης πιστεύουμε ότι ο ρόλος της εκπαίδευσης των Κοινωνικών Λειτουργών είναι πολύ σημαντικός όχι μόνο μέχρι την απόκτηση του πτυχίου της Κοινωνικής Εργασίας αλλά και με την συνεχή ενημέρωση και επιμόρφωσή τους, κατά την διάρκεια της επαγγελματικής τους καριέρας. Έτσι θεωρούμε βασικό να δημιουργηθούν Πανεπιστημιακές Σχολές Κοινωνικής Εργασίας, η εισαγωγή δε των σπουδαστών σ' αυτές να γίνεται με δική τους επιλογή. Πιστεύουμε ότι είναι καθοριστικό η επιλογή του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού να γίνεται συνειδητά, ώστε ο Κοινωνικός Λειτουργός να έχει την προθυμία και την γνώση να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που πιθανόν θα συναντήσει στο χώρο εργασίας του.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι βασική προϋπόθεση ώστε να επέλθουν οποιασδήποτε αλλαγές στον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού πρέπει οι ίδιοι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας να το θελήσουν να πλέσουν και να συμμετάσχουν στην διαδικασία αλλαγής.

Π α ρ α ρ τ ή μ α τ α

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: ΠΙΝΑΚΕΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ: ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ - ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Ο Δ Η Γ Ι Ε Σ

Είμαστε τελειόφοιτοι σπουδαστές του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας (ΣΕΥΛ) του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

Κάνουμε μια έρευνα και ζητάμε από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς που εργάζονται στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων να συμμετάσχουν στην συμπλήρωση του ερωτηματολογίου μας. Η έρευν αυτή είναι μέρος πτυχιακής εργασίας με θέμα <<Η Κοινωνική Εργασία στην Πράξη - Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας>> για την απόκτηση του πτυχίου μας στην Κοινωνική Εργασία.

Σκοπός της εργασίας μας είναι να διαπιστώσουμε αν υπάρχουν και ποιά είναι αυτά τα προβλήματα που επηρεάζουν την εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας στις Διευθύνσεις και Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας.

Τα ερωτηματολόγια θα είναι ανώνυμα, οι απαντήσεις θα είναι εντελώς εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιούν μόνο για την συγγραφή της πτυχιακής εργασίας μας.

Η πτυχιακή αυτή εργασία γίνεται από τις:

Πάγγειου Ελένη

Μικρούτσιου Χριστίνα

Γαριπή Κατερίνα

Σπουδάστριες του Τμήματος Κοινωνικής

Εργασίας της Σχολής Σ.Ε.Υ.Λ. του

Τ.Ε.Ι. Πάτρας

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Πόσα χρόνια εργάζεστε στις Διευθύνσεις και Τμήματα

Κοινωνικής Πρόνοιας;

- α. 1-12 μήνες .....
- β. 11-5 χρόνια .....
- γ. 6-10 χρόνια .....
- δ. 11-15 χρόνια .....
- ε. 16-20 χρόνια .....
- στ. 21 και άνω .....

2Α. Τι εκπαίδευση έχετε στην Κοινωνική Εργασία;

- 2Α₁. α. Διπλωματισσών .....
- β. Ε.Π.Α.Α. ....
- γ. Χ.Ε.Ν. (ΙΑΚΕ) .....
- δ. ΚΑΤΕΕ .....
- ε. Τ.Ε.Ι. ....
- στ. Αμερικανικό Κολλέγιο .....
- ζ. Άλλο .....

2Α₂. Μεταπτυχιακές σπουδές .....

2Α₃. Έχετε αποκτήσει πτυχίο άλλης σχολής;

- α. Α.Σ.Ο.Ο.Ε. ....
- β. Νομική Σχολή .....
- γ. Πάντειο .....
- δ. Σ.Ε.Α.Ε.Τ.Ε. ....

2Β. Ποιά χρονολογία πήρατε το πτυχίο

- α. 1955-1959 .....
- β. 1960-1965 .....

ψ.1966-1970	.....
δ.1971-1975	.....
ε.1976-1980	.....
στ.1981 και μετά	.....

θα ακολουθήσουν μερικές ερωτήσεις που αφορούν
τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού στις Διευθύνσεις και
Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας

3. Έχουν γίνει Κοινωνικές Έρευνες για τον εντοπισμό των αναγκών της περιοχής που έχετε αναλάβει;

- α.ΝΑΙ .....
- β.ΟΧΙ .....
- γ.ΔΕΝ ΞΕΡΩ .....

4.Οι άνθρωποι που έρχονται στην υπηρεσία σας, με ποιό τρόπο (πως) ενημερώνονται για την ύπαρξη των προγραμμάτων;

5.Εσείς σαν εκπρόσωποι της υπηρεσίας έχετε ενημερώσει τον πληθυσμό της περιοχής σας για τα προγράμματα της Πρόνοιας και για τον ρόλο σας σαν Κοινωνικού Λειτουργού;

6.Για ποιός λόγους πιστεύετε ότι οι άνθρωποι που έρχονται στην υπηρεσία, ζητούν ως επί το πλείστον οικονομική βοήθεια;

---

7. Πιστεύετε ότι τα προγράμματα που εφαρμόζονται από την Πρόνοια απευθύνονται:

- α. Σε όλον τον πληθυσμό .....
- β. Σε ορισμένες Κοινωνικές ομάδες .....

8. Ποιές Κοινωνικές ομάδες πιστεύετε ότι αποτελούν τους εξυπηρετούμενους από την Υπηρεσία σας;

9Α. Διαθέτετε συγκεκριμένο χρόνο για την συνεργασία σας με ένα πελάτη που έρχεται στην Υπηρεσία σας (στην πρώτη επικοινωνία);

- α. ΝΑΙ .....
- β. ΟΧΙ .....

9Β. Πιστεύετε ότι ο χρόνος αυτός είναι αρκετός ώστε να βοηθεί κάποια λύση στο πρόβλημά του;

- α. ΝΑΙ .....
- β. ΟΧΙ .....

10Α. Έχετε την δυνατότητα να συναντήσετε έναν πελάτη όσες φορές χρειαστεί, προκειμένου να ικανοποιηθεί το αίτημά του;

- α. ΝΑΙ .....
- β. ΟΧΙ .....

10Β. Αν όχι τι κάνετε ώστε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημά του;

✓
11. Πιστεύετε ότι θα ήταν σκόπιμο να αλλάξει ο ρόλος σας, σαν Κοινωνικού Λειτουργού ώστε να βοηθήσει τους πελάτες να κινητοποιηθούν για τα προβλήματά τους και να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες τους;

α. ΝΑΙ .....

β. ΟΧΙ .....

✓
12. Έχετε να προτείνετε κάτι συγκεκριμένο σε σχέση:

α. Με την επικοινωνία Κοινωνικού Λειτουργού-οργάνων γενικότερα

β. Κοινωνικών Λειτουργών μεταξύ συναδέλφων

γγ. Κοινωνικοί Λειτουργοί-Διοικητικοί

δ. Κοινωνικοί Λειτουργοί-άλλες οργανώσεις-υπηρεσίες-ομάδες

---

13. Πως χαρακτηρίζεται τα μέσα που διαθέτει η υπηρεσία στους Κοινωνικούς Λειτουργούς για την συνεργασία τους με τους πελάτες;

Α. Τηλέφωνο

α) Επαρκή .....

β) Ανεπαρκή .....

γ) Ανύπαρκτο .....

Β. Αυτοκίνητο

α) Επαρκή .....

β) Ανεπαρκή .....

γ) Ανύπαρτο .....

Γ. Χώρος συνεντεύξεων

α) Επαρκή .....

β) Ανεπαρκή .....

γ) Ανύπαρτο .....

ΔΔ. Γραφική ύλη

α) Επαρκή .....

β) Ανεπαρκή .....

γ) Ανύπαρτο .....

Ε. Γραφείο υποδοχής-πληροφοριών

α) Επαρκή .....

β) Ανεπαρκή .....

γ) Ανύπαρτο .....

ΣΤ. Πόσοι Κοινωνικοί Λειτουργοί στεγάζονται σ' ένα γραφείο;

α) 1 Κοινωνικός Λειτουργός .....

β) 1-2 Κοινωνικοί Λειτουργοί .....

γ) 2-4 Κοινωνικοί Λειτουργοί .....

δ) 4 και πάνω .....

14. Συχνά οι Κοινωνικοί Λειτουργοί ασκούν Διοικητικά καθή-
κοντα. Εσείς το θεωρείτε επιβαρυντικό να ασκείται Διοικη-
τική Εργασία;

α. ΝΑΙ .....

β. ΟΧΙ .....

15. Τις φορές

15.Για ποιούς λόγους έχετε επιβαρυνθεί μ'αυτά τα πρόσθε-
τα καθήκοντα;

Α.Λόγοι

Β.Δεν ασκώ.....

16.Α.Νομίζετε ότι θα μπορούσατε να απαλλαγείτε από τα
γραφειοκρατικά καθήκοντα που σας έχουν αναθέσει;

α.ΝΑΙ .....

β.ΟΧΙ .....

16.Β.Αν ΝΑΙ προσδιορίστε με ποιό τρόπο.

17.Α.Υπάρχει συνεργασία μεταξύ Κοινωνικών Λειτουργών-Διοικητικών

α.ΝΑΙ .....

β.ΟΧΙ .....

17.Β.Γνωρίζουν τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού

α.ΝΑΙ .....

β.ΟΧΙ .....

18.Πως χαρακτηρίζετε τις σχέσεις σας με τους διοικητικούς
υπαλλήλους;

α.Άσχημες .....

β.Καλές .....

γ.Άσολτες .....

19. Συνεργάζεστε με τους συναδέλφους σας Κοινωνικούς Λειτουργούς προκειμένου να αξιολογήσετε τα προγράμματα μετά τα οποία ασχολείστε;

✓ 20.Α. Ποιές ακριβώς είναι οι ενέργειές σας κατόπιν της συνεργασίας με τους συναδέλφους σας Κοινωνικούς Λειτουργούς.

20.Β. Ποιά είναι τα αποτελέσματα που έχουν προκύψει απ' αυτή;

- α. Αποτελεσματική .....
- β. Μερικώς αποτελεσματική .....
- ✓ γ. Χωρίς αποτέλεσμα .....

21. Η επαγγελματική σας ιδιότητα σας δίνει την δυνατότητα να διεκδικήσετε κάποια προγράμματα, να κάνετε κάποιες προτάσεις και να απαιτήσετε λύσεις για θέματα που αφορούν τους πελάτες και τα προβλήματά τους στην Διεύθυνση της Υπηρεσίας σας.

- α. ΝΑΙ .....
- β. ΟΧΙ .....

22. Ποιό είναι το αντικείμενο της εργασίας σας στην Πρόνοια;

✓
23.Α.Είστε ικανοποιημένος-η από τον τρόπο που ασκείται τα καθήκοντά σας σαν Κοινωνικός Λειτουργός;

α.ΝΑΙ .....

β.ΟΧΙ .....

23.Β.Αν όχι πως θα μπορούσε να είναι διαφορετική η άσκηση των καθηκόντων σας;

24.Ποιά είναι η γνώμη σας για την λειτουργία της οργάνωσης; Πιστεύετε ότι εξυπηρετεί τις ανάγκες των πελατών;

25.Έχετε να κάνετε κάποιες προτάσεις για την καλύτερη λειτουργία της οργάνωσης; Δώστε μερικές συγκεκριμένες (απαντήσεις) ιδέες;

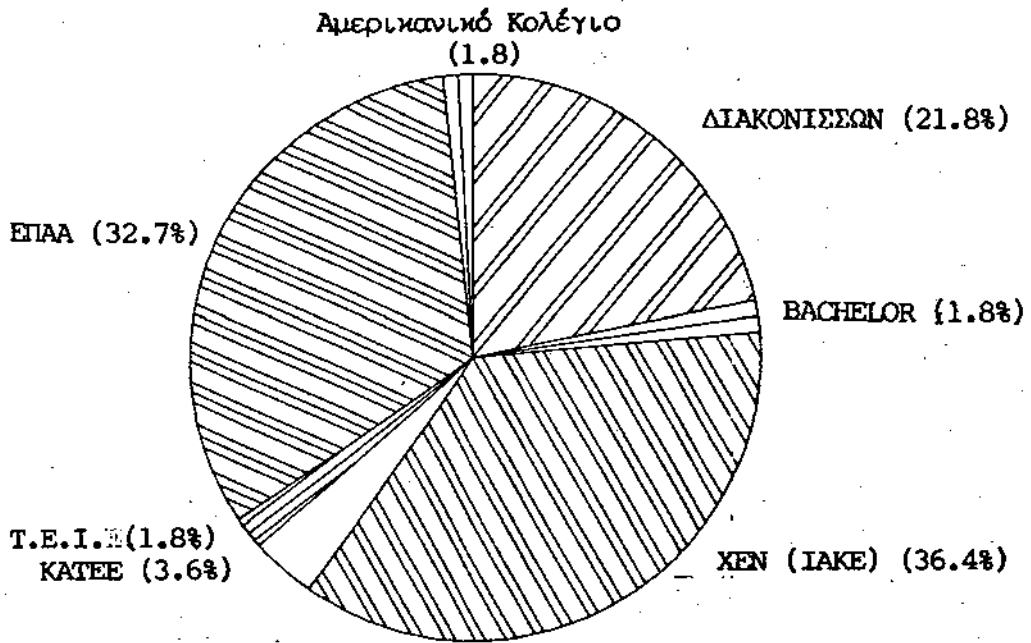

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΠΙΝΑΚΕΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

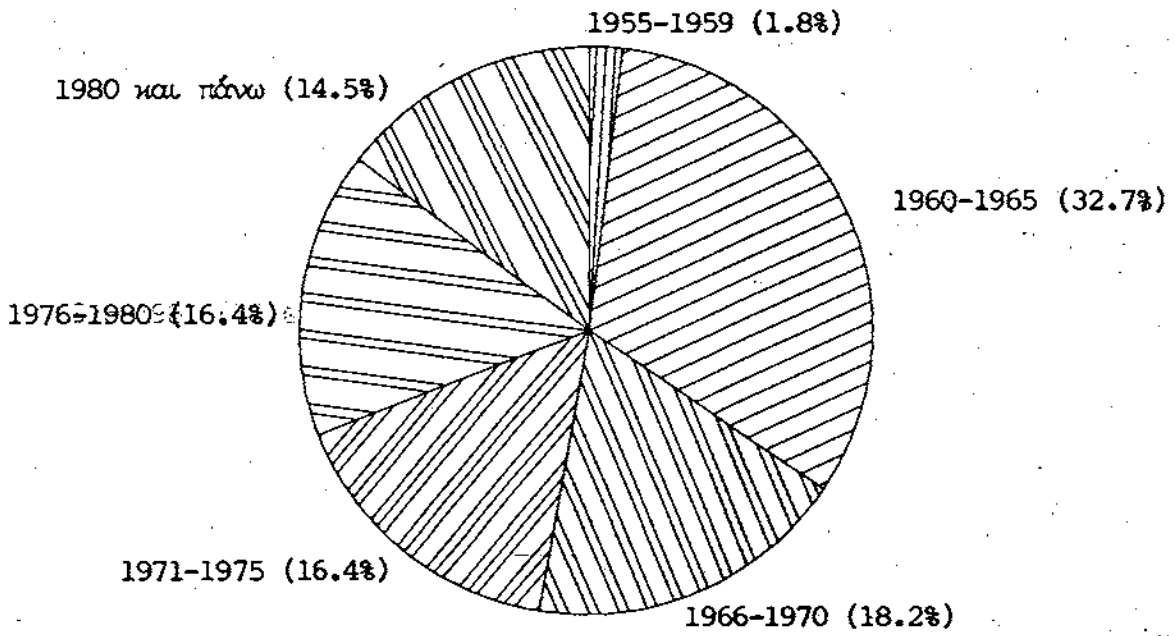
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 16

ΟΙ ΣΧΟΛΕΣ ΠΟΥ ΣΠΟΥΔΑΪΤΗΣΑΝ ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙ

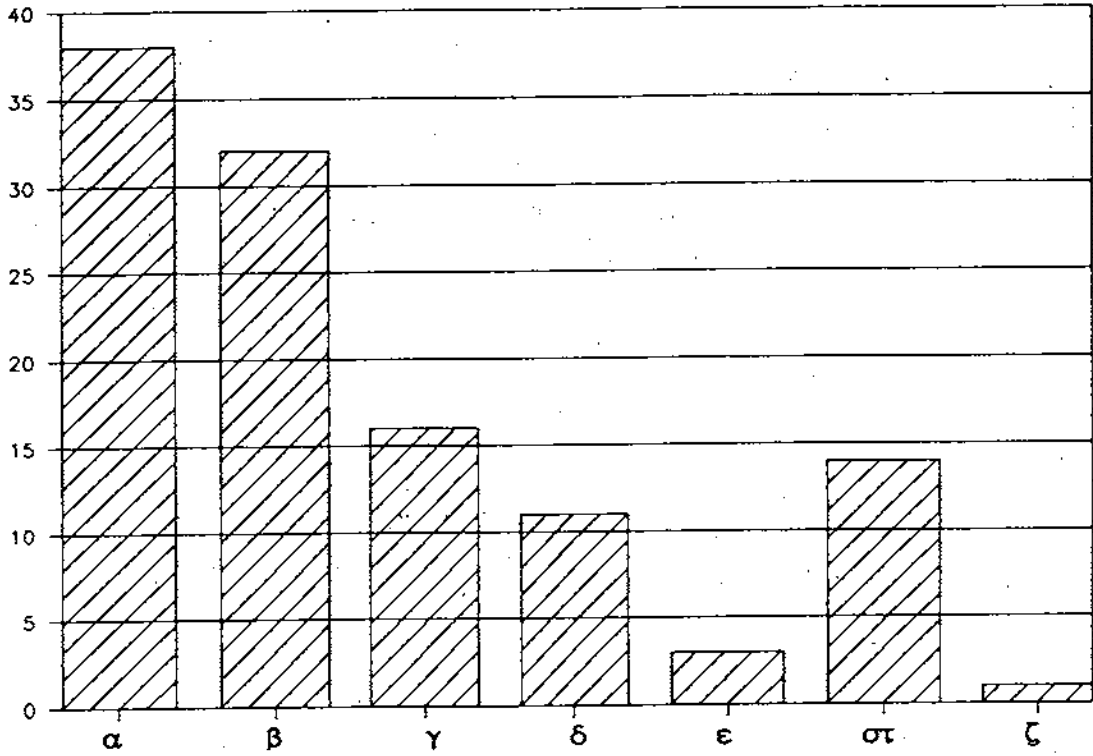
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 17

Χρονολογία απόκτησης πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 48

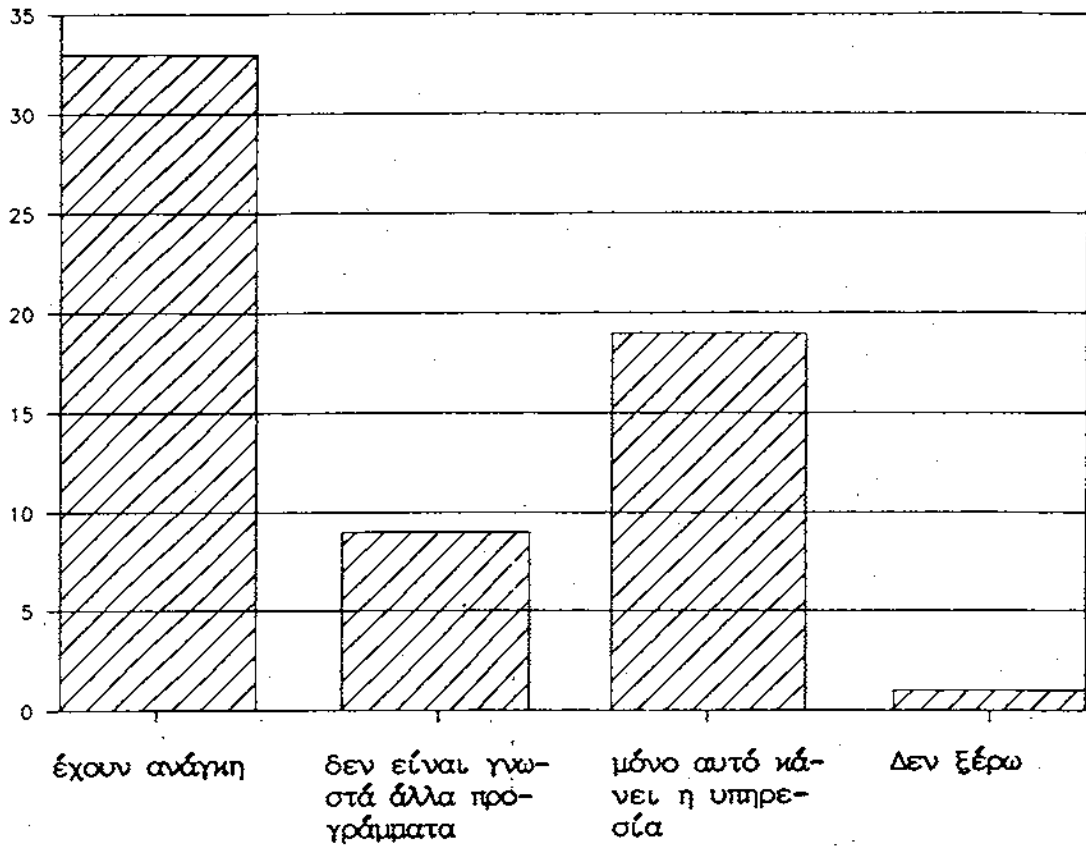
Τρόποι ενημέρωσης του κοινού

- α. Μέσα μαζικής ενημέρωσης
- β. Από κάποιο γνωστό τους
- γ. Από διάφορους φορείς (Δήμος-Κοινότητα)
- δ. Από άλλες κοινωνικές υπηρεσίες
- ε. Από την Τοπική Νομαρχιακή Υπηρεσία
- στ. Τυχαία
- ε. Δεν ξέρω

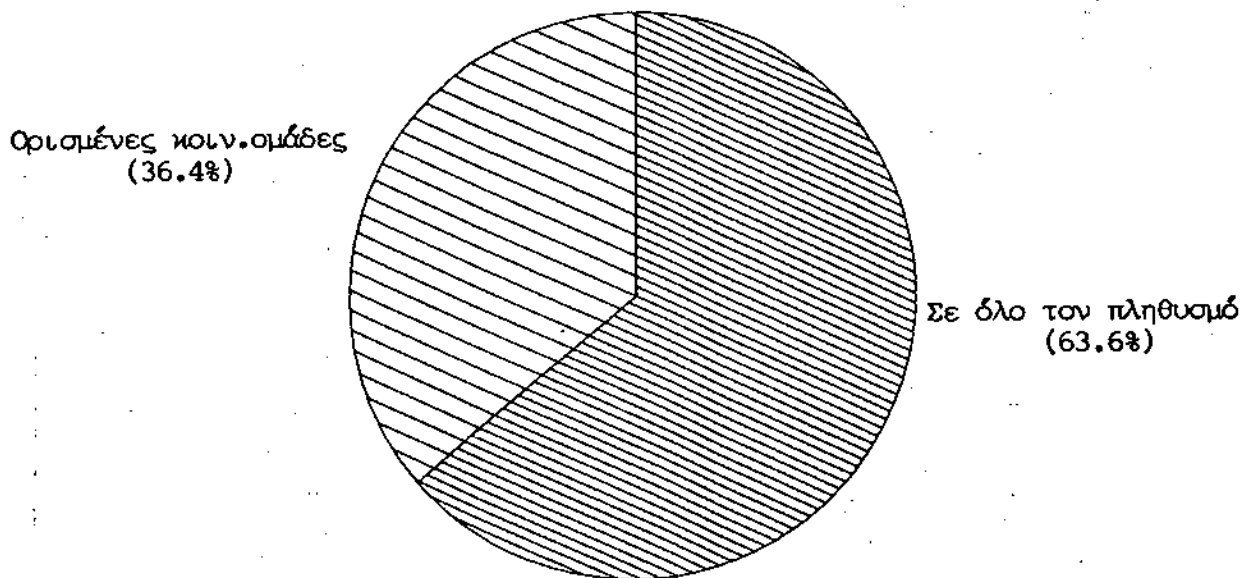
ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 39

Λόγοι που οι εξυπηρετούμενοι της υπηρεσίας ζητούν ως επί το πλείστον οικονομική βοήθεια

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 20

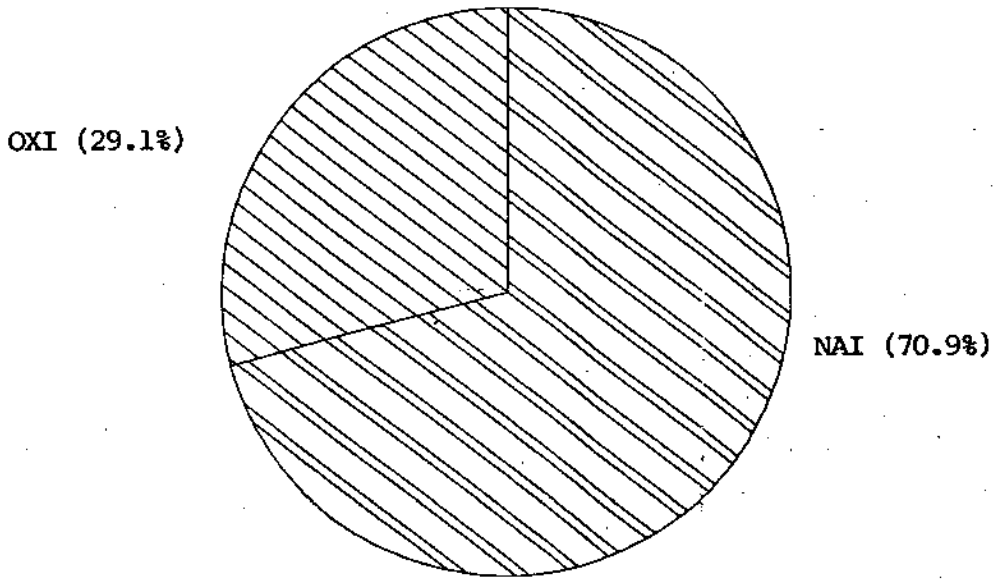
Σε ποιάς απευθύνονται τα προγράμματα της Υπηρεσίας

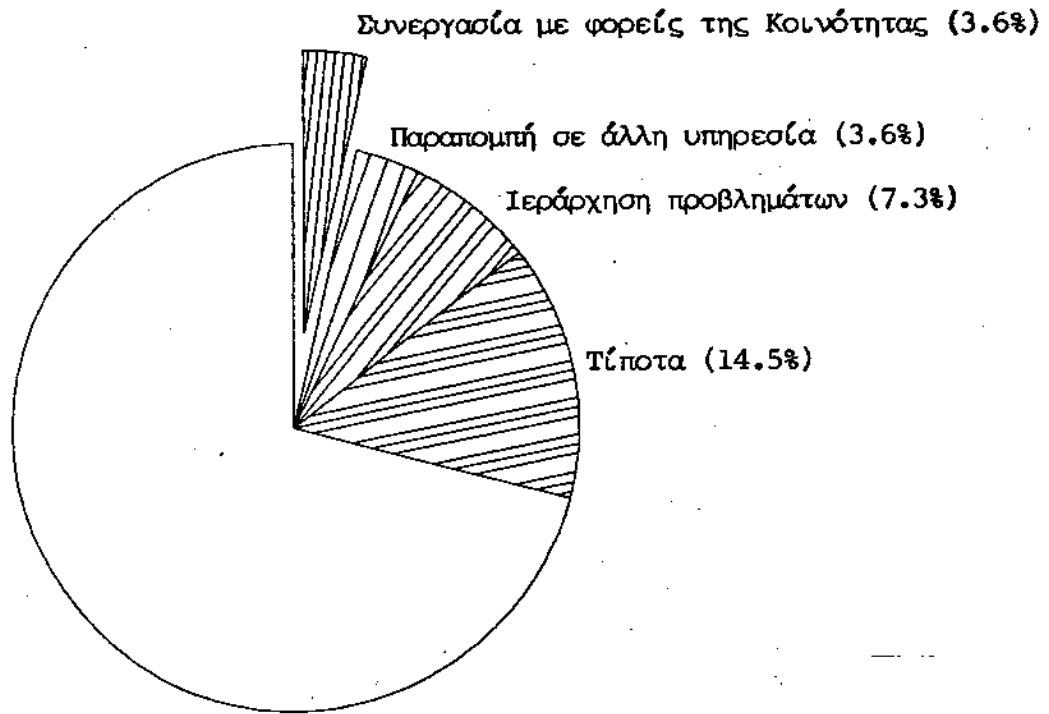
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 21

Η δυνατότητα των Κ.Α. να συνεργάζονται με τους εξυπηρετούμενους

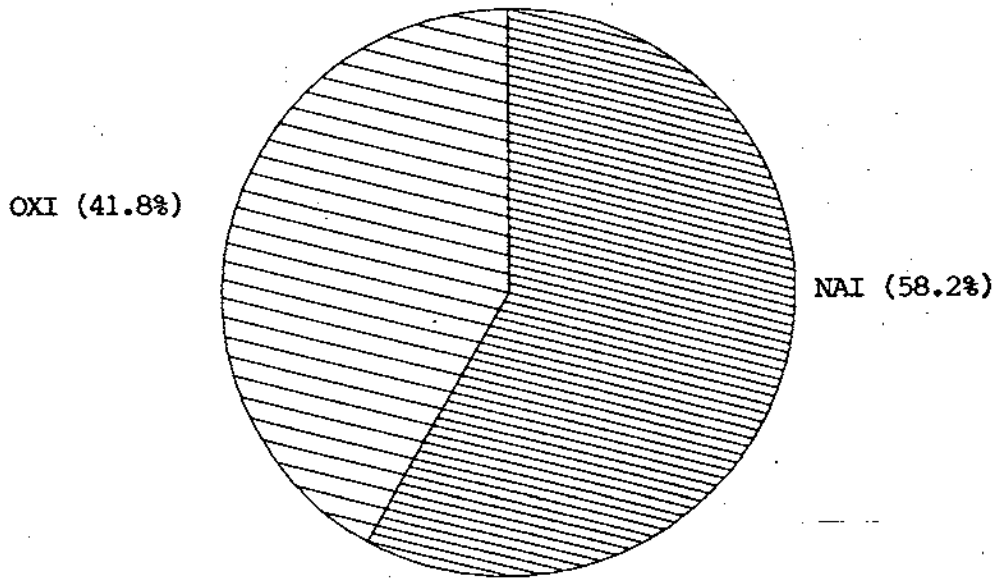
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 22 .

Τρόποι αντιμετώπισης, της έλλειψης χρονικής δυνατότητας των Κ.Α. να συνεργάζονται με τους εξυπηρετούμενους.

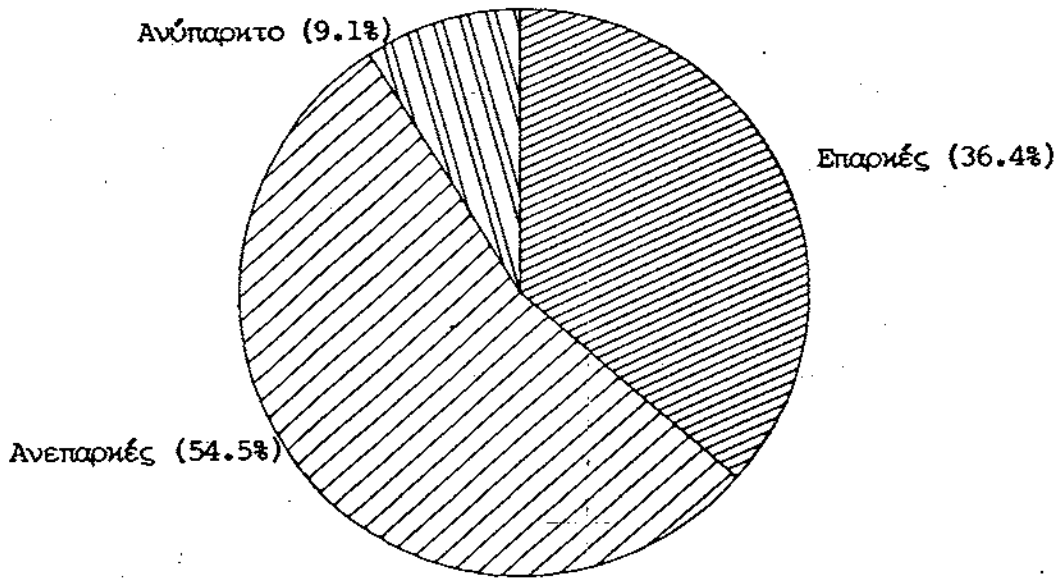
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 23

Οι απόψεις για την αλλαγή του ρόλου του Κ.Α.

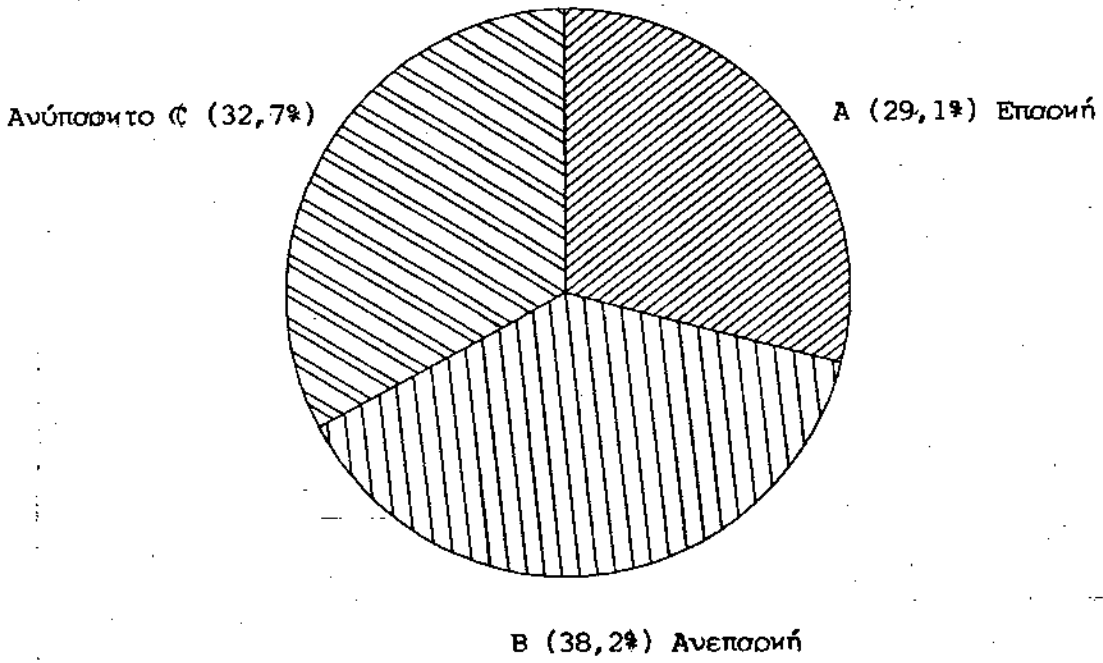

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 24

Διατιθέμενα μέσα: Τηλέφωνο

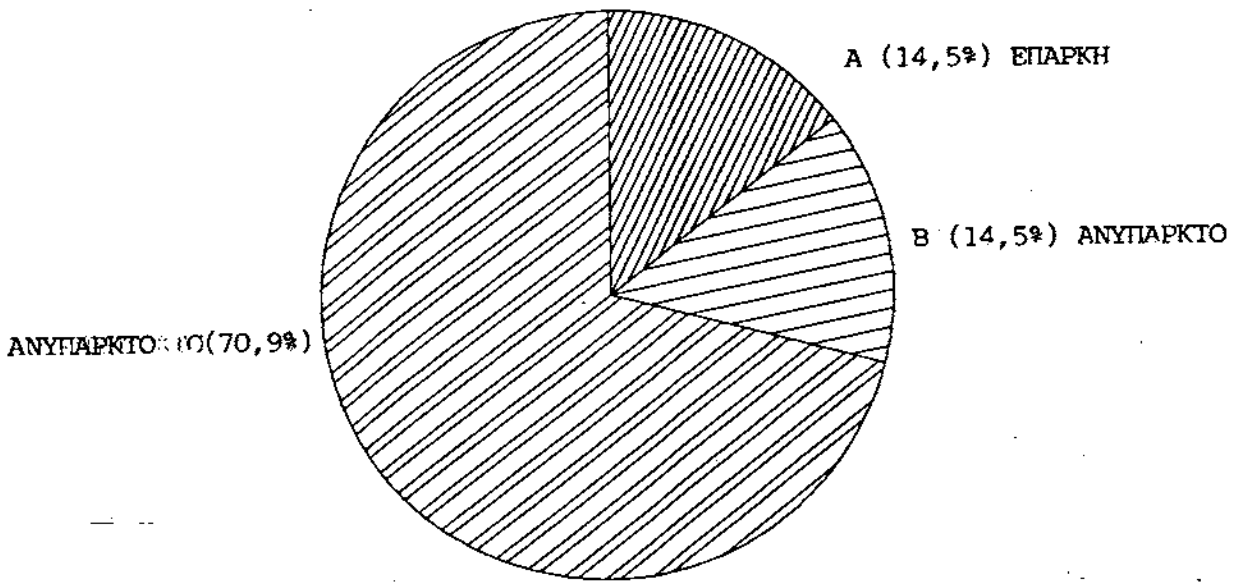

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 25
Διατιθέμενα μέσα: Αυτοκίνητο

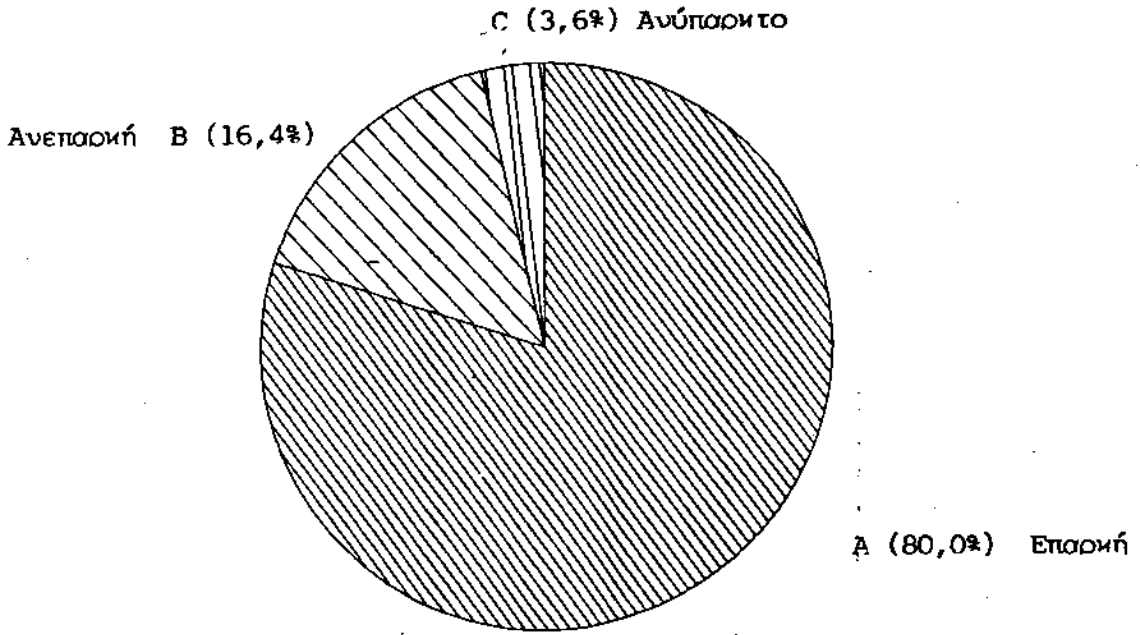
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 26

ΔΙΟΤΙΘΕΜΕΝΟ ΜΕΣΟ: ΧΩΡΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

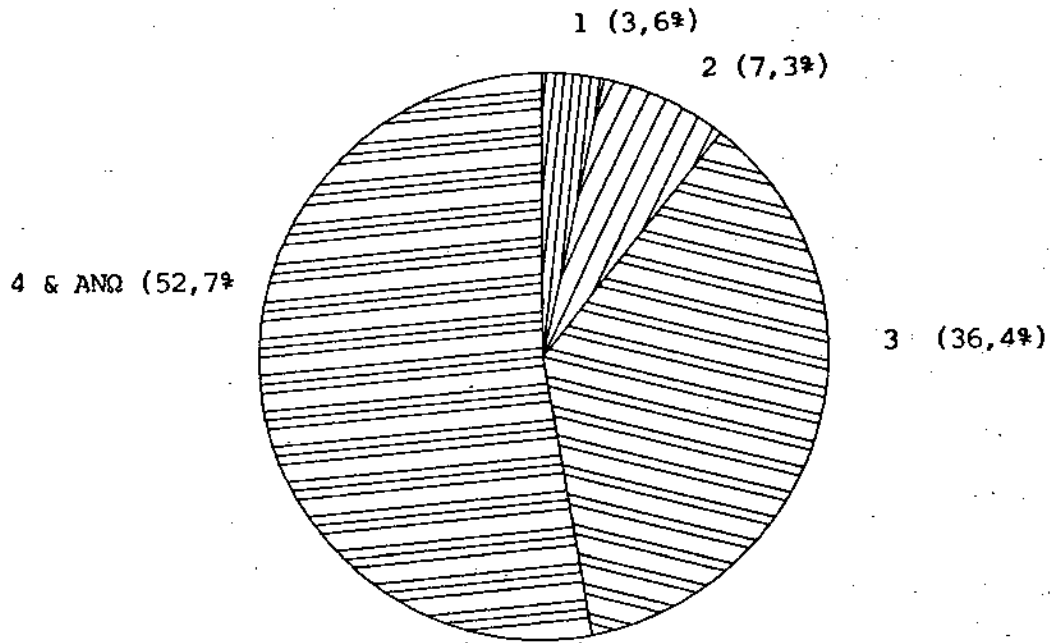
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 27

Διοτιθέμενα μέσα: Γραφική Ύλη

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ - 28

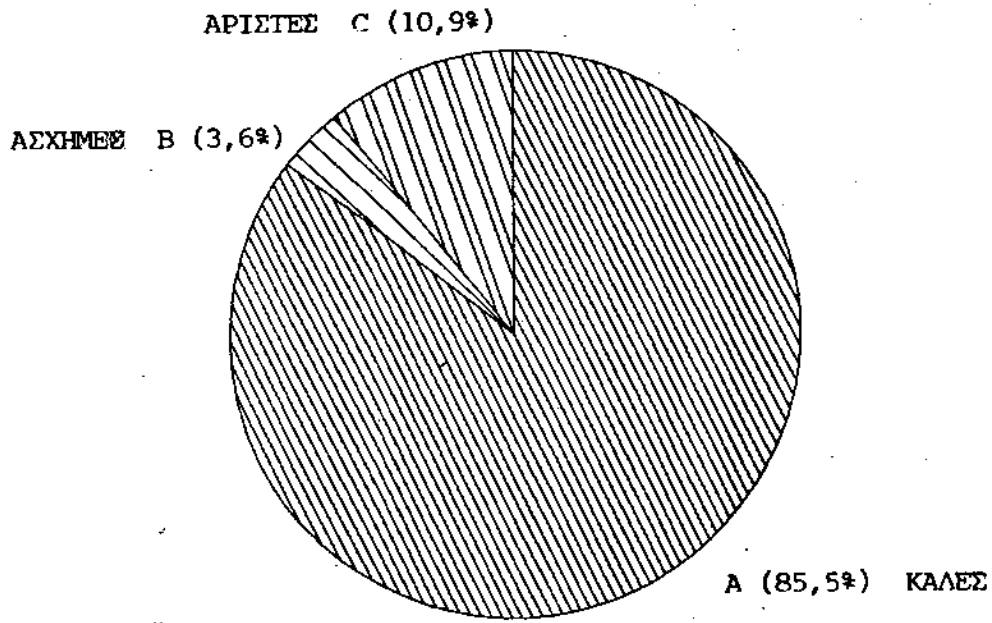
Αριθμός Κ.Α. που στεγάζονται στο ίδιο γραφείο

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 29

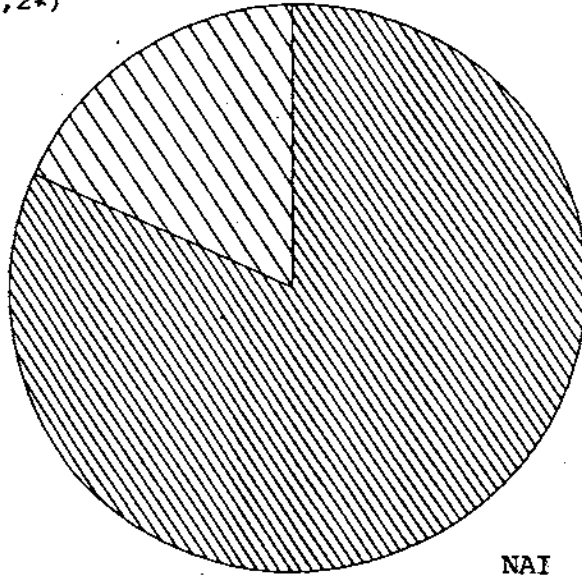
Σχέσεις Κ.Α.Α. - Διολιπτικών Υπολλήλων

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 30

Η Συνεργασία μεταξύ Κ.Α.-Διολιπητών

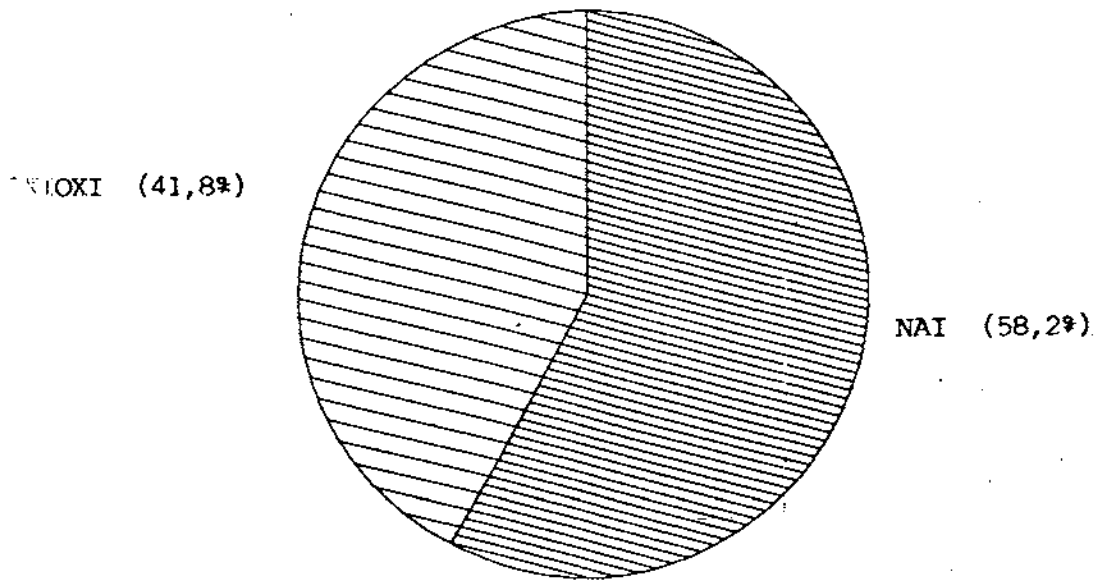
ΟΧΙ (18,2%)

ΝΑΙ (81,8%)

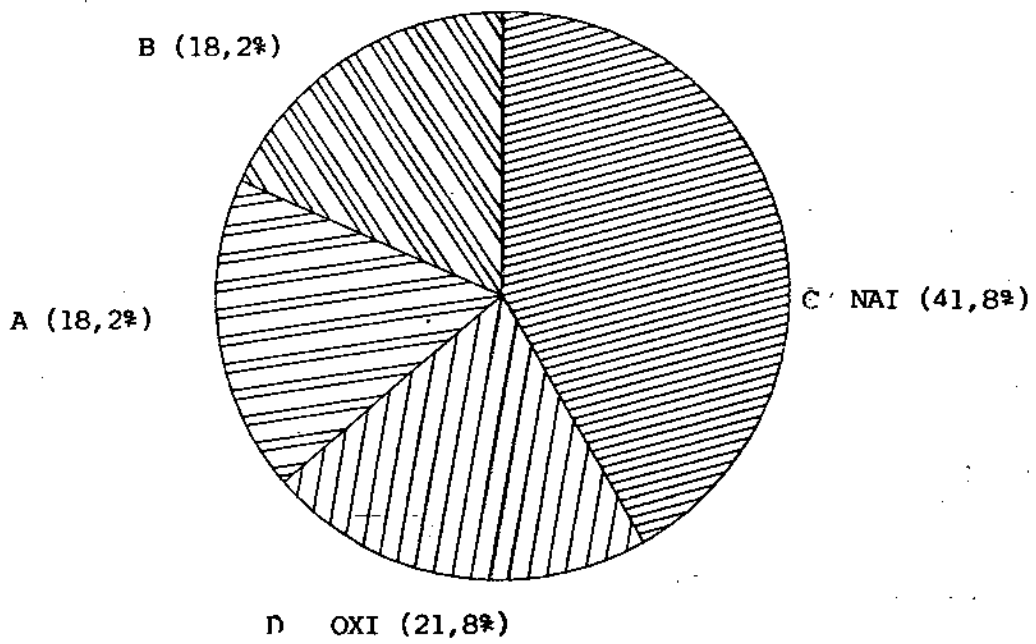
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 31

Γνώση του ρόλου του Κ.Α. από τους διοικητικούς υπαλλήλους

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 32

Η Λειτουργία της οργάνωσης

A. Κολύπητες οικονομικές ανάγκες

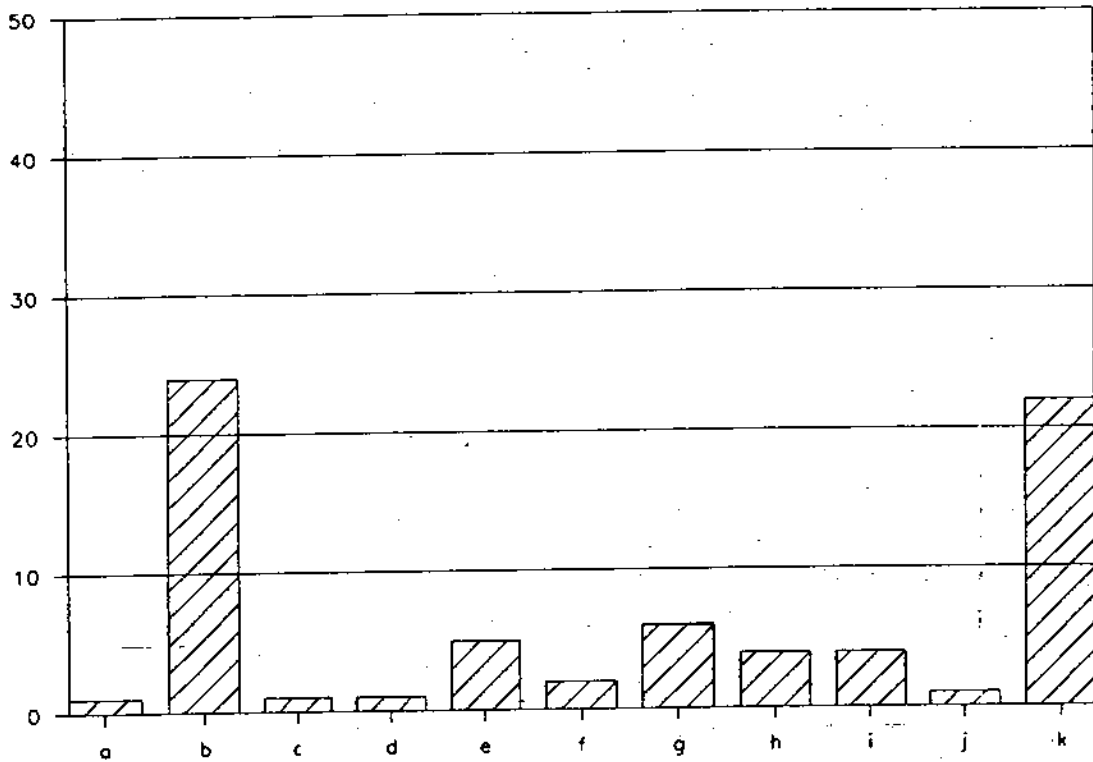
B. Εν μέσει

C. ΝΑΙ

D. ΟΧΙ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 33

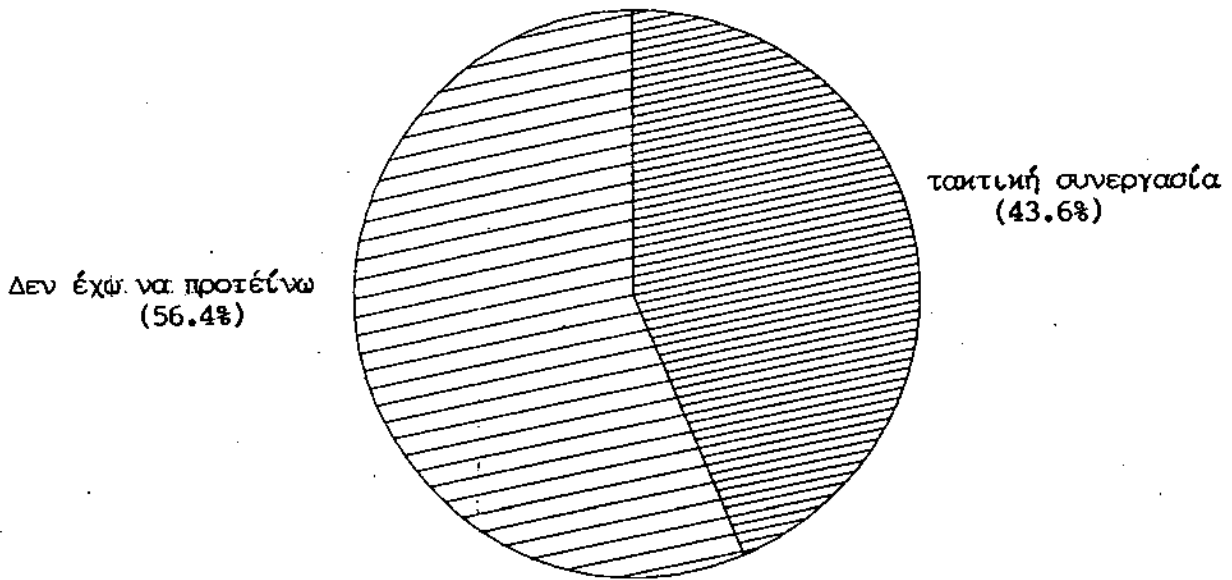
Προτάσεις που αφορούν την επικοινωνία Κ.Α. -εξυπηρετούμενου-οργάνωσης

- a. Μείωση της γραφειοκρατίας
- b. Παροχή μέσων στους Κ.Α.
- c. Αποκέντρωση των υπηρεσιών
- d. Συμμετοχή στα κέντρα λήψης αποφάσεων
- e. Δημιουργία περισσότερων πηγών εξυπηρέτησης
- f. Σωστή ενημέρωση του κοινού για την λειτουργία της υπηρεσίας
- g. Αύξηση του αριθμού των Κ.Α.
- h. Επιμόρφωση των Κ.Α.
- i. Αναδιάρθρωση της διοίκησης και οικονομίας των υπηρεσιών
- j. Εξειδίκευση Κοιν. Λειτουργιών
- k. Δεν έχω να προτείνω

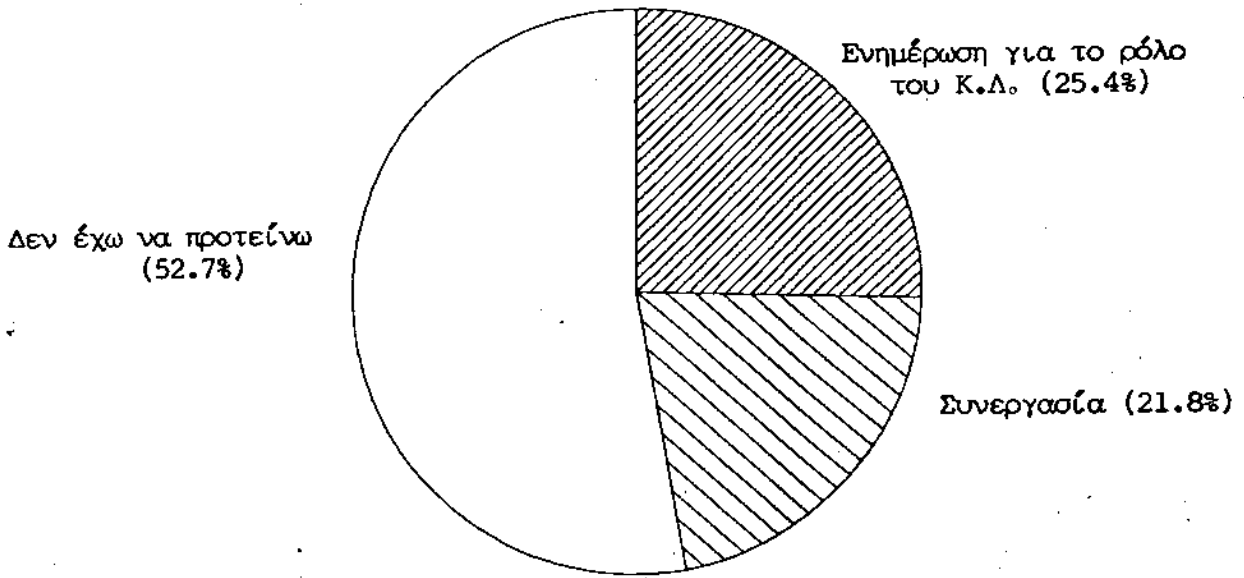
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 34

Προτάσεις που αφορούν τη σχέση των Κ.Α. μεταξύ τους

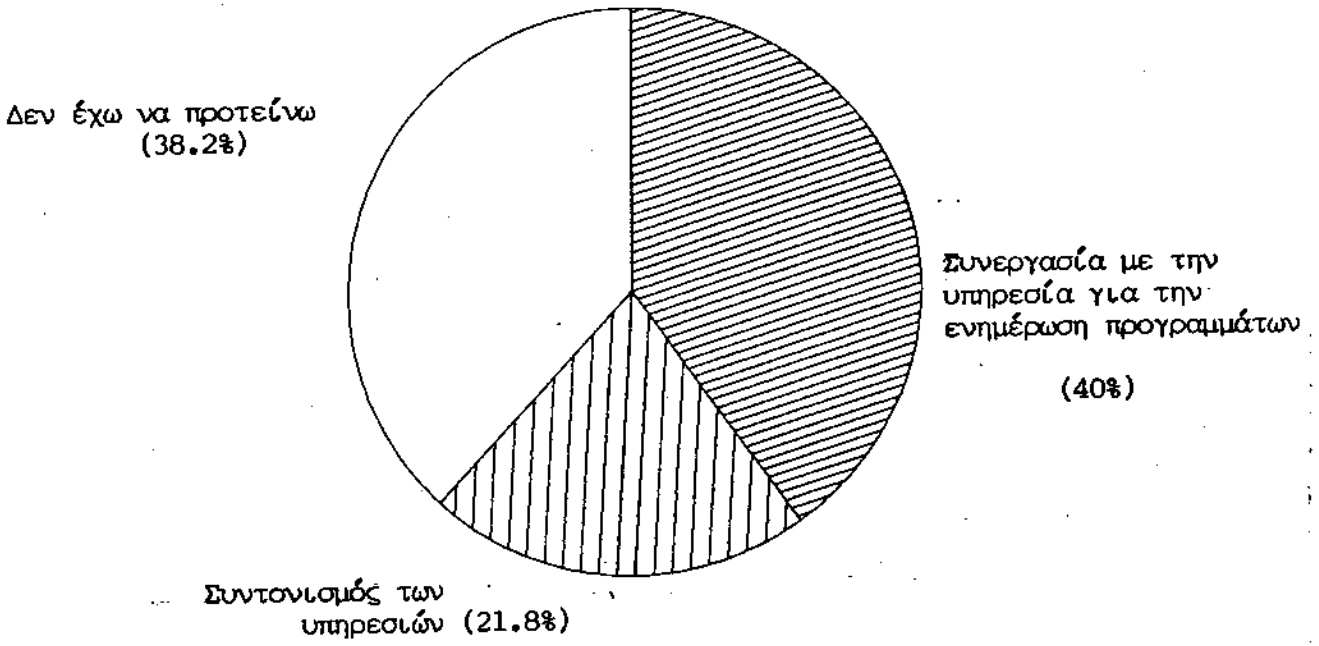
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 35

Προτάσεις, που αφορούν τη σχέση Κ.Α. και διοικητικών υπαλλήλων

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 36

Προτάσεις που αφορούν την σχέση των Κ.Λ. με άλλες υπηρεσίες

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α   Γ

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ

ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

«Περί καθορισμού του αντικείμενου έργασις του κοινωνικού λειτουργού»

Στό τέλος του προηγούμενου χρόνου δημοσιεύθηκε Προεδρικό Διάταγμα περί καθορισμού του αντικείμενου έργασις των κοινωνικών λειτουργών (Ε.Κ.Υ. Α', φ. 213 της 7 Δεκεμβρίου 1978). Το διάταγμα αυτό αποτελεί σημαντικό θεμέλιο στη προώθηση του ελαγξίματος, διότι αναγνωρίζει την πολύπλευρη δραστηριότητα του κοινωνικού λειτουργού, και σε τομείς λιγώτερο καθιερωμένους, όπως είναι, η εργασία, η εκπαίδευση, η κοινοτική αργάνωση και ανάπτυξη. Παράλληλα, κατοχυρώνει τον κοινωνικό λειτουργό, ώστε να μη χρησιμοποιείται σε δραστηριότητες ξένες προς την κοινωνική εργασία. Για την αντιμετώπιση των αναγνωστών μας, παραθέτουμε το κείμενο του διατάγματος

Έχοντας υπ' όψιν: 1. Την διάταξη του άρθρου 4 του ν.δ. 105/1974 περί τροποποίησης και συμπλήρωσης διατάξεων των ν.δ. 4018/1969, περί του θεσμού των Κοινωνικών Λειτουργών και του εις εκτέλεσιν τούτου εκδοθέντος θ.δ. 310/1962. 2. Την υπ' αριθ. 704/1978 γνωμοδότησιν του Συμβουλίου της Επικρατείας, προτάσει των Υπουργών Προεδρίας Κυβερνήσεως, Δικαιοσύνης, Εσωτερικών, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εργασίας και Κοινωνικών Υπηρεσιών αποφασίζομεν:

Καθορίζομεν το αντικείμενον έργασις των κοινωνικών λειτουργών, γενικώς, και ειδικώτερον κατά Τομέα, παροχής Κοινωνικών Υπηρεσιών ως ακολούθως:

Άρθρον 1

Αντικείμενον έργασις κοινωνικών λειτουργών, γενικώς

Ο κοινωνικός λειτουργός, εν τη άσκήσει του έργου του, επιδιώκει, διά χρη-

σιμοποίησης μεθόδων κοινωνικής εργασίας και της συνεργασίας άλλων ειδικών, ως Ιατρών, ψυχολόγων, συμβούλων επαγγελματικού προσανατολισμού, κοινωνιολόγων, εκπαιδευτικών, εκπαιδευτικών αδελφών και άλλων να συμβάλη εις την πρόληψιν ή την αντιμετώπισιν προβλημάτων ατόμων ή κοινωνικών ομάδων, εις την διατήρησιν ή αποκατάστασιν της Ισορροπίας μεταξύ ατόμου και περιβάλλοντος αυτού ως και εις την εν γένει κοινωνικήν ανάπτυξιν και ευημερίαν.

Άρθρον 2

Τομέας Κοινωνικής Προνοίας

1. Ο κοινωνικός λειτουργός εις τον τομέα της κοινωνικής προνοίας συμβάλλει εις την πρόληψιν και εις την αντιμετώπισιν ψυχοκοινωνικοοικονομικών προβλημάτων κατηγοριών πληθυσμού, ατινες υπό την πίεσιν κοινωνικοοικονομικών μεταβολών, έκτάκτων συμβάντων ή προβλημάτων προκαλουμένων εκ διαφόρων αίστιων, πε-

ριήλθον ή κινδυνεύουν να περιέλθουν εις κατάστασιν άδυναμίας, τρωχομυγής, τον εις τή κοινωνικόν περιβάλλον.

2. Προς τούτο ο κοινωνικός λειτουργός άφ' ενός μόν διαρευνά τής συνθήκας ή καταστάσεως, εκ των όποιων περιήλθον ή δυνατόν να περιέλθουν άτομα ή κοινωνικά όμάδες εις κατάστασιν άνάγκης, άφ' άλλου δέ παρέχει προς αυτούς ειδικής κοινωνικής ύπηρεσίας, ιδίως ενημερωτικός, συμβουλευτικός και επίδοθητικός χαρακτήρες. επί σκοπώ άξιοποίησης των διατιθεμένων ύπερ αυτών μέσων και των ίδιων αυτών ίκανοτήτων.

3. Αί δραστηριότητες του κοινωνικού λειτουργού εις τον τομέα της κοινωνικής προνοίας άρρούν εις την πρόληψιν ή την αντιμετώπισιν των περιών ή παράγχατος Ι του παρόντος άρθρου προβλημάτων. επί των εξής κυρίως περιπτώσεων:

α) Πιλληγάντων εξ άπροβλέπτων και έκτάκτων συμβάντων (π.χ. θεομηνία, πυρκαϊά κ.λ.π.). β) Στερωμένων έπαρκών ή καταλλήλων μέσων κατοικίας ή σωματικώς άποκαθισταμένων. γ) Προσφύγων, παλινοσταθόντων ή μεταναστών. δ) Ύπερηλικών. ε) Πίστης φύσεως άναπήρων. στ) Οικονομικός άδυνατών. ζ) Τών εις έβρύματα κλειστής περιθάψεως τομέως κοινωνικής προνοίας περιθαλπομένων ή έξερχομένων εξ αυτών, και η) Περιπτώσεων κατά τής όποιας καθίσταται δυσχερής ή έμκληή έξεταγωγή των λειτουργών της οικογενείας και ή εκπλήρωσις της άποστολής της; ως κοινωνικής έμάδος και θεσμού γενικώτερον.

Άρθρον 3

Τομέας ύγείας

1. Ο κοινωνικός λειτουργός εις τον τομέα της ύγείας συμβάλλει εις την πρόληψιν ή την αντιμετώπισιν συνασθηματικών ή κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων, δημιουργουμένων συναπειρά καταστάσεων κλονισμού σωματικής ή ψυχικής ύ-

γείας ατόμων, ή έπειλομένου εις την προσωπικότητα αυτών ή εις έτερας διαμενεις καταστάσεις του περιβάλλοντός των, άτινα καθίσταται δυσχερή; το διαγνωστικόν έργον ή την έπαρηγογήν μέτρων θεραπειάς.

2. Το έργον του κοινωνικού λειτουργού εις τον τομέα της ύγείας συνίσταται, άφ' ενός μόν εις την διαρεύνησιν των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, ατινες αποτελοθν τους γενεσιουργούς λόγους των εν τή προηγούμενη παραγράφω προβλημάτων, άφ' άλλου δέ εις την παροχήν ειδικών κοινωνικών ύπηρεσιών ενημερωτικού, συμβουλευτικού και επίδοθητικού χαρακτήρος, προς τή άσθηή και τους οικείους του, επί σκοπώ συμβόλης, εις τήν έκπιτυχίαν του διαγνωστικού και θεραπευτικού έργου και την έμκληήν έπανένταξιν του λαθόντος εις τή κοινωνικόν περιβάλλον.

3. Η δραστηριότης του κοινωνικού λειτουργού εις τον τομέα της ύγείας άναπτύσσεται ένός πλαισίου συνεργαστημένης κοινωνικής ύπηρεσίας, ιδίως νοσηλεύτικού έβρύματος ή κέντρου ψυχικής ύγείας (διαγνωστικού, συμβουλευτικού, θεραπευτικού χαρακτήρος).

Άρθρον 4

Τομέας Κοινωνικής Άσφαλίσεως

1. Ο κοινωνικός λειτουργός εις τον τομέα της κοινωνικής άσφαλίσεως συμβάλλει εις την πρόληψιν ή την αντιμετώπισιν συνασθηματικών ή κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων ήσφαλισμένων ή προστατευμένων ύπ' αυτών ατόμων, άτινα ύπό την πίεσιν ή τής συναπειράς άσφαλιστικού τινός κινδύνου, ως επαγγελματικού άτυχήματος, άσθενείας, άναπηρίας, γήρατος, και θανάτου ή άλλου λόγων, άδυνατοθν να άξιοποιήσουν έπαρκως και καταλλήλως τής διατιθειμένης ύπό του άσφαλιστικού φορέως ύπηρεσίας ή άλλικής παροχής.

2. Το έργον του κοινωνικού λει-

τουργού εις τὴν τομὴν τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλείας, συνίσταται ἀπ' ἐνός μὲν εἰς τὴν διαρεύνησιν τῶν συνθηκῶν, αἵτινες ἀποτελοῦν τοὺς γενεσιουργοὺς λόγους τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ προβλημάτων, ἀπ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν παροχὴν εἰδικῶν κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν ἀνημερωτικοῦ, συμβουλευτικοῦ καὶ ἐπιδοθηθικοῦ χαρακτῆρος πρὸς τὰ ἐν λόγῳ ἄτομα ἢ τὸ περιβάλλον των, δι' ἀποταξιατικώτερων ἀξιοποιοῦσιν τῶν ὑπὸ τοῦ ἀσφαλιστικοῦ φορέως διατιθεμένων μέσων ἢ ὑπηρεσιῶν.

Ἄρθρον 5

Τομεὺς ἐπαγγελματικοῦ προανατολισμοῦ - ἐργασίας

1. Ὁ κοινωνικὸς λειτουργὸς εἰς τὴν τομὴν τῆς ἐργασίας συμβάλλει εἰς τὴν πρόληψιν ἢ ἀντιμετώπισιν ψυχοκοινωνικοκοινωνικῶν προβλημάτων ἀτόμων, εἴτε πρᾶσομαζωμένων ἢ ἐνταχθῶν εἰς τὸν ἐπαγγελματικὸν χῶρον, εἴτε ἐπαγγελματικῶς ἀπασχολούμενων, ἅτινα ὑπὸ τὴν πίεσιν ὡσιμενῶν συνθηκῶν ἢ καταστάσεων δυσχεραίνονται νὰ προσανατολισθῶν ἐπαγγελματικῶς ἢ νὰ προσαρμοσθῶν καὶ νὰ ἀποδώσουν εἰς τὴν ἐργασίαν των.

2. Τὸ ἔργον τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ εἰς τὴν τομὴν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προανατολισμοῦ καὶ τῆς ἐργασίας συνίσταται εἰς τὴν διαρεύνησιν τῶν συνθηκῶν πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν αἰτίων, ἅτινα ἀποτελοῦν τοὺς γενεσιουργοὺς λόγους τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ προβλημάτων καὶ τὴν παροχὴν πρὸς τὰ ἄτομα καὶ τὸ περιβάλλον των εἰδικῶν ὑπηρεσιῶν ἀνημερωτικοῦ, συμβουλευτικοῦ καὶ ἐπιδοθηθικοῦ χαρακτῆρος, ἐπι σκοπῶν πληρεστέρως ἀξιοποιήσεως τῶν ὑπὲρ αὐτῶν διατιθεμένων μέσων, τόσον κατὰ τὴν φάσιν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προανατολισμοῦ καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς τῶν κκαρτίσεως, ὅσον καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαγγελματικῆς τῶν προσαρμογῆς καὶ ἐργασίας.

3. Ἡ δραστηριότης τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ εἰς τὴν τομὴν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προανατολισμοῦ καὶ τῆς ἐργασίας ἀναπτύσσεται ἐντὸς πλαίσιου ὀργανωμένης κοινωνικῆς ὑπηρεσίας τῶν πίσεως φύσεως φορέων ἐπαγγελματικοῦ προανατολισμοῦ καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευστος, (Κέντρα Ἐπαγγελματικοῦ Προανατολισμοῦ, Μαθητείας κ.ἄ.), κοινωνικῆς προστασίας (οἰκογενεαί, Κέντρα Ἐργαζομένης Νεότητος κ.ἄ.) καὶ ἐργασίας (ὑπηρεσίαι ἀπασχολήσεως, δημογραφικαὶ καὶ λοιπαὶ ἐπιχειρησιακαὶ μονάδες).

Ἄρθρον 6

Τομεὺς ἐκπαίδευστος

1. Ὁ κοινωνικὸς λειτουργὸς εἰς τὴν τομὴν τῆς ἐκπαίδευστος συμβάλλει εἰς τὴν πρόληψιν ἢ ἀντιμετώπισιν συναισθηματικῶν ἢ κοινωνικοκοινωνικῶν προβλημάτων μαθητῶν καὶ σπουδαστῶν, ὅτινες ὑπὸ τὴν πίεσιν ὡσιμενῶν ἀτομικῶν ἢ οἰκογενειακῶν συνθηκῶν ἢ καταστάσεων ἢ ἐτέρων κοινωνικῶν αἰτίων, ἀδυνατοῦν νὰ προσαρμοσθῶν εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν χῶρον καὶ νὰ ἀξιοποιήσουν ἰσχυρῶς τὰ διὰ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἢ ἐτέρων προγραμμάτων διατιθέμενα ὑπὲρ αὐτῶν μέσα.

2. Τὸ ἔργον τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ εἰς τὴν τομὴν τῆς ἐκπαίδευστος συνίσταται εἰς τὴν διαρεύνησιν τῶν συνθηκῶν, αἵτινες ἀποτελοῦν τοὺς γενεσιουργοὺς λόγους τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ προβλημάτων, εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν ἀνωτέρω ἀτόμων καὶ τὴν παροχὴν πρὸς αὐτὰ καὶ τὸ περιβάλλον των, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προσωπικοῦ καὶ τοῦ συμβουλίου ἐπαγγελματικοῦ προανατολισμοῦ, εἰδικῶν ὑπηρεσιῶν ἀνημερωτικοῦ, συμβουλευτικοῦ καὶ ἐπιδοθηθικοῦ χαρακτῆρος, προκειμένου ταῦτα, αἰρουμένων ἢ ἀμεδυστομένων τῶν ἐν λόγῳ δυσχερειῶν νὰ ἐνταχθῶν ἐπιτυχῶς εἰς τὸν ἐκπαιδευτικὸν χῶρον, νὰ ἀναπτύξουν ἰσικοδομητικὰς

σχέσεις μετὰ τὸν περιβάλλοντος των καὶ νὰ ἀποσαφηνισθῶν τῶν ὑπὲρ αὐτῶν παρεχόμενων ὑπηρεσιῶν.

3. Ἡ δραστηριότης τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ εἰς τὴν τομὴν τῆς ἐκπαίδευστος ἀναπτύσσεται ἐντὸς πλάσιου ὀργανωμένης κοινωνικῆς ὑπηρεσίας ἐκπαιδευτικοῦ ἴδρυματος, οἰκογενεαί ἐκπαιδευτικῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἄρθρον 7

Τομεὺς ἐγκληματοκτότου

1. Ὁ κοινωνικὸς λειτουργὸς εἰς τὴν τομὴν τῆς ἐγκληματοκτότου συμβάλλει τῇ συνεργασίᾳ ἐτέρων εἰδικῶν, εἰς τὴν πρόληψιν ἢ ἀντιμετώπισιν συναισθηματικῶν ἢ κοινωνικοκοινωνικῶν προβλημάτων, ἀτόμων, ἅτινα περιέρχονται εἰς κατὰστατον κοινωνικὸν κινδύνου, ἢ ὁποπίπτουν εἰς ἀντικοινωνικὴν ἢ ἐγκληματοκτὴν συμπεριφορὰν καὶ μερικῶς διὰ τὴν κοινωνικὴν ἐπανάστασιν αὐτῶν.

2. Τὸ ἔργον τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ εἰς τὴν τομὴν τῆς ἐγκληματοκτότου συνίσταται ἀπ' ἐνός μὲν εἰς τὴν διαρεύνησιν τῶν συνθηκῶν ἢ καταστάσεων, αἵτινες ἀποτελοῦν τοὺς γενεσιουργοὺς λόγους τοῦ κοινωνικοῦ κινδύνου ἢ τῆς ἀντικοινωνικῆς ἢ ἐγκληματοκτῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ ἀτόμων, ἀπ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν παροχὴν πρὸς αὐτὰ καὶ τὸ περιβάλλον των εἰδικῶν ὑπηρεσιῶν ἀνημερωτικοῦ, συμβουλευτικοῦ καὶ ἐπιδοθηθικοῦ χαρακτῆρος, προκειμένου ταῦτα, διὰ τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν διατιθεμένων ὑπὲρ αὐτῶν μέσων νὰ ἐπιτύχουν ὁμαλὰς ψυχοκοινωνικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ περιβάλλοντος των, νὰ ἀποκατασταθῶν κοινωνικῶς καὶ ἐπαγγελματικῶς καὶ νὰ ἀποδοῦν δημιουργικὰ μέλη τῆς κοινωνίας.

3. Ἡ δραστηριότης τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ εἰς τὴν τομὴν τῆς πρόληψως καὶ καταστολῆς τῆς ἐγκληματοκτότου, ἀναπτύσσεται ἐντὸς πλάσιου συγκεκριμένης κοινωνικῆς ὑπηρεσίας ὑπὲρ τῶν

ἐν παραγράφῳ 1 τοῦ παρόντος ἀτόμων, εἴτε διαπερνούτων ἐν ἐλευθερίᾳ (Ἰπηρεσίαι Ἐπιμελητῶν Ἀγγλίκων, Ἐταιρεία Προστασίας Ἀγγλίκων, Ἐταιρεία Προστασίας Ἀποφυλακισθέντων κ.ἄ.), εἴτε τελοῦντων ὑπὸ περιορισμῶν (Ἰδρύματα Ἀγωγῆς Ἀγγλίκων, Συμφωνιστικὰ Καταστήματα Ἀγγλίκων, Φυλακαὶ κ.ἄ.).

Ἄρθρον 8

Τομεὺς Κοινωνικῆς Ὄργανώσεως καὶ Ἀναπτύξεως

1. Ὁ κοινωνικὸς λειτουργὸς εἰς τὴν τομὴν τῆς κοινωνικῆς ὀργανώσεως καὶ ἀναπτύξεως συμβάλλει εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν καὶ συναισθηματικὴν προσέγγισιν τῶν κατοίκων περιοχῆς τῆς καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν μεταξὺ αὐτῶν πνεύματος συνεργασίας, κοινωνικῆς εὐθύνης, καὶ ἀλληλεγγύης.

2. Διὰ τῶν ἐν λόγῳ ὑπηρεσιῶν τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ σκοπεῖται ἰδίαι:

α) Ἡ εὐαισθητοποίησις τῶν παραγόντων καὶ κατοίκων τῆς περιοχῆς εἰς θέματα κοινῆς ἐνδιαφέροντος ἢ ὑφιστάμενα κοινωνικὰ προβλήματα.

β) Ἡ ἐπιμετοποίησις πρὸς ἀνάπτυξιν πνεύματος συλλογικῆς εὐθύνης καὶ δράσεως εἴτε κατὰ τὴν διαρεύνησιν καὶ προώθησιν θεμάτων κοινῆς ἐνδιαφέροντος, εἴτε κατὰ τὴν πρόληψιν ἢ ἀντιμετώπισιν προβλημάτων τῆς κοινότητος.

γ) Ἡ ἐνθάρρυνσις καὶ ἡ ἐνεργοποίησις τῆς συλλογικῆς κοινωνικῆς δράσεως, κατὰ τὴν προώθησιν ἢ ἀντιμετώπισιν τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐκφίῳ θεμάτων ἢ προβλημάτων.

Εἰς τὸν ἐπί των Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν Ὑπουργόν, ἀντίθετον τὴν δημοσίευσιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος π. διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 29 Νοεμβρίου 1978

ΑΠ Ο Φ Α Σ Ι Σ

Υφυπουργού Κοινωνικῶν Υπηρεσιῶν
Υπ'ἀριθ. ΔΙα/5716/8 Αύγουστου 1974 "Περί ἀρμοδιοτήτων
τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργιῶν τοῦ Υπουργείου Κοινωνικῶν
Υπηρεσιῶν" (Φ.Ε.Κ. 830/23-8-74 τεῦχος Β.)

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Ἐχόντες ὑπ'ὄψιν τὴν διάταξιν τῆς παραγράφου 3 τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ
Κ.Δ/τος 272/74 "Περί συστάσεως Κλάδου καὶ τακτικῶν θέσεων Κοινωνικῶν
Λειτουργιῶν παρὰ τῷ Υπουργεῖο Κοινωνικῶν Υπηρεσιῶν καὶ τὴν διὰ τοῦ
Κ.Δ/τος τοῦτου ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν, τὰ ἄρθρα 3-6 τοῦ Β. Δ/τος
690/61 "περὶ ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος Κοινωνικῶν Λειτουργῶν", τὸ
ἐν γένει ἀντικείμενον τοῦ ἔργου τῶν ἐν λόγῳ ὀργάνων, ὡς τοῦτο καθο-
ρίζεται ἐν τῷ ἄρθρῳ 10 τοῦ Π.Δ/τος 335/27-9-73 "Περί καθορισμοῦ τῶν
ἐπαγγελματικῶν δικαιωμάτων τῶν ἀποφοίτων τῶν Τμημάτων καὶ Κοινωνι-
κῶν Λειτουργῶν τῶν Σχολῶν Παραϊατρικῶν ἐπαγγελμάτων τῶν ΚΑΤΕ", ὡς
καὶ τὰ ὑπὸ τῶν περιφερειακῶν Υπηρεσιῶν ἀρμοδιότητος τοῦ Υπουργείου
ἐφαρμοζόμενα προγράμματα, ἀποφασίζομεν:

Καθορίζομεν τὰς ἀρμοδιότητας τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν τοῦ
Υπουργείου Κοινωνικῶν Υπηρεσιῶν ὡς ἀκολουθεῖ:

1. Αἱ ἀρμοδιότητες τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν τοῦ Υπουργείου Κοι-
νωνικῶν Υπηρεσιῶν, ἀναφέρονται εἰς δραστηριότητας ἀσκοποῦσας, τόσον
εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ προαγωγὴν τῆς Κοινωνικῆς Ἐργασίας ἐν τῇ χώρῃ,
ὅσον καὶ εἰς τὴν ἀποτελεσματικωτέραν ἀξιοποίησιν τῶν ὑπὸ τοῦ Υπουρ-
γείου τοῦτου λαμβανομένων μέτρων κοινωνικῆς προστασίας.

2. Εἰς τὰς ἀρμοδιότητας τῶν ἐν λόγῳ ὀργάνων περιλαμβάνονται
ἰδίᾳ:

α. Ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κρατικῶν προγραμμάτων Κοι-
νωνικῆς Προστασίας:

(1) Διὰ τῆς διενεργείας ψυχοκοινωνικοοικονομικῆς ἐρεῖνης ἐπὶ
περιπτώσεων ἀτόμων ἢ κοινωνικῶν ομάδων περιεχομένων εἰς κατάστασιν
ἀνάγκης καὶ ὑποβολῆς ἐγγράφου εἰσηγήσεως πρὸς τὸν σκοπὸν λήψεως ἐξα-
τομικευμένου μέτρου κατὰ τὴν ὑπαγωγὴν τῶν περιπτώσεων τοῦτων εἰς
τὰ ἐφαρμοζόμενα ἐν λόγῳ προγράμματα.

(2) Διά τῆς παροχῆς κεραιτέρω συμπαραστάσεως πρὸς τοὺς ὑπαγομένους εἰς τὰ ὑπὸ τῆς Ὑπηρεσίας ἐφαρμοζόμενα προγράμματα, τῆς χρησιμοποίησιν "ἀρχῶν" καὶ "τεχνικῶν" τῶν μεθόδων Κοινωνικῆς Ἐργασίας, ἐπὶ σκοπῷ καλυτέρας ἀξιοποιήσεως τῆς παρεχομένης ὑλικῆς βοήθειας, ὡς καὶ προλήψεως ἢ ἀντιμετωπίσεως, καθ' ὃ μέτρον καθίσταται τοῦτο ἐνατόν, ἀτομικῶν ἢ οἰκογενειακῶν προβλημάτων, ἅτινα ἐπιτείνουν τὴν ἀνθρώπινην δυσπραγίαν καὶ συντελοῦν εἰς τὴν ἐπιστῆρσιν τῆς ἐξαρτήσεως τοῦ βοηθουμένου ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ του περιβάλλοντος.

β. Ἡ συνδρομὴ πρὸς τοὺς εἰς κατάστασιν ἀνάγκης ἐξρισκομένους, διὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀξιοποίησιν τῶν παρεχομένων δυνατοτήτων, ὑπὸ τῶν διαφόρων φ ο ρέων παροχῆς κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν, (προστασία οἰκογενείας καὶ νεότητος, γεροντικῆς ἡλικίας, ἀναπήρων, υγείας, ἀπαγγελῆσις κλπ.).

(1) Διά τῆς διανεργείας ψυχοκοινωνικοοικονομικῆς ἐρεῦνης καὶ ὑποβολῆς ἀρμοδίως σχετικῆς ἐκθέσεως, ἣτις ἀπαιτεῖται ἐκάστοτε πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ αἰτήματος.

(2) Διά τῆς ἐπικοινωνίας καὶ συνεργασίας μετὰ τῶν ἀρμοδίων παραγόντων τῶν ὡς ἀνω φ ο ρέων, πρὸς κινητοποίησιν τῶν ὑπ' αὐτῶν διατιθεμένων μέσων βοήθειας, ὡς καὶ τῆς παροχῆς τῶν ἀπαραιτήτων πληροφοριῶν καὶ κατευθύνσεων πρὸς τοὺς ἀμέσως ἐνδιαφερομένους διὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν ἔγκαιρον καὶ ὀρθὴν χρησιμοποίησιν τῶν μέσων τούτων καὶ καλυτέραν ἀξιοποίησιν τῆς ἐνὰ τούτων παρεχομένης βοήθειας.

γ. Ἡ διερεύνησις τῶν κοινωνικοοικονομικῶν συνθηκῶν τῶν "Κοινοτήτων", αἵτινες περιλαμβάνονται εἰς τὴν κατά τόπον ἀρμοδιότητα αὐτῶν, τῶν ἀπασχολούντων τοὺς κατοίκους τῶν περιοχῶν τούτων κοινωνικῶν προβλημάτων, τῶν δυνατοτήτων καὶ τοῦ βαθμοῦ καλύψεως κοινωνικῶν ἀναγκῶν ὑπὸ τῶν φ ο ρέων Κοινωνικῆς Προστασίας καὶ γενικώτερον διὰ τῶν ἐφαρμοζομένων μέτρων κοινωνικῆς πολιτικῆς.

δ. Ἡ ὑποβοήθησις τῶν παραγόντων τῶν Κοινοτήτων, εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ἐπιστημονικῶν προβλημάτων ὡς καὶ τῶν ἐπιπτώσεων τούτων εἰς τὴν καθόλου ζωὴν τῆς Κοινοῦτος, πρὸς ἀξιοποίησιν τῶν ὑφισταμένων κοινωνικῶν πόρων ἢ τὴν δημιουργίαν νέων πρὸς ἀντιμετώπισιν κοινωνικοῦ τινος προβλήματος, ὡς καὶ τὴν καλλιέργειαν μεταξὺ τῶν κατοίκων πνεύματος, κοινωνικῆς εὐθύνης καὶ ἀλληλεγγύης.

- 3 -

ε. Ἡ παρακολούθησις τοῦ ἔργου τῶν ἐθελοντικῶς ἀπασχολουμένων εἰς τοὺς φορεῖς Κοινωνικῆς Προστασίας τῆς περιφέρειας τῶν κ.ε.ε. παροχῆς πρὸς αὐτοὺς κατευθύνσεων διὰ τὴν ἀποτελεσματικώτεραν προσφορὰν κοινωνικοῦ ἔργου καὶ τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν καὶ βελτίωσιν τῆς ἐθελοντικῆς προσφορᾶς ὑπηρεσιῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ.

3. Πρὸς ἐπιτέλ εσιν τοῦ ὡς ἄνω ἔργου οἱ Κοινωνικοὶ Λειτουργοί, τηροῦντες τοὺς δεοντολογικοὺς κανόνας τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐχευεῖας, ὡς οὗτοι καθορίζονται εἰς τὰ ἄρθρα 3-6 τοῦ ὑπ'ἀριθ. 690/61 Β.Δ/τος.

α. Πραγματοποιοῦν συνεντεύξεις μετὰ τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων καὶ τῶν οἰκειῶν τῶν, τόσον ἐν τῇ Γραφείῳ ὅσον καὶ κατ'οἶκον ἢ ἀλλαχοῦ, ἐπισκεπτόμενοι αὐτοὺς ὁσάκις, κατὰ περίπτωσιν, παρίσταται τοιοῦτη ἀνάγκη.

β. Πραγματοποιοῦν ἐπισκέψεις, ἐπαφὰς ἢ συνεργασίας μετὰ τῶν ὑπηρεσιακῶν παραγόντων, ἀρχῶν ἢ φορέων παροχῆς κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν, διὰ τὴν προώθησιν τῶν ἀπαιτούμενων διαδικασιῶν πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐξυπηρετούμενων.

4. Ἡ διὰ τὴν ἐπιτέλ εσιν τοῦ ἐν γένει ἔργου τῶν οἰκοινωνικῶν λειτουργοῦν προγραμματίζουν τὰς ἐπί μέρους δραστηριότητας αὐτῶν, ἐπιμελοῦνται τῆς τηρήσεως τῶν προγραμματισθέντων, μεριμνοῦν διὰ τὴν τήρησιν καὶ ἐνημέρωσιν τῶν ἀτομικῶν φακέλων τῶν ὑπ'αὐτῶν χειροζομένων περιπτώσεων, καὶ τῶν φακέλων μελέτης "Κοινότητος", ὡς καὶ διὰ τὴν τήρησιν καὶ συγκέντρωσιν στατιστικῶν στοιχείων περὶ τοῦ συντελουμένου ὑπ'αὐτῶν ἔργου κατὰ τὰ ὑπὸ ἐγκυκλίων διοικητικῶν ὁδηγιῶν εἰδικώτερον καθοριζόμενα.

Ἡ ἰσχὺς τῆς παρούσης ἀρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς της διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.-

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 8 Αὐγούστου 1974

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΣΑΛΑΦΗΣ

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

- Βάγια Χριστίνα: <<Σχεδιασμός στην Κοινωνική Πρόνοια>> Εκλογή
Μάρτιος-Ιούνιος 1976, σελ. 17
- Brake-Baley: <<Η Κοινωνική Εργασία στο Κράτος Πρόνοιας>>
(Μετάφραση Θάνος Παπαδημητρίου), Πάτρα 1988
- Εξάρχου Οριέττα: <<Νέοι Προσανατολισμοί στην Κοινωνική Εργασία>>
Εκλογή, Σεπτέμβριος 1976, Σελ. 5-6
- English J., F.M. Martin: <<Social services in Scotland>>
Scottish Academic press 1983
- Ζάρναρη Όλγα και Ασπασιοπούλου Μαρία: <<Κράτος Πρόνοιας και
Κοινωνική Εργασία>>, Εκλογή Απρίλιος 1984, Σελ.3-6
- Ζωγράφου Ανδρέας: <<Επιμελώσεις για το μάθημα Οργάνωσης και Διοί-
κησης Κοινωνικών Υπηρεσιών>> Πάτρα 1989, Σελ.8-17
- Ηλιάδης Οδυσσέας: <<Συμβολή του Υπουργείου Κοινωνικών Υπηρεσιών
στην ανάπτυξη και προαγωγή της Κοινωνικής Εργα-
σίας>> Β΄ Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνικών Λειτουργών
Αθήνα 1981, Σελ. 58-66
- Ιατρούδης Δημήτρης: <<Κοινωνικός Σχεδιασμός στην Ελλάδα. Πρόνοια
ή αδιαφορία;>> Εκλογή, Απρίλιος 1980, Σελ.3-19
- Ιατρούδης Δημήτρης: <<Ιδεολογία και άσκηση Κοινωνικής Εργασίας>>
Κοινωνική Εργασία, Ιανουάριος-Φεβρουάριος-Μάρ-
τιος 1987, τεύχος 5, Σελ. 9-18
- Ιατρούδης Δημήτρης: <<Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνική Εργασία>>
Β΄ Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνικών Λειτουργών,
1981, Σελ. 30-42
- Ιατρούδης Δημήτρης: <<Το πρόγραμμα ενισχύσεως παιδιών <<παρί-
δις οικογενείας>> στο πλαίσιο Κοιν. Πολιτική>>
Β΄ Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνικών Λειτουργών
Αθήνα 1981, Σελ. 170-173.

Ιατρούδης Δημήτρης: <<Εθνική Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνική Εργασία>> Γ' Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνικών Λειτουργιών, Αθήνα 1987, Σελ. 49-61

Κανάρης Αθανάσιος: <<Ιστορία και Διοίκηση της Κοινωνικής Πρόνοιας>>, ΥΠΕΠΘ 1977

Καλούτσι Ασπασία: << Η σχέση της Κοινωνικής Πρόνοιας με την Κοινωνική Εργασία και την Κοινωνική Αλλαγή. Οι λειτουργίες της Αναπτυξιακής Κοινωνικής Πρόνοιας>> Γ' Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνικών Λειτουργιών, Αθήνα 1987, Σελ. 79-82

Καφανιάρη Αναστασία: <<Οι κρατικές Κοινωνικές Υπηρεσίες από την σκοπιά του Κοινωνικού Λειτουργού>> Κοινωνική Εργασία, Ιανουάριος-Φεβρουάριος- Μάρτιος 1987, τεύχος 5, Σελ. 35-42.

Καφανιάρη Αναστασία: << Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στην παροχή Υπηρεσιών>> Β' Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνικών Λειτουργιών, Αθήνα 1981, Σελ. 78

Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών: Ειθέσεις για το πρόγραμμα 1983-1987 - Κοινωνική Πρόνοια, Αθήνα 1985.

Λαμπροπούλου Φλώρα: <<Αποκεντρωμένα προγράμματα Κοινωνικής Πρόνοιας>> Γ' Πανελλήνιο Συνέδριο Κοιν. Λειτουργιών Αθήνα 1987, Σελ. 212

Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών: Εγχειροπαιδικά Λεξικά Πάμισος, Εκδοτικός Οίκος Πάμισος 1981, Σελ. 61

Λεξικό Οικονομικών Επιστημών: Εγχειροπαιδικά Λεξικά Πάμισος, Εκδοτικός Οίκος Πάμισος 1981, τόμος Α, σελ. 437, 553.

Μαστρογιάννης Ιωάννης: Η Κοινωνική Πρόνοια δια μέσου των αιώνων
Αθήνα 1960

Μαστρογιάννης Ιωάννης: Η ιστορία της Κοινωνικής Πρόνοιας της
Νεωτέρας Ελλάδος, Αθήνα 1960

Πανουτσοπούλου Κασσιανή: Η Κοινωνική Πρόνοια. Ιστορική εξέλιξη-
Εύγχρονες τάσεις, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1984

Παπαθεοφίλου Έλλη: <<Η εξέλιξη της Κοινωνικής Εργασίας στην
Ελλάδα>> Β΄ Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνικών Λει-
τουργιών, Αθήνα 1981, Σελ. 43-57

Prefontaine Norbert: <<Κοινωνική Πολιτική για ένα αβέβαιο μέλλον>>
Εκλογή, Δεκέμβριος 1985, τεύχος 68, Σελ. 130-135

Robertson Alex: The Welfare state and post-industrial values
The international Library of Welfare and Philosophy,
London 1980, Σελ. 1-12

Σταθόπουλος Πέτρος: <<Κοινωνική Πολιτική>> Κοινωνική Εργασία
Ιανουάριος-Φεβρουάριος-Μάρτιος 1987, τεύχος 5,
Σελ. 21-28

Στεφανίδου Μαίρη: <<Οικογένεια και Κοινωνική Πολιτική>>
Γ΄ Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνικών Λειτουργιών
Αθήνα 1987, Σελ. 240

Τερλεξής Παντελής: <<Κοινωνική Πρόοδος και Κοινωνική Αλλαγή>>
Εκλογή, Μάρτιος-Ιούνιος 1976, Σελ. 11-12

Townsend Peter: <<Από το Κράτος Πρόνοιας στην Κοινωνική Ανάπτυξη>>
Εκλογή, Δεκέμβριος 1985, τεύχος 68, Σελ. 141.